

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOVA V NITRE
FAKULTA SOCIÁLNYCH VIED A ZDRAVOTNÍCTVA

DIPLOMOVÁ PRÁCA

2010

Katarína Hacıová

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOVA V NITRE
FAKULTA SOCIÁLNYCH VIED A ZDRAVOTNÍCTVA

**POROVNANIE VNÍMANIA SUBJEKTÍVNEJ KVALITY ŽIVOTA KLIENTOV
V PROCESE RESOCIALIZÁCIE A PO JEJ UKONČENÍ**

Diplomová práca

Študijný odbor: aplikovaná sociálna práca

Školiace pracovisko : Katedra sociálnej práce a sociálnych vied

Školiteľ : Mgr. Andrea Juhásová, PhD.

Nitra 2010

Katarína Hacajová

Ďakujem mojej školiteľke práce

Mgr. Andree Juhásovej, PhD.

za ľudský prístup, za cenné rady, odborné usmernenie, podporu a pomoc, ktorú mi poskytla pri vypracovaní mojej diplomovej práce.

ABSTRAKT

HACAJOVÁ, Katarína : *Porovnanie vnímania subjektívnej kvality života klientov v procese resocializácie a po jej ukončení.* [Diplomová práca] – Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva; Katedra sociálnej práce a sociálnych vied. – Školiteľ: Mgr. Andrea Juhásová, PhD. Stupeň odbornej kvalifikácie: Magister (Mgr.). – Nitra : FSVaZ, 2009. 83 s.

Diplomová práca sa zaoberá porovnávaním vnímania subjektívnej kvality života klientov v procese resocializácie a po jej ukončení. Hlavný cieľ nadväzuje na životné skúsenosti drogovu závislých osôb a skúseností v súvislosti s hodnotami drogovu závislých počas resocializácie a po absolvovaní. Autorka hodnotí zmysel života na základe teórií v dimenziách životného štýlu, životných cieľov a zmyslu života ako potreby cieľa. Diplomová práca zisťuje ako klienti a klienti po absolvovaní resocializácie vnímajú seba, svoju mieru spokojnosti a ako vnímajú postoje svojej rodiny k sebe samému. Autorka sa v práci zaoberá v teoretickej časti potrebou zmyslu života ako cieľa, opisuje hodnoty a postoje človeka . Autorka sa venuje kvalite života v súvislosti so všeobecným pomenovaním spoločenskému významu. Vyvodzuje dôležitosť vnímania ľudí, opisuje indikátory kvality života z dvoch aspektov, objektívneho a subjektívneho. Teoretická časť je zameraná na liečbu v terapeutickú komunitu, konkrétne v resocializačnom stredisku pre drogovu závislé osoby. Vyzdvihuje kognitívno-behaviorálnu terapiu , motiváciu a terapeutický vzťah v doliečovaní. Autorka v diplomovej práci kladie dôraz na jednu z foriem terapie prostredím. Empirická časť je zameraná na prieskum, ktorý zisťuje vnímanie subjektívnej kvality života počas procesu resocializácie a po ukončení resocializácie. Dôraz kladie na osobné prežívanie klienta a vnímanie seba samého. Základnými údajmi empirickej časti sú výpovede klientov počas doliečovania a po ukončení resocializácie. Je podmienená relatívnou dôležitosťou životných hodnôt, vyrovnaním sa so svojou drogovou minulosťou, vnímaním seba a svojej kvality života, postojov svojej rodiny.

Kľúčové slová

Kvalita života. Vnímanie seba samého. Drogy. Rodina. Resocializácia. Životné hodnoty.

ZUSAMMENFASSUNG

HACAJOVÁ, Katarína : *Wahrnehmungsvergleich der subjektiven Lebensqualität von Klienten im Prozess der Resozialisation und nach ihrer Beendigung.*

[Diplomarbeit] – Konstantin der Philosoph – Universität in Nitra, Fakultät der Sozialwissenschaften und Gesundheitswesen; Lehrstuhl der Sozialarbeit und Sozialwissenschaften. – Ausbilder : Mgr. Andrea Juhásová, PhD. Qualifikationsgrad: Magister(Mgr.) – Nitra : FSVaZ, 2009. 83 s.

Diplomarbeit beschäftigt sich mit dem Wahrnehmungsvergleich der Lebensqualität von Klienten im Prozess der Resozialisation und nach ihrer Beendigung. Das Hauptziel folgt die Lebenserfahrungen von Drogenabhängigen und die Erfahrungen in Bezug auf die Werten der Drogenabhängigen während der Resozialisierung und nach ihrer Absolvierung.

Die Autorin beurteilt den Sinn des Lebens auf der Grundlage von Theorien in der Dimensionen des Lebensstils, Ziels und Gefühls von einem Leben als ein notwendiges Ziel.

Diplomarbeit entdeckt wie sich nach Abschluss der Resozialisierung die Klienten selbst wahrnehmen, beschreibt ihre Zufriedenheit und entdeckt wahrgenommene Haltung ihrer Familien zu ihnen selbst.

Die Autorin beschäftigt sich im theoretischen Teil der Arbeit mit der Notwendigkeit des Lebenssinnes als das Ziel, sie beschreibt die Werte und die Einstellungen des Menschen. Die Autorin befasst sich mit der Lebensqualität im Zusammenhang mit allgemeinen Namen der gesellschaftlichen Bedeutung. Sie behauptet die Wichtigkeit des Menschenwahrnehmens, beschreibt die Lebensqualitätsindikatoren aus zwei Aspekten, objektiven und subjektiven.

Der theoretische Teil ist auf die Behandlung in der therapeutischen Kommunität orientiert, konkret in einem Resozialisierungszentrum für Drogenabhängige. Sie betont die kognitiv – behaviorale Therapie, Motivation und therapeutische Beziehung in Nachbehandlung. Die Autorin betont in Diplomarbeit eine von Therapien – die Umgebungspherapie.

Der empirische Teil orientiert sich auf die Umfragen, die sich mit dem subjektiven Wahrnehmen der Lebensqualität während der Resozialisierungsprozesses und nach ihrer Beendigung beschäftigen. Sie betont das persönliche Erleben des Klienten und seine Selbstwahrnehmung. Die Grundlagen des empirischen Teils sind die Aussagen der

Klienten während der Nachbehandlung und nach der Beendigung der Resozialisation. Sie ist mit der relativen Wichtigkeit der Lebenswerte, mit der Abfindung von Drogenvergangenheit, mit der Selbstwahrnehmung, Lebensqualität und Familieneinstellungen bedingt.

Stichwörter

Lebensqualität. Selbstwahrnehmung. Drogen. Familien Resozialisation. Lebenswerte.

OBSAH	
ÚVOD	11
1 ZMYSEL ŽIVOTA	12
1.1 Zmysel života v teóriách	12
1.2 Potreba zmyslu života ako potreba cieľov	13
1.3 Hodnoty a postoje človeka	14
2 KVALITA ŽIVOTA A TERAPEUTICKÁ KOMUNITA	15
2.1 Obsah pojmu „kvalita života“	15
2.2 Indikátory kvality života	16
2.3 Liečba v terapeutickej komunite	16
2.4 Princípy terapie prostredím	19
3 EMPIRICKÁ ČASŤ	21
3.1 Ciele a otázky prieskumu	21
3.2 Metódy prieskumu	22
4 VÝSLEDKY	26
4.1 Obsahová analýza naratívneho interview	26
4.2 Obsahová analýza podľa dotazníka SEIQoL	64
5 DISKUSIA	69
ZÁVER	74
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV	75
PRÍLOHY	77

Príloha A	Formulár pre zisťovanie kvality života metódou SEIQoL	77
Príloha B	Dôležitosť životných cieľov a miera spokojnosti jednotlivých participantov	78
Príloha C	Výskyt životných tém participantov	80
Príloha D	Výskyt životných tém jednotlivých participantov	81
Príloha E	Zahájenie rozhovoru pri participantoch pri ktorých pobyt trvá	82
Príloha F	Zahájenie rozhovoru pri participantoch pri ktorých pobyt skončil	83

ZOZNAM GRAFOV A TABULIEK

<i>Graf 1</i> Dôležitosť životných cieľov a miera spokojnosti Participant 1	65
<i>Graf 2</i> Dôležitosť životných cieľov a miera spokojnosti Participant 2	65
<i>Graf 3</i> Dôležitosť životných cieľov a miera spokojnosti Participant 3	66
<i>Graf 4</i> Dôležitosť životných cieľov a miera spokojnosti Participant 4	66
<i>Graf 5</i> Dôležitosť životných cieľov a miera spokojnosti Participant 5	67
<i>Graf 6</i> Dôležitosť životných cieľov a miera spokojnosti Participant 6	67
<i>Graf 7</i> Výskyt životných tém participantov	68
<i>Graf 8</i> Výskyt životných tém jednotlivých participantov	68
<i>Tab.1</i> Charakteristika sledovanej vzorky participantov	22
<i>Tab. 2.</i> Pravidlá na prepis rozhovoru	25
<i>Tab. 3</i> Prepis rozhovoru - Participant 1	26
<i>Tab. 4</i> Prepis rozhovoru - Participant 2	34
<i>Tab. 5</i> Prepis rozhovoru - Participant 3	41
<i>Tab. 6</i> Prepis rozhovoru - Participant 4	50
<i>Tab. 7</i> Prepis rozhovoru - Participant 5	54
<i>Tab. 8</i> Prepis rozhovoru - Participant 6	59
<i>Tab. 9</i> Dôležitosť životných cieľov a miera spokojnosti Participant 1	75
<i>Tab. 10</i> Dôležitosť životných cieľov a miera spokojnosti Participant 2	75
<i>Tab. 11</i> Dôležitosť životných cieľov a miera spokojnosti Participant 3	75
<i>Tab. 12</i> Dôležitosť životných cieľov a miera spokojnosti Participant 4	76
<i>Tab. 13</i> Dôležitosť životných cieľov a miera spokojnosti Participant 5	76
<i>Tab. 14</i> Dôležitosť životných cieľov a miera spokojnosti Participant 6	76
<i>Tab. 15</i> Výskyt životných tém participantov	77
<i>Tab. 16</i> Výskyt životných tém jednotlivých participantov	78

ZOZNAM SKRATIEK

WHO Svetová zdravotnícka organizácia

SEIQoL znamená „ Schedule for the Evaluation of Individual Quality of Life – Program hodnotenia individuálnej kvality života.

F 19 – poruchy správania zapríčinené polymorfným užívaním drog

ÚVOD

V priebehu života si človek kladie rôzne otázky a hľadá na ne odpovede.

Aký je zmysel života človeka? Čo je v živote dôležité a čo nie?

Zmysel života a kvalita života v kontexte terapeutickej komunity je téma , ktorá má opodstatnenie v liečbe drogovu závislých.

Ambíciou tejto diplomovej práce je poukázať na priestor v procese skvalitňovania života v resocializačnom stredisku pre drogovu závislé osoby.

Sociálny systém, ktorý sa vyznačuje zdravou vitalitou, neformálnou štruktúrou, humanitnou a humanistickou orientáciou možno považovať za vhodný pre prácu s klientmi (Labáth, 2004). Takýto systém má pomáhajúci charakter. Riziko závislosti vzniká so závažnosťou činiteľov, ktoré vstupujú do interakcie u konkrétneho človeka v priebehu jeho života. Diplomová práca je zameraná na zmysel života, potrebu zmyslu života ako potreby cieľov, je charakterizovaná v súvislosti s kvalitou života a terapeutickej komunity, ako jednej z princípov terapie prostredím. Teoretická časť diplomovej práce rozdeľuje zmysel života podľa jednotlivých teórií , poukazuje na indikátory kvality života. V empirickej časti sme sa zamerali na dva spôsoby použitia metódy kvalitatívneho prieskumu. Základným cieľom a základnými údajmi sú osobné výpovede osôb, ktoré sami prežili resocializačný proces a ktorí absolvujú resocializáciu. Prieskum sme zamerali na porovnanie subjektívnej kvality života klientov v procese resocializácie a po ukončení. Hlavný cieľ nadväzuje na životné skúsenosti, ktoré súviseli s drogovou minulosťou, jednotlivé čiastkové ciele súviseli s hodnotami klientov, vnímaním samého seba, komunity a vnímaním postojov svojej rodiny k sebe samému. Použili sme metódu dotazníka SEIQol a naratívne interview, ktorým sme charakterizovali subjektívne vnímanie klientov počas resocializácie a po nej. Snažili sme sa využiť možnosť, že pracujeme v resocializačnom stredisku, že orientácia diplomovej práce je priamo ovplyvnená vzťahom k práci v resocializačnom stredisku.

1 ZMYSEL ŽIVOTA

Jednou z hlbokých a zásadných otázok, ktoré si človek vo svojom živote kladie je otázka o zmysle života : „Čo je zmyslom môjho života? Čo je jeho cieľom? Má vôbec toto všetko nejaký zmysel?“

Strieženec uvádza, že je to regulatívny pojem, regulujú a zdôvodňujú sa ním sociálne normy, ktoré sú vlastné danému systému, v mene ktorých má človek konať. Z pozície postavenia jedinca, skupín, spoločnosti, vychádzajúc z ľudskej podstaty sa konštruoval ľudský ideál, v ktorom sa mal premietnuť zmysel života. Zmysel života, tajomstvo bytia individua sa odvíja od jeho vlastného hodnotového systému s konfrontáciou so spoločenskými normami.

1.1 Zmysel života v teóriách

Alfred Adler

Zmysel života chápal v dimenziách životného štýlu a životných cieľov. Životný štýl, a teda aj zmysel života je pre neho celkové zameranie človeka, dlhodobá orientácia človeka počas celého jeho života, vzťahujúca sa na chápanie seba, druhých a svojich životných cieľov. Zmysel života teda určuje, aké životné ciele si jednotlivец vyberá, a to najmä v súvislosti s tromi oblasťami : problém života v spoločenstve (postoj k blíznym), problém práce (otázka povolania) a lásky (partnerský vzťah).Práve prostredníctvom osobných odpovedí na tieto tri otázky možno poznať, aký zmysel života má konkrétny človek. Tým je sociálny záujem alebo cit spolupatričnosti, ktorý chápal ako život a tvorivú prácu v prospech celku a spoločenstva (Halama, 2007).

Carl G. Jung

V jeho koncepcii sa zmysel života vzťahuje k osobnému svetonároku. Dôležitú funkciu pri poznávaní zmyslu života prisudzoval archetypom v kolektívnom nevedomí. Tie sú zdrojom ľudskej múdrosti a skúsenosti a vzorom ľudského poznávania a konania. Jung hovoril o archetype zmyslu, ktorý sa dostáva k slovu v kritických situáciách ako utrpenie, námaha, frustrácia (Halama, 2007).

Viktor E. Frankl

Poznal, že človek najhoršie znáša stav, keď nemá prečo žiť, kvôli čomu sa namáhať, nemá životný cieľ ani žiadnu náplň. Na základe skúseností postupne sformuloval svoju existenciálnu analýzu a logoterapiu, v ktorej má ústredné miesto tzv. „vôľa k zmyslu“, ľudská potreba či túžba nájsť a realizovať v živote nejaký zmysel (Halama, 2007).

Pojem vôľa k zmyslu je motivačno-teoretický koncept, ktorým sa Frankl snaží postihnúť zásadný fakt, že človek siaha mimo seba k nejakému zmyslu, ktorý má byť naplnený. Vôľa k zmyslu je podľa Frankla vlastná každému človeku bez rozdielu (Halama, 2007). Frankl stavia proti princípu homeostázy skutočnosť (Freudový princíp slasti-homeostáza), že človek, ktorý dosiahne takúto vnútornú rovnováhu, keď nemá žiadnu potrebu, ktorú by mohol naplniť, nejaký cieľ, ktorý by sa usiloval dosiahnuť, prežíva hlbokú vnútornú prázdnotu.

Abraham H. Maslow

Zmysel života zažíva podľa neho sebaaktualizovaná a k rastu motivovaná osoba, ktorá používa tvorivé schopnosti na rozvíjanie svojich vlastných vnútorných potencií.

Jednotlivci sú slobodní vybrať si zmysel života, no lepší pozitívny dosah na ich zdravie má, keď si vyberú zmysel života, ktorý im pomáha naplniť vlastnú vnútornú prirodzenosť (Halama, 2007).

1.2 Potreba zmyslu života ako potreba cieľov

Viacere koncepcie osobnosti dávali osobným cieľom dôležité miesto. Vplyv cieľov na kvalitu života, správanie či duševnú pohodu zdôrazňovali okrem iného spomínaní autori. Ciele, podobne ako presvedčenia, s ktorými sú prepojené, sú tiež usporiadané v hierarchickom systéme a majú určité vlastnosti, podľa ktorých sa dajú hodnotiť. Napríklad časový horizont ich naplnenia (dlhodobé – krátkodobé), stupeň abstrakcie (konkrétne – abstraktné), orientácia (ciele zamerané na priblíženie verzus vyhýbanie).

V súvislosti s cieľmi a zmyslom života je často citovaná Klingerova motivačná teória (Halama, 2007). Vo svojej knihe Zmysel a prázdnota zdôrazňuje, že každý človek potrebuje cieľ, potrebuje byť takmer stále zaujatý niečím, čo mu poskytuje radosť a naplnenie. Ľudia usporadúvajú svoje správanie okolo dosahovania a užívania si objektov, udalostí a zážitkov, ktoré sú pre nich emocionálne zaujímavé a ktoré Klinger nazýva incentívy. Sú to všetky objekty alebo udalosti, ktoré majú potenciál pre daného

človeka príťažlivými alebo odpudzujúcimi. Majú silný súvis s prežívaním človeka – vplývajú na správanie, myšlienkové procesy aj emocionálne stavy jednotlivca.

Výpočet názorov, ktoré dávajú zmyslu života cieľovú podstatu, by nebol úplný bez teórie prúdeňa, ktorú priniesol M. Csikszentmihalyi (in Halama, 2007).

Ľudia, ktorí považujú svoj život za zmysluplným, majú obvykle cieľ, ktorý je dostatočne podnecujúci, aby spotreboval všetku ich energiu. Nestačí však tento cieľ len mať, človek ho musí odhodlane naplňovať. Aktívna realizácia cieľa súvisí so zážitkom plynutia, ktorý je centrom tejto teórie. Nájsť zmysel života znamená pretaviť svoj život na zážitok plynutia a ten prichádza, keď našu psychickú energiu vkladáme do realistických cieľov. Je to akýsi zjednocujúci najvyšší cieľ, ktorý dáva význam všetkému, čo daná osoba robí. Všetky ostatné ciele z neho logicky vyplývajú. Integrácia cieľov do životnej témy prináša do života harmóniu, usporiadanie, a tak umožňuje dať zmysel životu ako celku.

1.3 Hodnoty a postoje človeka

Človek sa vo svojom každodennom živote stretáva s množstvom podnetov, ku ktorým zaujíma isté hodnotenia, citové odpovede alebo koná v súlade alebo proti ich pôsobeniu.

Človek má širokú varietu potrieb (biologických aj sociálnych), ktorých uspokojenie je predpokladom rovnováhy v jeho organizme (Verešová, 2004).

Ľudia majú aj postoje, ktoré im umožňujú dosahovať v priebehu motivácie isté ciele a vyjadrujú vzťah k hodnotám.

Katz (in Verešová, 2004) uvádza nasledovné psychologické funkcie :

- adjustačná funkcia – ľudské bytosti prirodzene smerujú k maximalizácii odmien a minimalizácii trestov
- ego – defenzívna funkcia – niektoré postoje nás ochraňujú pred nevedomosťou, nepoznaním základných práv o sebe, pred negatívami reality života, pôsobia ako obranné mechanizmy.
- hodnotovo – expresívna funkcia – niektoré postoje nás chránia pred nepríjemnou realitou, iné typy postojov nám pomáhajú pozitívne vyjadriť svoje hodnoty a hodnotové orientácie
- kognitívna funkcia – v živote hľadáme a dosahujeme istý stupeň jasného poznania, usporiadania poznatkov o realite, a to samozrejme v rámci našich možností. Túžime porozumieť udalostiam.

Uvedené poukazuje na istý individuálny subjektívny význam postojov, ktoré sa prejavuje v rôznorodosti ponímania významu predmetov postojov u jednotlivých ľudí (Verešová, 2004).

2 KVALITA ŽIVOTA

Svetová zdravotná organizácia (WHO) definovala kvalitu života ako „vnímanie vlastnej pozície v živote, v kontexte kultúry a hodnotových systémov, so zreteľom na životné ciele, očakávania, štandardy a záujmy“. Uvádza, že tento koncept je komplexným spôsobom ovplyvňovaný fyzickým zdravím a psychickým stavom človeka, úrovňou jeho nezávislosti a vzťahmi k významným znakom prostredia (WHO QoL Group 1993).

2.1 Obsah pojmu „kvalita života“

Ku „kvalite života“ treba pristupovať ako k spoločenskému pojmu, ktorý sa vzťahuje k spoločenskému a individuálnemu životu ľudí. Zavedenie pojmu kvalita života sa spája s Maslowovou teóriou potrieb. Postupuje od uspokojovania základných potrieb cez potreby sociálne až po subjektívne potreby sebarealizácie (Hrozenská a kol., 2008).

Kvalitu života jednotlivca nemožno určovať nezávisle od neho. Objektívny opis životných podmienok, fungovanie človeka a jeho zdravotný stav sú dôležité, ale nie dostačujúce. Kvalitu života ovplyvňujú objektívne okolnosti a situácie, ktoré determinujú život človeka najmä v tom, ako zvláda určité životné záťaž, ako ich prežíva, aký im pripisuje význam a hodnotu.

Podľa definície SZO QoL z roku 1996 kvalita života vyjadruje, „ako ľudia vnímajú svoje miesto v živote, v kontexte kultúry a hodnotových systémov, ktorých žijú, a vo vzťahoch k svojim cieľom, očakávaniam, štandardom a záujmom“, uvádza Bačová (in Hrozenská a kol., 2008). Uvádza napríklad spojenia kvality života, hodnotových systémov spoločnosti a sociálneho kapitálu. Vyvodzuje, že je dôležité, ako ľudia vnímajú (vedia opísať), čo považujú za dobrý, kvalitný život, ako sú so životom spokojní, ako sú v živote šťastní.

V spoločenskom živote ľudí nejde len o všeobecné vymedzenie kvality života, ale o postihnutie a vymedzenie tohto pojmu vo vzťahu k rôznym sociálnym vrstvám, skupinám, komunitám, v súvislosti so spôsobom ich života, s ich životnou úrovňou. Problémom sú otázky kvality života ľudí nachádzajúcich sa rôznej sociálnej odkázanosti, ako sú aj drogový závislí (Hrozenská a kol., 2008).

2.2 Indikátory kvality života

Podľa Kováča (in Hrozenská, 2008) medzi indikátory kvality života patrí

- Fyzické zdravie – ovplyvňuje energiu, únavu človeka, bolesť
- Psychické zdravie – vyjadruje imidž, pozitívne a negatívne cítenie, sebahodnotenie, spôsob myslenia, učenie a pozornosť
- Úroveň nezávislosti – pohyb , denné aktivity, pracovná kapacita
- Sociálne vzťahy – ide o osobné vzťahy, sociálnu oporu
- Prostredie – sloboda, bezpečie , zdravé prostredie
- Spiritualita – osobná viera a presvedčenie, hodnotová orientácia

Džuka (in Hrozenská, 2008, str. 57) uvádza, že ku konceptu kvality života môžeme pristupovať z dvoch aspektov :

- Objektívneho, v ktorom kvalita života znamená splnenie požiadaviek týkajúcich sa materiálnych a sociálnych podmienok života
- Subjektívneho, keď sa kvalita života týka všeobecnej spokojnosti jedinca z jeho pohľadu vo vzťahu k osobným cieľom, očakávaniam, záujmom, hodnotám a životnému štýlu vôbec, ktoré predstavujú individuálny rozmer kvality života.

2.3 Liečba v terapeutickej komunite

Výskumy ukazujú, že sama úroveň materiálneho blahobytu, nerozhoduje o celkovej životnej spokojnosti, aspoň pokiaľ človeku zabezpečuje uspokojenie základných materiálnych potrieb a nárokov. Ukazuje sa, že vzájomné citové putá medzi ľuďmi a podpora v sociálnom prostredí, je jedným z kritérií, keď ľudia uvažujú a majú na mysli kvalitu svojho života (Zikmund,2001).

Závislosti na užívaní drogy sa nemôže narkoman zbaviť sám, potrebuje pomoc (Lajchová, Fandelová, Juhásová, 2004).

Terapeutické komunity pre závislých vznikali po druhej svetovej vojne v USA a vychádzali skôr zo skúsenosti Anonymných alkoholikov ako z anglických terapeutických komunít pre duševne chorých. Ale i tak majú s klasickými terapeutickými komunitami niektoré spoločné rysy, ako napríklad aktívny podiel klientov na liečení, vytvorenie dobrej komunikácie na všetkých úrovniach, podiel na rozhodovaní, kolektívnosť a využívanie sociálneho učenia, pri ktorom dostáva člen komunity bezprostrednú spätnú väzbu (Nešpor,2007).

Kognitívno-behaviorálna terapia závislostí zahrňuje niekoľko základných úloh :
vybudovanie fungujúceho terapeutického vzťahu, založeného na spolupráci, povzbudenie

motivácie ku zmene chovania, funkčnú analýzu súčasných problémov klienta , použite kognitívnych a behaviorálnych techník v časovom usporiadaní a vyhodnocovaní cieľov, vyhodnotenie terapie a jej ukončenie.

Terapeutický vzťah je základom pre ďalšiu liečbu. Vrelý, empatický, rešpektujúci klienta, aktívny a otvorený vzťah zvyšuje pravdepodobnosť klienta v terapii. Terapeut musí byť úprimný, autentický, niekedy opatrný, každopádne by mal zostať pozorný a vnímavý voči verbálnym a neverbálnym prejavom klienta. Klient by mal v terapeutickom komunite získať zázemie a nádej na zmenu. Terapeutický vzťah je v kognitívno-behaviorálnej terapii na jednej strane do istej miery direktívny (a edukatívny), na druhej strane poskytuje klientovi samostatnosť a priestor, aby na problémy sám pracoval, aby ho študoval. Klient je vedený k tomu, aby hľadal vlastné riešenia, vytváral svoje vlastné hypotézy, stanovoval si ciele a podieľal sa na ich priebežnom vyhodnocovaní, prípadne ich menil (Praško a kolektív, 2007).

Kratochvíl popísal základné princípy terapeutickom komunity takto Aktívny podiel klientov na liečbe

- Vytvorenie obojstrannej komunikácie na všetkých úrovniach
- Zvýšenie rovnoprávnosti klientov na rozhodovaní
- Kolektívnosť alebo tímovosť (podporovanie kontaktov a vzťahov na všetkých úrovniach)
- Sociálne učenie (in Labáth,2004).

Terapeutická komunita zaisťuje širokú škálu situácií obdobných skutočnému životu, v ktorých klienti znovu získavajú vzťahové problémy v minulosti, jednak trvalou platformou, ktorá umožňuje tieto problémy poznávať a poučiť sa z nich. Podľa Kennarda (in Kalina, 2008) všetko, čo sa prihodí medzi členmi terapeutickom komunity počas ich spoločného života, je definované ako „situácie živého učenia“ a využívané ako príležitosť k učeniu .

Fenomén komunity nie je raz a navždy daný určitými charakteristikami. V dôsledku modernizačných procesov prechádza podstatnými zmenami (Petrusek in Pavelová, Tvrdoň, 2006).

Jedným z veľkých ziskov intenzívnej terapie je osobný pôžitok z toho, ako veľkú hodnotu má pre človeka pozitívna podpora (Yalom, 2004). Prostredníctvom univerzality a súdržnosti v skupine a v komunite má klient tak možnosť poznávať pozitívne charakteristiky a vývoj ostatných členov (Kalina, 2008).

Členstvo v skupine, atmosféra prijatia a bezpečie sú základom, na ktorom sa rozvíja ďalší faktor uvádzaný Kratochvílom poskytovanie emočnej podpory. Emočná podpora predstavuje jednoznačne emócie, prejavovanie účasti a akceptovanie každého člena skupiny v jeho jedinečnosti, bez ohľadu na problémy, minulosť či vlastnosti, ktoré má. Ako upozorňuje Kratochvíl, akceptovanie neznamená schvaľovanie všetkého, čo člen robil alebo robí (in Kalina, 2008).

O dôležitosti a potrebnosti sociálnej práce v modernej sociálnej spoločnosti nemožno pochybovať o tom, že túto prácu môže vykonávať len profesionál. Profesionalizáciou získava sociálna práca viac práv a väčšiu zodpovednosť potrebnú k odbornému vedeniu pri rozhodovaní sa jednotlivca, skupín, komunit a spoločenských celkov o dôležitých, často aj intímnych sférach života (Tokárová, 2003).

Vlastnosti sú trvalými charakteristikami jednotlivca v rôznych situáciách, ktoré regulujú správanie jednotlivca v menšom alebo väčšom rozsahu. Pri diskusiách o vlastnostiach osobnosti sa vymedzujú dimenzie, v rámci ktorých sa správanie mení. V reálnom živote sa vyskytujú dôkazy, že dochádza k výrazným rozdielom medzi rôznymi formami správania, najmä v sociálnych situáciách (Ruisel, 2008).

Maxwell Jones (in Kalina, 2008) charakterizoval „staré“ a „nové“ terapeutické komunity so všetkými plusmi a nedostatkami a ocenil prínos nového prúdu. S porozumením a nadhľadom popísal odlišnosti, vyzdvihol však aj spoločné rysy :

Uznanie svojpomocného potenciálu skupiny a vzájomnej pomoci klientov.

Zapojenie sociálneho učenia do procesu zmeny a vývoja klientov.

Význam spoločného života v pobytovom zariadení pre generovanie situácií sociálneho učenia.

Demokratické ideály spolurozhodovania a spoluzodpovednosti a pohyb v univerzálnejšej demokratickej sociálnej organizácii.

Vyhýbaniu sa nadmernej profesionalizácii tohto typu, ktorý vidieť v nemocniciach a na lekárskech fakultách. Ústredným posolstvom Jonesových článkov je výzva, aby sa rozdiely „starých“ a „nových“ terapeutických komunit nepreceňovali a hľadali sa skôr spoločné charakteristiky a oporné body.

2.4 Princípy terapie prostredím

Terapeutická komunita je jednou z foriem terapie prostredím (Labáth, 2004).

Aplikácia terapie prostredím vyžaduje špecifický prístup. Americká psychiatrička V. Fahlbergová vymedzila tieto princípy terapie prostredím (in Labáth, 2004):

- Centrom starostlivosti je klient, jeho záujme a jeho potreby, inštitúcia vznikla kvôli klientovi, nie je samoučelná, starostlivosť by mala byť zmysluplná
- Vytvoriť zdravé sociálne prostredie – konštruktívne vzťahy, otvorená dvojsmerná komunikácia, spolupráca, podiel na rozhodovaní, právo na informácie a nárok na sťažnosť, dodržiavanie ľudských práv
- Najdôležitejšie úlohy, ako pomôcť klientovi, by mali byť stručne a jasne formulované (forma pomoci je individualizovaná, ale musí mať v systéme svoje miesto)
- Je vhodné zrozumiteľne popísať, ako obsah, formy a metódy pomoci jednotlivcovi zapadajú do celého systému resocializačného strediska
- Zverejnenie a diskusia o bazálnych hodnotách starostlivosti, za základnú hodnotu sa považuje dôvera
- Stanoviť spôsob koordinácie zložiek pomoci tak, aby viedol k synergickému efektu (spolupôsobenie, súčinnosť všetkých zložiek smerujúca k jednému cieľu)
- Popísať ciele, proces a metódy pomoci tak, aby boli zrozumiteľné pre pracovníka, klienta, jeho rodinu
- Flexibilita systému RS so snahou podporovať zmenu, inováciu, otvorenosť k novým názorom, sebareflexiu a vyhodnocovanie práce
- Jasný postoj k rodine klienta a sociálnemu prostrediu
- Pravidlá by sa mali primárne zameriavať na bezpečia ochranu klienta
- Je dôležité vytvárať malé súdržné odborné tímy
- Konflikty riešiť tak, aby sa uspokojovali potreby klienta
- V terminológii V. Satirovej sa zamerať na rast a nie na moc, (In: Labáth 2001)
- dodržiavať dôvernosť voči klientovi
- Dôraz na spoluprácu klientov a pracovníkov vťahovať do interakcie a nevylučovať ich z nej
- Zabezpečiť rovnováhu medzi konfrontáciou a spoluprácou, konfliktom a jeho riešením (Labáth, 2004).

Ovplyvňovanie prostredím je zamerané na dve sféry klienta: na emocionálnu a behaviorálnu oblasť. Emocionálnu sféru pokrýva narábanie s atmosférou a sociálnou klímou zariadenia. Behaviorálny rozmer sa dosahuje prostredníctvom koncepcie suportívnej kontroly. Suportívna kontrola spája podporu a kontrolu. Na jednej strane vyjadruje stimuláciu, osobný záujem, pomoc a dôveru, na strane druhej nedôveru, odstup, hodnotenie. Prvoradou úlohou pomáhajúcej profesie je podpora a pomoc. Paralelne s tým však ide aj zodpovednosť sociálneho odborníka. Kontrola vyjadruje skôr túto dimenziu významu. Predpokladá sa, že odborník profesionál dokáže byť naraz aj „in“ aj „out“. Znamená to angažovať sa vo vzťahu voči klientovi aj mať odstup a kontrolu, seba i klienta (Labáth, 2004).

Ak sa vzťahy vyjadrujú slovami, vždy je nebezpečenstvo, že regulátorom bude pojmové klišé a nie vzájomnosť a citový obsah skrytý vo vzťahu (Buda, 1987).

Účinnosť intervencie závisí predovšetkým od motivácie jednotlivých účastníkov a na kvalite vzťahu, ktorý sa vytvorí medzi pomáhajúcim a klientom (Kalina a kol., 2008).

3 EMPIRICKÁ ČASŤ

V teoretickej časti práce sme poukázali na niekoľko dôležitých poznatkov, ktoré nadväzujú na potrebu zmyslu života, na hodnoty a postoje človeka, ktoré vypovedajú o kvalite života drogovovo závislých osôb pri integrovaní sa do spoločnosti.

Empirická časť sa zaoberá prieskumom, ktorý zisťuje vnímanie subjektívnej kvality života počas procesu resocializácie a po ukončení resocializácie. Dôraz kladie na osobné prežívanie a vnímanie seba samého.

3.1 Ciele a otázky prieskumu

Základným cieľom prieskumu je porovnať vnímanie subjektívnej kvality života klientov v procese resocializácie a po ukončení.

Hlavný cieľ prieskumu nadväzuje na životné udalosti a drogové skúsenosti jednotlivých participantov, v súvislosti s tým sa prieskumné otázky týkali jednotlivých čiastkových cieľov a to :

Čiastkový cieľ 1 – zistiť ako hodnotia participanti drogové skúsenosti vo svojom živote

Čiastkový cieľ 2 – zistiť ako aktuálne vnímajú seba a svoju kvalitu života na základe drogovej skúsenosti

Čiastkový cieľ 3 – zistiť ako koreluje doba strávená v komunite s mierou uspokojovania svojich životných cieľov

Čiastkový cieľ 4 – zistiť ako vnímajú postoje svojej rodiny k sebe samému počas resocializácie.

V priebehu prieskumu sme si kládli viaceré problémové otázky :

Otázka 1 : Existuje rozdiel vo vnímaní svojej drogovej minulosti medzi participantmi v resocializácii a po ukončení resocializačného procesu?

Otázka 2: Existuje rozdiel medzi vnímaním seba a svojej kvality života medzi participantmi v resocializácii a po ukončení?

Otázka 3 : Závisí miera uspokojovania svojich životných cieľov od doby, ktorú participanti strávili v resocializácii v komunite ?

Otázka 4: Prichádza počas resocializácie participantov k zmene postojov rodiny ?

3.2 Metódy prieskumu

Výberový súbor

Spôsob výberu osôb pre tento prieskum súvisel s diagnózou z okruhu F 19 – poruchy správania zapríčinené polymorfným užívaním drog a skutočnosťou, že participant absolvoval alebo v súčasnosti prebieha resocializačný proces pre drogovu závislý osoby.

Výskumnú vzorku tvorili šiesti participanti, muži vo veku nad osemnásť rokov. Participantov sme rozdelili do dvoch kategórií. Prvá kategória boli klienti, ktorí aktuálne sú v procese doliečovania v resocializačnom stredisku, tvorili ju traja klienti a druhá kategória boli klienti po ukončení resocializačného procesu a tvorili ju tiež traja klienti.

V nasledujúcej tabuľke uvádzame stručný prehľad participantov, ktorý zahŕňa súčasný vek, údaj o dĺžke pobytu v resocializácii, údaj o čase, ktorý ubehol po ukončení resocializácie a údaj o trvaní procesu resocializácie. Vek participantov bol od 24 do 31 rokov.

Dôležitým javom pri výbere osôb bola ochota participantov zúčastniť sa na sedeniach a úprimne vypovedať o sebe.

Tab.1 Charakteristika sledovanej vzorky participantov

Participant	Iniciálky	Vek	POBYT V ZARIADENÍ		
			Trvá	Trval	Po ukončení RS
1	F.M.	30	7 mesiacov	x	x
2	E.M.	31	11 mesiacov	x	x
3	D.J.	31	24 mesiacov	x	x
4	C.J.	28	x	33 mesiacov	48 mesiacov
5	B.M.	30	x	18 mesiacov	36 mesiacov
6	A.M.	24	x	29 mesiacov	7 mesiacov

Metódy

Pri našom prieskume bol uplatnený kvalitatívny prístup. Ako doplnkovú metódu sme použili dotazník SEIQoI na zisťovanie kvality života, zisťovali sme pritom i relatívnu

dôležitosť každého aspektu kvality života daného človeka v momentálnej situácii (Křivohlavý, 2001). Ako hlavnú metódu sme použili metódu naratívne interview. Skladá sa z rozprávania skúmanej osoby, je založené na rozprávaní, t.j. na prirodzenej forme komunikácie človeka. Obe vybrané metódy patria ku kvalitatívnym metódam, vystihujú jednotlivca v jeho jedinečnosti. Snažili sme sa vytvoriť neohrozujúcu atmosféru, zdalo sa nám vhodné stretnutie a samotné interview uskutočniť v priestoroch resocializačného strediska.

Plán prieskumu

S klientmi, ktorý ukončili resocializačný proces sme sa telefonicky spojili a dohodli sme si stretnutie. V krátkosti sme im vysvetlili podstatu nášho stretnutia a dohodli sme si termín stretnutia. Klientov, ktorý sa zúčastňujú resocializačného procesu, sme oslovili počas večernej skupiny a požiadali sme ich o spoluprácu pri diplomovej práci. Obe formy oslovenia boli založené na dobrovoľnosti a ochote spolupracovať. Jedným z dôležitých prvkov bolo jeho nahrávanie na audio pásku. Prv než sme začali s nahrávaním, bol každý z participantov oboznámený s témou našej diplomovej práce, vysvetlili sme každému participantovi spôsob ochrany dôverných informácií, oznámili sme im okruh tém, o ktorých by sme sa radi rozprávali, požiadali sme ich o stanovisko ohľadom nahrávania naratívneho interview a upozornili sme ich, že ide o ich autentickú výpoveď, ktorá bude nahrávaná a prepisovaná. Požiadali sme ich o písomný súhlas. K dispozícii bolo malé občerstvenie, s ktorým sa mohli v priebehu interview ponúknuť. Vypĺňanie dotazníka aj samotný rozhovor prebiehal v čase od 14.1. do 16.4.2010.

Dotazník SEIQoL

Kvalita života, tak ako ju chápe metóda SEIQoL, nie je platná pre všetkých ľudí, je individuálna. To znamená, že k chápaniu kvality života sa pristupuje tak, ako ju subjektívne vidí (chápe, definuje) ten, kde je opýtaný. Základnými dátami sú výpovede konkrétnej osoby. Chápanie kvality života danej osoby teda je na vlastnom systéme hodnôt, ktoré sú pri meraní kvality života zisťované a plne rešpektované. Skratka SEIQoL znamená „Schedule for the Evaluation of Individual Quality of Life – Program hodnotenia individuálnej kvality života.

Aspekty života, ktoré sú v danej situácii a chvíli považované daným klientom za podstatné, sú slobodne volené. Počíta sa s tým, že aspekty, ktoré klient považuje za podstatné, sa môžu v priebehu jeho života meniť.

Metóda SEIQoL sa snaží v rozhovore – interview s určitým klientom zistiť aspekty života, ktoré sú pre daného klienta kriticky závažné. Nejde o celkom voľný rozhovor, ale o rozhovor do určitej miery štrukturovaný. Je tematicky zameraný na najdôležitejšie aspekty kvality života, nezahrňuje všetky aspekty, ktoré môžu prísť do úvahy.

Základom je pološtrukturovaný rozhovor. V rozhovore sa neuvádzajú príklady rôznych možných zameraní, aby sa predišlo ich sugestívnemu ovplyvňovaniu. Existujú však konkrétne príklady cieľových podnetov snaženia, ktoré môžu byť podnetom pre klienta k ujasneniu toho, o čo ide po vymenovaní základných životných hodnôt (Křivohlavý, 2001). Základom metodológie SEIQoL je vyplnenie dotazníkov, kde bol každý participant požiadaný, aby uviedol päť životných cieľov – podnetov v živote, ktoré on sám považuje pre seba v danej situácii za najdôležitejšie.

Na vysvetlenie sme v rozhovore uviedli, že ide o životné úlohy a ciele v rámci celkového obrazu života, neuvádzali sme príklady možných zameraní, aby sme neovplyvňovali participantov. Pri každom z piatich životných cieľov mali vyznačiť, ako sa im darí uvedený cieľ dosahovať, mieru spokojnosti s daným cieľom mali vyjadriť v percentách.

Naratívne interview

Interview je metóda založená na komunikácii tvárou v tvár. Narácia je rozprávanie. Rozprávanie ma často terapeutickú hodnotu, pretože človek pri ňom dosahuje úľavu, často sa zbaví napätia. Rozprávanie mu dokonca pomáha chápať seba samého (Gavora, 2007). Okrem výskumných oblastí sa narácia používa v terapeutických oblastiach – v poradenstve, v psychoanalýze. Rozprávanie je spontánny spôsob výpovede človeka a vyjadruje ľudskú podstatu, hovorí aké životné skúsenosti príbeh obsahuje.. Príbeh je určitá sociálna konvencia, ktorá vznikla vo vývoji ľudstva dávno a ktorá ho nepretržite sprevádza. Príbeh je dej, ktorý je časovo a miestne situovaný a je – naplňajú ho ľudia. Je to forma, ktorá modeluje výpoveď, štruktúruje ľudskú skúsenosť (Gavora, 2007). Príbeh je súčasťou kognitívnej štruktúry človeka (Bruner, 1985, In Gavora, 2007). Výhodou rozprávania je, že ukazuje udalosti v pohybe a vo vývoji. Na druhej strane nie je to úplné voľné rozprávanie. Bol zameraný na osobnú výpoveď participanta, rozsah rozprávania bol rozličný. Išlo o reťaz epizód, o úsek života, ktorý bol špecifikovaný od obdobia drogovej závislosti po obdobie počas resocializácie a porovnanie so subjektívnym vnímaním kvality života počas resocializácie a pri participantoch, ktorí ukončili resocializačný proces, po ukončení resocializácie. Pre účely analýzy sa rozhovor nahrával na audio pásku a následne sa prevádzal do písomnej podoby. Nahrávka je podporný materiál pre prepisovanie. Prepisovanie bolo časovo náročnejšie ako samotné nahrávanie. Samotné

nahrávanie trvalo od 45 do 80 minút. Prepis nahrávky trval tri až päť hodín, záležalo od dĺžky rozhovoru s participantom. Pravidlá prepisovania boli jednotné. Zvolili sme si notáciu, t.j. súbor znakov, ktoré zastupujú daný jav na zázname (Gavora, 2007). Zapisovali sme autentický jazyk vrátane nespisovných výrazov, vrátane páuz, nedokončených viet, nezrozumiteľných úsekov. Prepis sme rozdelili do štyroch stĺpcov. Do prvého stĺpca sme vpisovali poradie riadkov, počítali sa priebežne od prvého po posledný riadok, pričom sa do prvého stĺpca vpisuje len číslo každého piateho riadku (5,10,15,20...). Do druhého stĺpca sa zapisovali iniciály hovoriaceho. Do tretieho stĺpca sa vpisovalo znenie verbálneho prejavu tak, že každá replika sa vpisovala do nového riadku. Do štvrtého stĺpca sa vpisuje opis inej ako hlasitej verbálnej činnosti, t. j. približuje základné deje.

Použili sme nasledovnú notáciu :

X.Y. - iniciálky participanta (hovoriaceho)

F.M. – Participant 1

E.M. – Participant 2

D.J. – Participant 3

C.J. – Participant 4

B.M. – Participant 5

A.M. – Participant 6

S.P. - iniciálky sociálneho pracovníka

..... - pauzy dlhšie ako 5 sekúnd

nnn - nezrozumiteľný text

- - - - neukončená veta

NK - neverbálna komunikácia

Tab. 2. Pravidlá na prepis rozhovoru

Riadky	Iniciálky	Prepis rozhovoru	Neverbálna komunikácia
	S.P.	Komunikačný impulz	
	X.Y.	Prepis textu, text text, text, text, text, text, text, text	Sedí, uhýba očami
		Text, text, ..., text text, text text, text text, text	
		Text, text, text, text text, text text, <i>nnn, nnn</i> , - - -	
		Text, text, ..., text text, text text, text text, text	
5		Text, text, ..., text text, text text, text text, text	
		Text, text, text, text text, text text, <i>nnn, nnn</i> , - - -	

4 VÝSLEDKY

Na vyhodnotenie získaných informácií sme použili dve metódy spracovania.

4.1 Obsahová analýza naratívneho interview

Samotný prepis rozhovoru každého participanta bol individuálny, trval v rozpätí od troch do piatich hodín. Na prepis sme si niekoľkokrát vypočuli nahrávku so snahou nebyť zaujatí voči participantovi. Snažili sme sa minimálne zasahovať do naratívneho interview, naša účasť sa týkala povzbudenia participanta, pri rozhovore sme nechali hovoriaceho, aby sám usmerňoval rozhovor, resp. aby dokomentoval význam životnej epizódy.

Tab. 3 Prepis rozhovoru - Participant 1

R	I	Prepis rozhovoru	NK
5	S.P. F.M.	Dobrý deň. Začíname rozhovor s F.M., nech sa páči. Takže, takže som tu, kde som a som tu preto, lebo som fetoval a dostal som k tomu, tak, že som nejako nerešpektoval nič a snažil som sa podľa seba aj keď rodičia všetci mi chceli pomáhať a jednoducho som si myslel, že som najmúdrejší. Odkedy som sa uvedomil, som si myslel, že som najmúdrejší a začalo to vlastne na základnej škole tým, že som začal ako dvanásťročný fajčiť. Jednoducho celý ročník sme boli taká partia, držali sme spolu a také veci, ako alkohol a fajčenie, furt sme boli vonku na ulici a snažili sme sa bojovať proti všetkému, boli sme tí, čo boli múdri, ostatní boli hlúpi a mi sme ani nevedeli, čo vlastne robíme. Až teraz si uvedomujem, ako sme sa snažili všetko negovať, ako sme rozmýšľali čo komu urobiť zle a asi v tom období sa objavili drogy aj tu na Slovensku, takže bola otázka času, kedy sa k nim dostaneme a ako trinásťroční sme sa dostali k marihuane a mne to nič nerobilo. Ale jednoducho bol taký trend, tak som sa toho držal. Fajčili sme trávu všetci, mysleli sme si aký sme happy, aký sme fajn, a ... a tak to pokračovalo. Samozrejme v spojení s alkoholom a kašľali sme na učenie a... Klamal som doma, snažil som sa vyzerat' pred všetkými aký som perfektný, ako všetko zvládam, ale ospravedlňoval som si to, aj pred sebou samým, že čo robím. Naši boli zamestnaní a jednoducho chodili do roboty a nevedeli, čo sa so mnou dialo a ja som to úspešne zakrýval, takže pred nimi som to všetko hral a neuvedomoval som si to. Ja som si myslel, že je to všetko dobré, že to všetko tak má byť. A oni boli spokojní, že ja som bol spokojný. Tak som žil v klamstve, jednoducho už od malička a tak som prešiel základnú školu, strednú školu a na strednej som sa dostal do kontaktu s tvrdšími drogami, s LSD, extáza a stále som si myslel, že som v pohode, že som v poriadku a happy a... ale už na strednej škole som bol taký, že jednoducho... už som si to aj uvedomoval, že niečo je zle, ale už som ani nevedel, jednoducho som musel. Bral som to už ... potreboval som aj alkohol, drogy, aby som odbúral stres,	Mrví sa uhýba očami
10			
15			
20			
25			Klopí zrak
30			

35	zaťaženie a už som všetko riešil tak, že som jednoducho keď ma niečo štválo a poslal som to... išiel som do krčmy, alebo sme sa zhúlili, alebo sme sa nafetovali a od všetkého som dával ruky preč, keď sa mi nedarilo, dal som ruky preč, už som za nič nebojoval, len za to, aby som mal pokoj, aby som obľbol našich,	
40	aby som sa dostal ku korunám, už mi na ničom nezáležalo... Robil som veci na oko, strednú školu som ukončil, len kvôli rodičom, aby mi dali pokoj, aby ma do ničoho netlačili... aj keď som sa nechcel vyučiť zato, za čo som sa učil, ale mama chcela, aby som mal maturitu... a ja som ju jednoducho nechcel sklamať,	
45	tak som tú školu ukončil, podvádza som, klamal som, hral som to nato, aby som im zalepil oči, aby som si mohol žiť to svoje, žúrovanie, baby, chl'ast, tráva, to bolo v tom čase môj kl'ud, akékoľvek povinnosti som zahadzoval za hlavu a neviem ako, som skončil tú školu a to bolo obdobie, keď som sa dostával	
50	k tvrdým drogám. Neviem asi okolo osemnásteho roka života prvýkrát dostal k pervitínu a to už v mojom okolí sa bežne bral heroín s pervitínom, pichali si okolo mňa ľudia a niekedy v tom období, som si rovno ani som nešňupal ani nefajčil, rovno som si šľahol perník a ... aj keď som to nebral každý deň, ale už som v tom videl, že to paráda, flash a tak som si začal pichať, aj keď som si dával pozor na čisté ihly a vyberal som si a iba raz dva	
55	razy do mesiaca, ale bolo to už fetovanie. V tom období som pivo a alkohol pravidelne každý deň, marihuana 3 až 4 krát denne. Samozrejme pestoval som vo veľkom, čudujem sa, že som zato nesedel, pretože som strašné množstvá vypestoval a díloval som prakticky od 16 rokov, dobrých desať rokov som díloval trávu,	
60	takže nechápem, že ma nechytily s tým, aj keď .... potom som začal chodiť aj do roboty, aj keď som fetoval, chl'astal tak popritom, dodnes nechápem, ako ma nemohli chytiť s tým. Aj keď som chodiť do roboty, ale nikdy som nevydržal v žiadnej	
65	a keď prišlo k nejakému problému, tak som so všetkým praskol a išiel som preč. Nahlásil som sa na úrade práce, pol roka nezamestnaný až kým ma naši netlačili, aby som si našiel robotu. Boli to také roboty, čo ma nebavili, nezaujímalo ma to, a zase som len zalepoval oči a chodil som do roboty kvôli tomu,	
70	aby som mohol doma vyzerat, že robím, neflákal sa a aj tak som peniaze, čo som zarobil minul za jeden deň za dva, popritom som samozrejme díloval a .... nevážil som si ani tú robotu, ani peniaze čo som zarobil. Išlo mi len o to, aby som mal svoju pohodu, svoje žúrovanie... už nejako vzťahy s ľuďmi, mal som kamarátov... kamarátov. V podstate až teraz si uvedomujem, že	
75	90% z tých ľudí boli tiež feťáci ako ja, a keď sa dalo, tak som ich samozrejme podviedol a oni podviedli mňa, a bola to len taká hra mačka s myšou a .... ale zas iného kamaráta som ani nemal, no nie že nemal, ale málo... a v podstate už od základnej školy pomaly odpadávali, tie drogy nás zničili a rozprášili nás, takže teraz v podstate starých kamarátov nemám nikoho a .... ďalší ľudia, čo som si myslel, že kamaráti, v podstate tiež len feťáci.	
80	Tí čo nefetovali, tí začali normálne žiť a dali od nás ruky preč	

85		a keď sa stretnem s takým človekom, tak ma akurát pozdraví a vidím aj to pohrdanie, že som feťák a nič so mnou nechce mať a kopu ľudí , čo sa aj nás držali, tak sme ich okradli, podviedli a potom už nikto za nami nestál a.... Už keď som sa dostal do	
90		rodinného podnikania taxikárenia, tak som pervitín potreboval viac-menej k tomu aby som vydržal, aby som vydržal po nociach v taxíku a tak som čoraz viac pervitínu bral.... Zas to bolo o tom,	
95		že ma robota bavila a bol som jednoducho v robote, stále s telefónom, stále v aute a .... tým pádom aj kamaráti aj všetko išlo preč, aj vzťah s dievčaťom, čo som mal. Tej zas nevyhovovalo, že som stále v robote a nemám čas na ňu a bol som z toho unavený a neviem, mám z toho taký pocit, že nikto to	
100	S.P. F.M.	nevidel, ani otec ani brat. Spoločnosť sa na mňa.... a už keď som nevedel, čo mám s tým robiť, tak som sa dostal k heroínu a to už.... to už som si ospravedlňoval, že som vyskúšal heroín a že však dám si, vyspím sa aspoň, lebo to bolo tak, že samozrejme sa našiel kamarát, ktorý povedal, že heroín je liek na všetko a že však uvidíš, nič sa ti nemôže stať. Samozrejme pichol som si.	
105		Mal pravdu? .... Teraz viem, že nie, vtedy som to videl inak. Vtedy som bol nešťastný z toho, že všetci majú voľno , chodia si kde chcú a ja musím robiť a otec to nevidí, nikto to nevidí, a nechcú ma vystriedať a všetkých som v podstate obviňoval, že oni zato môžu , ale nič som nepovedal, nič som neurobil, tak hop ....tak som čušal a nechal som, dusil som to až prišlo k tomu, že som všetko v podstate pustil a dal som si herák a zas mi to nič neurobilo na prvýkrát , ale ... dokonca ma to dva týždne ani nezaujímalo a vozil som chalanov na fet, ale nedal som si, ale potom zase som si dal a potom už....	
110		Potom som už začal každý deň fetovať a jednoducho ma zaujímal len fet. Peňazí som ma dost, takže ma nijak neobmedzovalo ... ale... teraz vidím, že už vtedy som začal na všetko kašľať, zaujímal ma len fet.... a už som ani nechcel, aby ma vystriedal brat s tatkom, lebo to by znamenalo odstrihnutie od prínosu peňazí, robil som to načierno, ale som mal na fet, ale držal som to v tajnosti, možno vedelo o tom päť ľudí, že ja fetujem. Som ich aj uplácaval tým, že som im platil... skrátka držal som to pod pokrievkou , až dotedy, pokiaľ som nehavaroval na taxíku a .... to bolo tak, že sme išli na fet, havaroval som a rozbil som taxík.	
115		Vtedy som si prvýkrát uvedomil, že je niečo špatne, ale jednoducho sa mi to nejako prepieklo, bolo to bratovo auto, brat povedal, že hlavne, že sa nikomu nič nestalo, aj keď spolujazdec mal zlomené nohy a cítil som sa strašne... všetko som vyhadzoval , striekačky, aby policajti nič nenašli, bál som sa, že mi budú brať krv. Ale dali mi len fúkať, ak by mi brali krv, ráno som si dával ešte a bál som sa, a vedel som, že je niečo špatne, ale... Ráno som sa zobudil celý rozbitý, opuchnutý, ale... a neviem prečo a zasa som sa nafetoval a zase som si dal. Nejak bolo , nejako bude a .... a dokonca o dva dni, brácho, ktorého auto som rozbil, sa ženil a nebol som ani na tej svadbe, odmietol som tam ísť	
120			
125			Tichý hlas
130			

135		s výhovorkou, že všetci sa budú na mňa pozerat' a pýtat' sa, celý modrý a zašívány. Ale bolo to o tom, že s kamarátom máme peniaze, nakúpime fet a že budú naši preč, že bude prázdny byt, že môžeme fetovať ... a tak to aj bolo. Jednoducho prišli naši domov zo svadby a mi sme s kamarátom ležali v obývačke nafetovaní ako prasce a nehanbil som sa , bolo mi to jedno.	Uhýba očami
140		Nenašli nič, žiadne striekačky, tie sme mali schované a nevidel som, že celú rodinu tlačím do záhuby a keď došli peniaze a bol som nezamestnaný a začal som robiť prvé hlúposti a požičiavačky peňazí, mal som také meno v meste, že mi hocikto požičal peniaze, nemal som s tým problém... a vedel som aj s nejakými kšeftami urobiť peniaze. Ale už to nebolo ono, už niektorí ľudia začali tušiť ... a začali sa odvracať odo mňa a čoraz viac feťákov o mne vedelo, že fetujem a ja som to aj cítil, že je to všetko na naopak a úplne... ale bolo mi to v podstate jedno, lebo som to videl ešte z tej dobrej strany.....	
145		A čo bolo napríklad dobré?	
150	S.P. F.M. S.P. F.M.	..... flash Ešte si ho stále mal? ..... Jasné, krízu som dovtedy nemal. Krízu som dovtedy nemal len kvôli tomu, že furt som mal fet, nemal som problém, že by nebolo fetu alebo peňazí. AJ keď som videl feťákov, ktorí boli rozšľahaní, a bývali na ulici, ale ja som si hovoril „mne sa to stať nemôže, ja takto nedopadnem, ja nemám problém“. Tušil som, že asi to nebude v poriadku... A potom už.... Časom mi prestalo byť úplne jedno čo robím, už som prestal vracat' peniaze, čo som si požičal... okruh známych, ktorí mi bol ochotní požičať sa zužoval ... som v podstate stratil všetkých, ktorí mi boli ochotní požičať. Samozrejme som bol dlžný rodičom, bráchovi jednému, druhému, babke. Hanbil som sa , ale aj keď som mal peniaze, radšej som sa vyhol, nafetoval som sa a neviem... Teraz sa už zato hanbím, ale vtedy tie pocity ako hanba a strach, som jednoducho stratila a vtedy mi to v podstate bolo jedno...	Priamo pozerá
155		Čo je hanba a strach?	
160		Len teraz si uvedomujem, ale vtedy nejako mi to bolo jedno, že som niekomu bol dlžný, neviem to vysvetliť. Bolo mi to jedno, že som klamal, že som niekoho okradol. Teraz sa zato hanbím.... že som zostal vonku ľudom dlžný aj viem, komu presne	
165	S.P. F.M.	Čo s tým spraviš, keď to teraz všetko vieš?	
170	S.P. F.M.	Teraz to momentálne nevyriešim, ale keď začnem zarábať a ukončím normálne resoc a dám sa do poriadku tak sa budem snažiť vrátiť tie peniaze. Určite. Ale teraz sa nad tým nezamýšľam, teraz viem komu som dlžný, ale až keď budem v poriadku Nemá význam, teraz sa tým zaoberať. Určite by som nechcel, aby rodičia za mňa niečo platili. To sú moje problémy ,	
175		budem sa musieť tým ľudom pozrieť do očí a ... a pritom si uvedomujem, že aký som bol. A ja som si myslel, aký som bol šikovný a oni sú akí hlupáci. Viem, že to bude ťažké, stretnúť sa s niekým, pozerat' sa mu do očí a budem mu to musieť vysvetliť, neviem síce, že ako mu to vysvetlím. Snád' sa len ospravedlním	Priamo pozerá Uškŕňa sa

180		a vrátim, čo som dlžný.... Nebudem sa čudovať, keď ma pošlú preč a nebudú ma ani zdravieť, pretože ... pretože možno nie že možno, ale určite majú nato právo tí ľudia, je to na nich ani sa im nebudem čudovať, lebo majú pravdu, bol som veľký hlupák....	
185	S.P. F.M.	Čomu veríš teraz? Teraz? Verím tomu, že som na dobrej ceste zmeniť sa, zmeniť sám seba a .... a že sa mi to podarí, pretože tomu verím, že to chcem .... a nemám inú možnosť, lebo... lebo keby som len o kúsoček ustúpil, tak to pustím , ja by som sa už nedonútil k takému to niečomu a už by som to vzdal a už by som sa dokončil totálne. Ale to nechcem. Lebo viem, že život je pekný.	
190		Predtým aj keď som pil, boli také chvíle že , boli také ľudia s ktorými mi bolo dobre, a ... ja sám som sa o to pripravil, ja sám si to zničil a uvedomujem si, čo som všetko urobil, takže aj v tom, cítim taký kúsoček toho môjho ja, že ešte nezabili drogy, lebo drogy zabili vo mne všetko. Život, priateľstvo a rodinu a... všetko, zostala taká iskierka vo mne... a hádam tá ma donútila ísť na liečenie, lebo naši sa snažili o to a nejako od roku 2004 alebo 2005, keď to všetko prasklo, že fetujem a že si pichám , dovtedy si to nechceli pripustiť, ale keď to brat zistil, hneď im to povedal... ale ja som sa dokázal obťažovať a oni to nechceli pripustiť. Tatko veril bratovi, ale mama... mama si to nechcela pripustiť. Ale mama, mami sú také, že si to nechcú pripustiť, že ich syn... aj to ma veľmi mrzí, že som sklamal rodičov, snažili sa mi pomôcť, a chceli mi vybaviť resoc ,prvýkrát, aj som nastúpil aj odišiel, ale som sa tam vrátil. Aj som ušiel do Prahy, že tam nebudem fetovať, tri mesiace som tam nefetoval, a myslel som si o sebe, aký som ja bombardér, ako zvládam, ale zase som nevidel, že pijem s chlapmi z roboty každý deň , že si šálím hlavu aby som vôbec vedel fungovať... a potom som jedného dňa vyšiel z metra a stretol som feťáka od nás ... a to stačilo, aby som okamžite išiel s ním k dílerovi , aj keď zo začiatku som fetoval raz dvakrát za týždeň, ale ten interval sa zase znižoval a za dva týždne som si musel dať , zase som bol na 1,5 až 2 gramoch heráku za deň , ale to už nebol život to .... to už je taký život, že človek si musí šľahnúť, a keď si musím šľahnúť a nemám čo, tak je človek zúfalý a vtedy prichádzajú chvíle, že mi jedno čo spravím, či lúpežné prepadnutie alebo nejakú takú vec, za ktorú by som bol v base, alebo že som niekoho nezabil, lebo poznám takých ľudí, ktorí to spravili aby rýchlo spravili 500 korún, aby si dali a samozrejme som kradol, čokoľvek som robil, ale nemal som guráž nato, aby som niekoho prepadol .... a to je také, že to už... už keď som bol v takom stave, nevedel som... a zase som len ušiel, ušiel som z Prahy domov a doma ma čakalo krízovanie, ktoré ... myslel som, že zomriem a našim som tvrdil, že mám horúčku, nevládal som vstať z postele , ale zase... zase som si to nepriznal a po mesiaci som vykrízoval . Samému som si povedal, že v živote také nepripustím... a zas som odišiel do Bratislavy, tam som býval mesiac a zas to isté, ten istý kolotoč a	Hýbe prstami
195			
200			
205			
210			
215			
220			
225			

230		<p>... zas po pol roku som zistil, že beriem gram denne a uvedomil som si , že zase je to tam, kde to bolo a zas nemám peniaze...</p>	
235		<p>a bolo to len o tom ako sa nafetovať.... a už je človek zúfalý, a nevie si pomôcť, druhý mu chcú pomôcť a nevie sa odtrhnúť od toho fetu, lebo ho zase bude všetko bolieť a ospravedlňoval som si všetko ... ale najsmutnejšie je asi to, že som si to uvedomoval</p>	
240		<p>čo robím a čo by som mal, ale oddaľoval som to, zajtra už zajtra , dnes si dám posledný deň a zajtra už... to je... Prešlo 9-10 rokov. ...</p>	
245		<p>V podstate, keby ma rodičia nevyhodili párkrát z domu, ja verím, že by som sa nikdy k tomu nedopracoval, že by som sa išiel niekde liečiť. Pretože jednoducho až to ma donútilo rozmýšľať nad tým, ako som na tom , čo som porobil, pokiaľ som býval doma a ututlalo sa to... tak bola vo mne viera, že ešte sa dá, že ešte to nie je také ... ale už keď som bol prvýkrát na ulici , ale po čase sa mi zase podarilo uvariť rodičov a dostať sa domov...</p>	
250		<p>druhýkrát boli nekompromisnejší , potom už jednoducho nebolo cesty domov a to ma aj mrzelo, že keď som išiel po ulici, tak otec.... mama tá ma pozdravila, dala mi na tajno jesť, aj mi dala peniaze, keď videla, ako vyzerám .... ale otec a bratia jednoducho ma ignorovali a to ma strašne trápilo.... aj keď vtedy som si hovoril „ hlupáci špinaví, ani pozdraviť ma nevedia“ , ale teraz to už vidím, prečo to bolo, videli, že mi nepomôžu tým, že mi dajú peniaze, že mi dajú najesť alebo že ma zoberú domov, pomoc je tam, nechať ma tam, aby som pocítil... aké to je byť sám. A aké to je byť ... ja viem, že otec aj bratia ma majú radi , aj ja ich mám rád, ale v týchto veciach boli rozhodnejší a tvrdší a vedeli, že nemôžu za mňa nič robiť, poľutovať a riešiť... ale mama je mama. Plakala kvôli mne, trápila sa a ja ,ja som to zneužíval.</p>	
255		<p>Zato sa veľmi hanbím, lebo asi to je najväčšie chrapúňstvo, že som vlastnú mamu dokázal , aby mi platila fet, aby som.... aj keď som tvrdil, že to nie je na fet... mrzí ma to, že som bol takýto chrapúň. AJ teraz vidím, že za mnou stojí a drží mi palce a preto by som bol nerád, keby som sklamal a to je jedna z vecí, ktorá ma drží , kvôli čomu to nepustím, už nechcem sklamať asi by som sa prepadol od hanby a vedieť o tom, že ona to vie... a trápi sa zase a má 50 kilogramov, z toho je vychudnutá a vidím veľkú vinu z toho, ako vyzerá a že sa trápi kvôli mne. A mám dvoch bratov, sú v poriadku a ja som najmladší a ja som ten, kvôli ktorému boli problémy, ...</p>	
260		<p>Ako si sa dostal do resocu?</p>	
265	S.P.	<p>Aj do toho prvého aj teraz sem, je vlastne jej zásluha, lebo ma donútili, ja som nechcel, do toho prvého som sa dostal tak, že naši mi pomôžu, vybaviť liečenie a tieto veci. Tak som išiel na liečenie do Zálužia, chodili tam za mnou, cigaretky , sladkosti, peniaze mi dávali a ... a zas som sa len dal fyzicky dokopy a myslel som si zas, aký som happy a sem som prišiel, arogantne som sa s tebou rozprával a zato sa tiež hanbím, ja si to pamätám, ale aj vtedy keď som prišiel prvýkrát, tak som bol rozhodnutý , že ešte nie , že nepotrebujem to.... a naši urobili to, čo urobili. Že</p>	Priamo pozerá
270	F.M.		
275			

280		to nemá význam za mňa bojovať, zase a urobili dobre, nechali ma rovno pred bránou... Zás som skúsil, ale to už bolo hotovo....To už boli štyri mesiace, každý deň som rozmýšľal, ...dával si veci dokopy, zaspával som a samozrejme fetoval. Presne som vedel, čo. A ja vám ešte ukážem čo, nakoniec som ublížil sám sebe, lebo... som zase žil ako feťák... také bývanie , ako keď dvaja feťáci. Mal som sa kde vyspať, furt som bol hladný, musel som kradnúť, a robiť veci, aby som sa nafetoval. Zaspával som nafetovaný s tým, že som sa bál, že ráno budem musieť ísť peniaze spraviť a zas ten kolotoč a každý deň som rozmýšľal prečo... a ... bolo mi zle samému zo seba.....A už posledný mesiac som strašne chcel ísť na liečenie a bolo mi v podstate jedno, len vypadnúť, lebo som už nevidel iné východisko : buď to teraz vybojujem a dostanem sa sem , alebo som sa bál, už mi bolo jedno... hocijako peniaze urobiť a toho som sa bál , že spravím niečo a pôjdem do basy... a samozrejme som si uvedomoval , že mám céčko a tam bola tiež tá iskierka, že ja to nechcem , ale nevedel som sa odtrhnúť.... je to tak. To už som si sám vybavoval detox aj sem som volal, to som už sám. Mama mi poskytla akurát telefón, už ju nezaujímalo, že ako si to vybehám a čo , povedala, že... keď si vybehám detox a absolvujem ho , tak je ochotná prehovoriť otca, ktorý odmietol čokoľvek pre mňa urobiť, oni sú ochotní ma sem doniesť a zaplatiť vstupný poplatok. Ostatné je na mne a .... ja som už vedel, že je to posledná vec, ktorú pre mňa urobili, už neurobia pre mňa. Viem, že sám by som nikdy nedokázal.... asi nič spraviť. Už by som to vzdal.	
285			
290			
295			
300			
305	S.P. F.M.	Koľko si tu? Sedem mesiacov, už to nevzdám, už viem, že ... že sa to dá, verím tu tomu a keď som niekedy nie stopercentný...	
310	S.P. F.M.	Čo to znamená stopercentný ? Že ma feťák láme a mám chuť sa na všetko vykašľať a zase odísť, ale ani to nevyslovím, sám sa toho bojím povedať, pripustiť to, robím všetko robím tak, ako sa má, aj keď mi je to proti vôli, ale ani o milimeter neustúpim, lebo keby som o milimeter ustúpil, tak už by som to mohol pustiť a ja sa toho bojím v podstate .... Ja sa bojím aj sám seba, ja viem aký som. Som agresívny človek a ... jednoducho keď chytím amok, urobím také veci, ktoré potom ľutujem a doteraz bolo vždy neskoro a teraz	
315	S.P. F.M.	Ako prežívaš čas v komunite? Tak bývam nervózny, ale jednoducho tá agresivita je vo mne a ja viem, že jedno za prejav agresivity sa tu vylučuje a ja viem, že si nemôžem dovoliť akúkoľvek agresivitu prejavovať, lebo... lebo by ma to mohlo dostať von a to by bol môj koniec. Stojí ma to niekedy veľa síl, bolo pár situácií, že som sa musel držať, ale čoraz čím ďalej, aj keď som nervózny, dá sa povedať, ako to mám povedať? Bývam nervózny, už to nie je také ako na začiatku a aj to viem ovládnuť, už si to viem tak uvedomiť, keď to na mňa ide, ako keď som bol vonku. Tam je strach, lebo nemôžem a jednoducho si to plne uvedomujem, že idem von a že	
320			

325	S.P. F.M.	<p>...</p> <p>Čo si ty myslíš, ako žiješ teraz v resoce?</p> <p>Je to nová skúsenosť.... Nie je to tu, ako by som to povedal, je to niečo nové... ale aj keď som nechápal zo začiatku režim a toto, nešlo mi to do hlavy, ale snažil som sa robiť všetko ako je to tu, lebo ono zo začiatku som si myslel, že toto zariadenie funguje</p>	
330		<p>desať rokov, asi to tak má byť, ale postupom času som si to začal všímať, a stále viac a viac veriť, aj keď sú stále situácie, že sú veci, ktorým nerozumiem, ale jednoducho nebojujem proti tomu ako niektorí, že je to hlúposť. Ja to beriem viac menej, že čokoľvek ak mi má pomôcť, budem robiť, lebo to čo som robil, už nechcem a.....</p>	
335		<p>Ľudia akí sú tu? Vidím, že sú to tiež feťáci ako ja, ale ... ale tak... pomaly sa stávame kamaráti, aj by som povedal, že aj sme kamaráti. Sú to takí feťáci ako ja. Podľa mňa feťák a feťák nie je rozdiel a každý sme iní, ale tu už ani nie sme feťáci, nefetujeme, nesnažíme sa navzájom o brať o peniaze alebo o niečo, viac menej tu žijeme ako jedna rodina, takže aj keď nie sme rodina, ale tak skupina ľudí. Nieкто vie to, nieкто hento, ale snáď sme všetci prišli k tomu poznaniu, že musíme skončiť s drogami, lebo nás to ubíjalo... a je zaujímavé, že som sa dokázal včleniť do takejto komunity.</p>	
340		<p>Ja som si vždy myslel, že som ten najväčší frajer na svete, a tu zisťujem, že vôbec som nie frajer, ako som si myslel.</p>	
345	S.P. F.M.	<p>Čo je podľa teba frajer?</p> <p>Že zvládam všetko v pohode, sú tu chalani, ktorí sú tu dvadsať mesiacov, nie som frajer. Dúfam, že som to zastavil, ja nezvládam napríklad niektoré veci, napríklad kuchyňa. Ja to jednoducho neviem, ja sa toho bojím, ja neviem variť, ja sa priznám. Ja mám z toho okamžite stres a neviem čo mám urobiť. Možno je to aj tým, že som bol zvyknutý buď si kúpiť jedlo, ja som si nevaril, skrátka som nikdy podľa žiadnych receptov, pravidiel nevaril. I keď som varil, takto bola taká veľká miešanina.</p>	
350			
355	S.P. F.M.	<p>Hovoril si, že si nikdy podľa žiadnych receptúr nevaril.</p> <p>Ani nežil. Ale tá kuchyňa je taká ako so životom. Aj tak to vyzeralo. Možno aj preto mám z tej kuchyne strach, teraz mám ísť podľa nejakých noriem, receptov a to je stres, že je to viac vecí naraz a ja som z toho hotový, lebo som nikdy nerobil. Keď som aj bol v robote, vedel som „toto robím celý deň a to je všetko“.</p>	
360			
365	S.P. F.M.	<p>Ak tu budeš dvadsať mesiacov, potom už budeš frajer?</p> <p>Ani tak nebudem frajer. Frajer budem keď budem vedieť žiť, keď budem chodiť po uliciach, lebo ja napríklad mám strach aj z toho, že vidím chalanom, že chodia na vychádzky a ja sa bojím. Bojím sa ísť na vychádzku. Viem o tom, lebo ja som si teraz všimol, že keď som bol v meste, ja som videl ruch mesta, nie nemyslím, že fet, ako by som si fetol, ale z toho, že vidím mesto, pol roka som tu a tak mám strach, strach, že niečo... a mám taký strach, že keď pôjdem na vychádzku, tam kde bývam to je samý</p>	
370			Tichý

375		feťák, všetkých poznám a viem, momentálne som určite nie tak, ako by som to povedal, chcem dokázať vrátiť sa domov a dokázať to tam, pretože tam som sa narodil a mám to tam rád a bývam tam , zostali tam ľudia, ktorí ma neodpísali a majú ma radi a ja ich mám rád tiež. Ja sa tam neponáhľam, viem, že mi nič neujde a že všetko to dobré ma počká a tí ľudia, ktorých som nestratil a tí tam budú, a budú vedieť, aj vedia a budú ma brať takého aký som .	hlas
380	S.P. F.M.	Ako to máš s rodičmi ? Bol som s nimi, písal som s nimi. Ja ich mám strašne rád, aj by som sa rád s nimi stretol, ale mám taký strach, ja sa hanbím. Viem, že sa hanbím, pozrieť sa im do očí. Lebo v podstate doteraz som sa vždy skrýval pred nimi, už je to vonku a hanbím sa pretože, sa môžu opýtať také veci a budem im musieť odpovedať a jednoducho.... Určite sa budú zaujímať o fetovanie a takéto veci a bude mi ťažko vysvetľovať, že som si pichal heroín, hoci vedia doma, ale keď budú mať také otázky.... A budem im musieť odpovedať... Už nemá zmysel to tajiť, čo? Ja si myslím, že do takýchto až nepôjdu, ale... Ale môže padnúť otázka, ktorá ma vyvedie z miery.	
385			
390		Ja som ich teraz videl asi prvýkrát sa po desiatich rokoch smiať, mamu, otca usmiateho, nepozerali sa na mňa s hrôzou, čo zase zo mňa vylezie, a čo .... ale tak normálne sa usmievali a videl som iskru šťastia, že hádam teraz sa to podarí a a to ma tak tešilo, že už ich nesklamem. Že nie sú zachmúrený zo mňa, tak sa mi to ľúbilo. Aj mama sa vie usmievať, že už nie čo kde čo? Také fajn,	
395		dostal som od nich dva listy a .... Držia mi palce, vidím, že začali veriť, že som na ceste ...A majú ma radi, stále. Aj bratia, aj známy, aj suseda jedna a všetci mi držia palce. Ja som rád, že mi držia palce a aj preto ich nechcem sklamať a ani nesklamem. Ja to vybojujem až do konca, určite a ....a je to iba na mne. To je na tom, že je to iba na mne, oni môžu iba čakať a držať mi palce.	usmieva sa
400		A ja som rád, že ich všetkých mám a je to iba na mne.	
402	S.P.	Ďakujem ti, myslím, že je to pekný záver.	

Tab. 4 Prepis rozhovoru - Participant 2

R	I	Prepis rozhovoru	NK
5	S.P. E.M.	Ahoj . Začíname rozhovor s E.M. , nech sa páči. Som E.M. a v podstate.... neviem ako mám začať, ale o týchto veciach ako sa bavíme, tak to vnímam, že som bol normálny chalan, normálne decko, vždy som vedel zapadnúť do spoločnosti, taký normálny chalan som bol. Si myslím o sebe. Čo bolo na mne zvláštne si myslím, že som možno mal rád nie extrémny, by som povedal, ale lákali ma iné veci možno ako úplne obyčajných ľudí. Tým pádom som si hľadal aj takých kamarátom	Dýcha ťažko

10		a mal som aj takých kamarátov aj v škole som patril k tým chalanom, čo boli horší, čo sa týkalo správania, nie výsledkov v škole, to mi celkom fajn išlo, ale vždy som hľadal extrém. TO sa týkalo aj ľudí, čo som stretával vonku, v činžiaku aj v škole. A tým aj došlo k tomu , že som sa dostal k tým veciam, možno sa mi ani nespínalo, že sa dostanem k tým veciam, čo som sa dostal.	Usmieva sa
15		Začalo to cigarety a rôznym skúšaním vecí, čo boli tabu, alebo boli zakázané. A to ma možno lákalo a vždy som chcel vyskúšať, čo sa nespína a vždy som to chcel neviem prečo, možno som si myslel, že som iný, jednoducho sa mi to páčilo. A tak som to skúšal. Tak to aj začalo tým, že som začal fajčiť cigarety a končil som len základnú školu a z 30 ľudí čo boli v triede boli len štyria taký a to už je extrém, že som sa radil do takej skupiny ľudí, tak najprv to začalo cigaretami po prázdninách ako som mal ísť na strednú, mal som prvý kontakt a také veci, alkohol, že som dlhšie ostával vonku aj napriek zákazom rodičov a vlastne také možno nevinné prehrešky, nevinné veci a začalo sa mi to páčiť, bol som a mal som pocit, že som frajer. Ten začiatok to bol možno z frajeriny, to nebolo o tom, že by som musel, sa mi to páčilo.	Usmieva sa
20		Hovorím aj tie prvé diskotéky možno boli o tom, o alkohole a .... skúšal sa alkohol a tiež to bola jedna z lákavých vecí pre nás, pre partiu tých chalanov, čo som sa pohyboval to bolo niečo nové. Bavilo nás to a stávalo sa to už možno takým pravidlom na začiatku prvé skúšky a potom už každá diskotéka každý týždeň sa týkala alkoholu a tak. A takto som postupne pomaly akože vstupoval a ani som si neuvedomoval, že sa niečo môže stať, vždy som to cítil , že v rámci zábavy a neuvedomoval som si následky, veď ja som sa cítil dobre. Neveril som tomu, že by mi to chýbalo alebo nejako ovládalo, že by som bol nepričetný alebo tak... Ibaže som nemal strach, prechádzal som aj za hranice toho všetkého. Tej ... Je rozdiel si vypiť, alebo si spraviť náladu alkoholom alebo to doslova prehnať a dostať sa do takých stavov. Vravím o alkohole. Už tam sa mi to zaľúbilo a časom som nespínal medzi tým hranice a zachádzalo to ďalej ako by bolo treba, možno a možno som si myslel, že je to normálne, lebo sme to robili všetci chalani spolu a zdalo sa mi to normálne. Tak som možno ani nevidel, že to je niečo iné, zvláštne.	Usmieva sa
25		A samozrejme potom došli aj prvé kontakty najprv s marihuanou, to bolo asi najväčšie bum, mal som asi 15 rokov po základnej škole, najväčší bum ako sme sa k tomu dostali, sa nám to veľmi páčilo, bolo to perfektné, videli sme to ako úžasné, tie stavy a tak, hrozne sa nám to zaľúbilo. Tak hneď potom prvom kontakte vlastne to spočívalo v tom, že sme to skúšali zháňať, pýtali sme sa iných chalanov , čo sme sa stretávali a mali podobné ciele, nepovedal by som ciele, ale zmýšľanie ako mi. Keď nerátam alkohol, tak mal som 15 rokov. Poznali sme aj ľudí, čo boli s tým v kontakte, najprv sme si to kupovali, to boli známy, sme to dostali, alebo sme sa spoločne nahúlili, bolo to o kamarátstve, teda v úvodzovkách. Potom došlo aj k tomu, že ma zaujímalo zadovážiť si to pravidelne, lebo sa nám to páčilo	Usmieva sa
30			
35			
40			
45			
50			
55			

60		a vlastne sme zohnali semiačka a začal som to pestovať. Rodičia už prvýkrát zbadali, že... nieže niečo nie je v poriadku, oni si mysleli, že je to alkohol a bolo to od nich tolerované. S otcom som mal kamarátsky vzťah, akoby sme boli kamaráti a nebolo medzi nami napätie a on mi aj toleroval, že sa vypilo. Domov sa snažil neprísť v takom stave, aby to bolo zakázané, dával som si pozor. Tie veci, čo sa diali, oni možno nevideli a keď som prišiel domov, tak to pripisoval alkoholu a vypil som pár pív a nechcel som ich do toho ťahať, tak som to jednoducho zatajil. Časom, keď som chodil aj na tú školu, chodil som do Nitry. Tam som bol v kontakte s mladými ľuďmi a bez dozoru rodičov a vlastne, čo tam boli vychovávateľa mali pod sebou sto ľudí, oni nemali šancu ustrážiť to. Ako keď sa dostane pätnásťročný chalan na slobodu a to mi ešte viac otvorilo obzor, možnosti, čo môžem robiť. ..	
65			
70			
75		Tak som to videl ako výhodu, spoznal som nových ľudí, ktorí mali rovnaký cieľ a stále sme húlili viac, pestovali sme a bol som z toho happy, vždy som len o tom rozprával a dokonca som sa snažil aj doma tému s rodičmi, hlavne s otcom, že to je v pohode a že to sa dá, že to nie sú tvrdé drogy , to sú iba mäkké drogy a som si ho pripravoval, aby som nebol možno v zlom svetle a aby som to mal ospravedlnené pred ním a tak. A otec mi na to naskočil, možno tomu tak neveril, lebo vždy mal k tomu pripomienky, nikdy nebol o tom presvedčený, ale zvíťazilo že ma má rád a že mi veril, že sa to nikdy k ničomu nedopracujem a tým pádom, som dostal vstupenku, že som to v záhrade mohol pestovať , otec mi to dovolil, lebo nevidel následky, lebo on keď bol mladý, také nebolo, takže neveril tomu, že sa to môže zrútiť do takých vecí, akých sa to zrútilo. Dost' ho ovplyvnil názor, že videl aké to je a boli sme sami, často som mu chodil pomáhať a tak sme to robili, povedal, že vieš čo, dones, vyskúšame to , spolu sme to spolu, naplašil sa a vtedy zistil, že spravil chybu a chcel mi to zakázať, ale to sa nedalo, vlak bol tak rozbehnutý, že vo veľkom množstve napestované, už to zachádzalo do takých dopytov, začal som to predávať, videl som za tým financie, že mi to ľahko prinieslo prachy a bol som z toho mimo	
80			
85			
90		Prečo sa usmievaš?	Napätie v hlase dýcha ťažko
95	S.P. E.M.	Preto lebo, keď si na to spomínam, aj teraz to vidím, aké to bolo nevinné a spomínam si nato, aký vzťah som mal s otcom, už nikdy som potom taký vzťah s otcom nemal. Nepripadá mi to teraz fajn, ale tie začiatky, vžil som sa do tých začiatkov, to bolo také fajn. To možno preto úsmev. Bolo pritom kopec zábavy, nikdy som to inak nevnímam, to mi možno vyvolal úsmev. Tá spomienka, že to bolo fajn. Chcel som povedať, že otcovi sa to prestalo páčiť, pochopil, že o čo ide a ja som bol možno už tak, že som to nechcel pripustiť, stále som tvrdil, že to tak nie je, a od tej chvíle jednoducho mi to zakázal. Musel som to zrušiť aj u nás na záhrade a nechcel mi to dovoliť, ale ja som možno už bol tak , že nie, hľadal som východisko a nechcel som sa toho vzdať a	
100			napätie v hlase dýcha ťažko
105		hľadal som iné možnosti, začal som to pestovať inde a potajme,	

110		domov som chodil tak, že som sa snažil vytriezviť, aby nebolo na mne vidieť, aby som bolo v poriadku a jednu výhodu som mal, v škole ma nevideli ako vyzerám a čo robím, tak som si mohol kľudne riešiť po svojom. Zachádzalo to aj v kontakte s inými chalanmi, čo sa týka extrémov, začalo sa skúšať aj s inými drogami. Bolo to v podstate po páde komunizmu, nič tu nebolo, po tom páde, začalo to byť nové, každý to chcel vyskúšať. Také nové 60-te roky v Amerike ako u nás. Nám sa to	
115		ľúbilo, nemali sme zábrany, boli sme mladí zdraví chalani a všetci. Najprv sme sa rozprávali, že nikdy viac nič iné, len tráva, tak sa časom sa to začalo zvrhávať, že sme vyskúšali aj iné, prvé boli LSD, čo som vyskúšal, formou papierika namočeného v tej kyseline, bolo to tak ako na báze marihuany a človek sa cítil inak, bez starostí a mal príjemné stavy a halucinácia, to bola droga pre zábavu a mi sme to chceli. Proste sa zabávať a to nás .... tak sme pripustili, všetci chalani, rovnako sme išli po tom. Začali sme zháňať tvrdé drogy, aj sa nám to	
120		zdalo normálne, popritom sme začali brať iné, marihuana nebola dôležitá, ako heroín, pervitín, bolo toho kopec, len si treba zohnať a už to išlo. Dokonca sme aj vysadili marihuanu a začali sa venovať iným drogám, mne sa ľúbilo všetko, zistil som, že z marihuany už neboli také stavy, už to nebolo nové, skôr som išiel po iných veciach, začal som sa oddeľovať od chalanov, stýkať sa aj s inými chalanmi, ja som bol prvý, ktorý začal brať nové veci, vtedy som bral heroín, o ničom inom som nepočul, mal som chalanov, boli sme kamaráti, oni ma prijali, lebo potrebovali prísun peňazí, potrebovali komplica. Vtedy bolo, že	Dýcha ťažko
125		nie všetci vedeli ako to funguje a bolo to akoby tajomstvo, teraz je kopec feťákov, ale vtedy sme sa skrývali, len hŕstka ľudí, čo o nás videl.	
130	S.P.	Kedy si začal vnímať, že to nie je zábava?	
135	E.M.	Už vtedy som vedel, že to nie je sranda, neviem prečo som si robil v tom hranice, ale aj keď som si šňupol, je to fajn, ale keď som si prvýkrát pichol, mal som taký pocit v sebe, že to už nie je dobre. Už to nie v poriadku, neviem to vysvetliť, možno preto, že to tak zle znie „že pichá si drogy“, vždy nám starší ľudia hovorili, že už som vedel, že robím niečo veľmi zlé. Preto som mal taký pocit, že som vedel, že už to neukontrolujem. Ja som to videl ako zábavu, len otec hovoril, že je to niečo zlé, ja som to nechápal. Ja som si myslel, že keď si nebudem chcieť dať, tak si drogu nedám a hotovo. Budem normálny a tak.... Vlastne tam vznikol problém, čím som bol častejšie s tou drogou, som sa musel naučiť tváriť, že ja som normálny, lebo som chodil do školy, aj rodina, určite to oni na mne nevideli, stal sa zo mňa dobrý herec alebo som to fakt vedel dobre ovládať, skrývať. Mám pocit, že sa mi to darilo. Chalanom na to prišli, ale mne nie. Stačilo málo, ale nikdy mi na to neprišli, vykrútil som sa, vyhovoral som sa na alkohol. Bolo to síce otravné, lebo som začal nosiť aj v lete dlhé tričká a tak, aby ma neodhalili, robil som	Pozerá priamo
140		všetko preto, aby nato neprišli.	
145			
150			
155			

160	Alkohol vedeli tolerovať, možno do tých 17 rokov, ale potom boli výhovorky, začali sa báť, že som alkoholik, mysleli si. Bolo to jedno, už som musel aj zato nieť následky, dávali na mňa pozor, potom som dostával prednášky, lebo otec to robil ako kamarát, žiadne bitky, ako chlap s chlapom mi to hovoril kamarátsky, nikdy mi nič nezakazoval. Už mi aj tie prednášky vadili, boli často a to bolo to, čo som sa aj naňho vedel uraziť, nech mi už dá pokoj. Čo som mal strach z tých vecí z tej partie, čo brali dlhšie, začali mať také zvláštne správanie, nevedeli sa kontrolovať, ja som to ešte tak nemal. Nechápal som, prečo to za každú cenu chcú. Mali problémy s rodičmi, mali veľa peňazí. Popritom sa predávalo, namotávali sa iní ľudia a už som videl, že to nevedia ukontrolovať, dokonca ich doma zamykali, dávali ich na liečenia, buď ušli, alebo spávali jeden u druhého. Ja som si to tak neuvedomoval, možno to záleží od organizmu. Nepripúšťal som si to, ale aj sa dostávam tam, prvé čo ráno bolo začal som myslieť nato, a išlo mi len o to, aby som si dal, ten deň bol dobrý, keď som si dal. To bol začiatok, čo bolo potom, bolo jedno. Nemal som známosti, nevedel som sa k tomu dostať, hľadal som si iné, dostal som sa k pervitínu. Od kamaráta ktorý mal kamaráta, ktorý bol kúsok od mojej školy v Nitre. On vyrábala doma pervitín a stačilo len že sme sa zoznámili. Už som bol jeho kamarát. Dostával som sa do toho, mal som toho dosť a zadarmo, tak ako na začiatku s alkoholom, už som to preháňal, už mi nestačilo, aby som sa mal dobre. Už som za hranicami, mal som strach, že čo robím. Už mi to bolo jedno. Už som si to aj sám ospravedlňoval, že to prežijem, možno ma držalo to, že chalani teda ich rodičia začali robiť s nimi niečo, ja som si myslel, že ja som na tom dobre, keď rodičia nič neriešia. Ale rodičia nevedeli, čo sa so mnou deje, prišiel som domov, zahodil tašku a vedel som to skrývať. Nemohli mať tušenie a tak.... Pokračoval som. Videl som, ako som rapídne schudol, nemal som si kde pichnúť, rodičia začali tušiť, dostali typ a mal som 18 rokov a vysníval som si oslavu, videl som za tým prachy. Prišiel som domov, rodičia ma zavolali do obývačky, otec mi kázal vyzliecť, prehľadali ma na celom tele. Našťastie v úvodzovkách som mal tak rozpíchané ruky, že som koloval po tele, hľadať si miesta, takže som rozmiestňovať vpichy a vlastne vtedy nič nenašli. Keď videli bodku, tak nič, nemal som modriny, jednoducho som to maskoval. Vyhovárал som sa, klamal som za každú cenu a odvtedy to nadobudlo taký smer, že som si dôveru už nevrátil. Škola mi začala robiť problémy, skoro som prepadol, ale vytiahol som sa z toho, nejako sa mi podarilo zmaturovať. Mama mi vybavila prácu, fetoval som, kryl som to a fungoval som ďalej.	
165		
170		
175		
180		
185		Dýcha ťažko
190		
195		
200		
205		

210		Ľahšie sa dalo k tomu dostať, zas som videl východisko ujsť, lebo sám som prestať nevedel. Prišlo mi to ako dobrý nápad, že ujsť do cudziny, nebol som rozhodnutý, fetoval som, otec chcel aby som išiel k nemu pracovať, aby ma mal pod kontrolou, aspoň ja si myslím. Naše vzťahy boli narušené, chce ma mať na očiach. Ja som vedel, ako fetovať, to sa nedalo, ma ustrážiť. Medzitým som sa zoznámil so svojou terajšou priateľkou alebo ženou, sme spolu doteraz a .... tiež to bola jedna z vecí nnn Chalani fetovali, baby nie, ja som sa k nim dostal a ona sa mi páčila, už vtedy som chcel, aby .... mi sme sa dali dokopy, aby sa ona nekamarátila s tou partiou, aby sa nedostala tam, kde ja, chcel som, že ako to môže dopadnúť, ona vedela, že fetujem, tiež nevedela posúdiť, ako som na tom, lebo aj pred ňou som to schovával, tak som ju chcel odtrhnúť od nich. Viem, že to vyskúšala. Preto som sa naplašil, záležalo mi na nej. Videl som to na sebe, aké som mal problémy, ako som musel klamať pred druhými ľuďmi, to že fetujem, mi nevadilo, ale to že musím veľa klamať a hrať. Túžba fetovať bola tak silná, začal som klamať, boli problémy a chcel som, aby mi pomohla. Že keď budeme spolu a zvlášť od druhých, že to pôjde. Samozrejme, že som tajil, že som na tom zle. Fetoval som ďalej, nič sa nezmenilo. Bol len ďalší človek, ktorého som musel klamať. Cítil som sa strašne zle, rozprával som jej o tom, že aké je to fajn, že nefetujeme a ja som to len hral.	Uhýba zrak
215			
220			Ticho hovorí
225			
230	S.P. E.M.	Myslíš, že to videla? Mala to ťažké, lebo som s ňou bol každý deň sfetovaný, ona ma nevidela aký som čistý, nevedela nájsť rozdiel. Aký som čistý, asi si myslela, že ja som taký normálne, nevidela v tom rozdiel. V tom sa mi to darilo, ona ma nepoznala normálneho, čistého.	Pozera priamo
235	S.P. E.M.	Ako si sa dostal do resocu? Dostal som sa do zahraničia, vždy by som si našiel uličku, stále viac som fetoval, vedel som, že to nie je v poriadku, ako to spraviť, vždy som bol slaboch, boli také stavy, že som nemohol večer spať, plakal som a dával som si všelijaké veci, že zajtra prestanem a ráno som vstal a musel som si dať. Lámalo ma to. Bral som pervitín, 3,5 roka som bol v zahraničí, tam nebol, tak som bral heroín a kokaín. Mal som našetrené, priateľka šporila, ona mala peniaze a rozfetoval som sa, našiel som peniaze a za pol roka som nemal nič. Už jej bolo jasné, že fetujem. Bol som rozbitý. Už som nevedel hrať, už mi to bolo jedno. Kamarát ma zobral k doktorke v zahraničí, dávala mi metadon, ale bolo toho málo, prosil som. Vrátili sme sa domov, bol to z mojej strany len ťah, ja som to utulal, chvíľu sme bývali sami a ona bola slabá, aby mi pomohla. Už to tolerovala, bolo mi to jedno, veril som, že budeme spolu. Ona sa začala sťažovať mojim rodičom. Predával som. Rodičia mi navrhovali, aby som niečo so sebou robil. Už som padal, peniaze, všetko čo som mal, som prefetoval, čo malo hodnotu, som speňažil, už sa to nedalo zniest. Chodil som do herní, lebo tam sa feťáci stretávali, bol som vonku, to bolo jediné miesto, kde som mohol byť celú noc. Hádzal som výherné	
240			
245			Dýcha ťažko
250			

255		automaty, aby som spravil nejaké peniaze a vrazil som do fetu. Kryl som to prácou, aby to bolo naoko. Nakoniec som sa zrútil, nevidel som východisko, tak som .... priateľka ma našla pri automatoch, ona to povedala rodičom, dúfal som, že sa to utúla.	
260		Išiel som k rodičom, všetko som im povedal, priznal som sa , jednoducho začali konať. Vybavili mi liečenie a tak... Dali ma na uzavreté oddelenie, tri mesiace, tak zle som bol na tom. Zbavil som sa fyzickej závislosti , nie psychickej , ale v hlave som mal stále to, že keď vyjdem von, začnem fetovať a vlastne medzitým, čo som tam bol, som mal cieľ ako fetovať. Zabudol som povedať, že priateľka zostala tehotná, porodila mi dcéru. Vždy som si veril, že príde chvíľa, že ma to zastaví, ale nebolo to tak.	
265		Aj tak som sa dostal tam , kde som bol. Horšie bolo, už to tak nešlo. Boli na mňa veľké tlaky, bol som na dne. Ešte rok sa na to vládali pozerat' moji blízky, prehovárali ma, potom mi kamarát hovoril, s ním som aj fetoval, on bol na liečení, všetkého sa vzdal a hovorieval mi, že vie o resoce, že tam by som mal ísť a mal by som to vyskúšať. Chcel aj nechcel. Nakoniec keď som prišiel o všetko, všetko čo som mal, priateľka sa musí vrátiť aj s dcérou domov k mame, ja s nimi nemôžem , o všetko som prišiel.	
270		A keďže ja s nimi nemôžem žiť, lebo sme mali malé dieťa, ktoré potrebuje spať, jesť a klud, býval som na ulici, chodil po kamarátoch, občas sa domov najesť a keď som videl, že plačú nado mnou, tak som aj pristúpil nato, aby som sa išiel liečiť. Stále som chcel ešte potiahnuť v kútiku duše, ale som rád kde som.	
275			
280	S.P. E.M.	Ako sa cítiš v resoce? Cítim sa veľmi dobre, že už viem, že nebude tak zle ako predtým, všetko zlé, čo som mal v sebe ten nepokoj a napätie, akoby zo mňa odpadli, že môžem fungovať ako normálny človek, že nemusím si niečo dať, cítim sa kludnejšie. Nie je vo mne napätie a som rád, že som to nejako zastavil. Bojím sa, aby sa to nikdy tam vrátilo. Je to najväčšia vec, čo všetko som stratil, o čo som prišiel, čo všetko som pokazil, proste mám obavy a viem, keby som sa tam vrátil, zomriem.	Priamo pozerá
285			
290	S.P. E.M.	Čoho sa bojíš? Bojím sa, že nie je môj čas a preto som rád, že som tu, potrebujem čas, aby mi tie všetky veci do seba pozapadávali, aby ... lebo to tak cítim, že som tu správne. Komunita je veľmi fajn, sú tu ľudia ako ja, s rovnakým problémom, som tu už rok. Nechcem byť sám, vzájomne si pomáhame, tak.... prvýkrát som v takejto komunite, sám by som nevedel prestať, nevedel by som nájsť iné východisko, má to zmysel. Myslím tým, že všetci vieme o svojich problémoch, vieme o čom je to, vieme si najviac pomôcť. Máme v sebe feťáka, patrí to do toho, aby sme to v komunite vyriešili, stáva sa to s ľuďmi, ktorí majú takéto problémy. Preto je komunita dobrá, riešime to a tak... Koľkokrát viem, že sám od seba, som to poriešil tak, ako som ja chcel, stratila sa realita, komunita je iná, má každý svoj názor a dospejeme k spoločnému.	Uhýba očami
295			
300			

305	S.P. E.M.	Ako vnímaš rodinu, ako to máš? Z mojej rodiny cítim to, že sú radi, že niečo so sebou robím. Už len to, ako sa so mnou bavia, ako s normálnym človekom, tak normálne. Tak že, čo robím, a nie že načo si prišiel, tak obyčajne, to človek len tak cítim. A je mi dobre aj im, ani z mami, ani z priateľky, ani z otca. Keď som prvýkrát prišiel, mama zmeravela a čakala, že čo potrebujem, bola zaseknutá, je prirodzená. K minulosti sa nevraciam, len všeobecne. Povedali, že mi nič nechcú vyčítať, nehovoríme o tom, naši to rešpektujú, že o tom sa nerozprávame. O drogách. Otec vedie so mnou prednášky, mama ho stopuje. Moja žena tiež rešpektuje, že o drogách spolu nehovoríme, vie o pravidlách v resoce, ona ma sama upozorňuje, že na čo musím dávať pozor. Možno by bolo dobré, keby prišla aj na stretnutie.	
310			
313	S.P.	Ďakujem ti za rozhovor.	

Tab. 5 Prepis rozhovoru - Participant 3

R	I	Prepis rozhovoru	NK
	S.P. D.J.	Dobrý deň. Začíname rozhovor s D.J., nech sa páči. Uf, kde chcem, neviem. Žiadna otázka ? Vlastne mám povedať ako som sa sem dostal?	Neistý hlas
5	S.P. D.J.	Žiadna otázka, je to tvoje rozprávanie, tvoje prežívanie. Proste bola partia chalanov, nakoniec som chcel zapadnúť alebo čo, tak som s nimi chodil, na začiatku som tlačil trávu a potom neskôr to boli extázy, som s nimi chodil, to som už mal po strednej škole, rok som pracoval u armády... Ono to bolo stále tak, že som to vedel korigovať?	
10	S.P. D.J.	Koľko si mal rokov? 19-20 rokov, keď som začínal, vlastne to bola v podstate, zdalo sa byť zábava a ono to vtedy ešte bola zábava, vlastne to sú tie momenty, keď si človek vybavuje len to dobré a nevidí dôsledky.	Priamo pozerá
15		Nevidí tie zlé veci, to ma niečo napadlo s fetom, to boli len tie dobré veci. To ma ťahalo von, to ma ospravedlňovalo, to moje fetovanie, fet, aké to bolo, vlastne takéto to bolo. Samého pred sebou ma to ospravedlňovalo. Vtedy som začal chodiť s frajerkou, bývalou frajerkou a u nej som párkrát fajčil trávu, vtedy to bola zábava. Ja som už potom išiel pervitín ..... ja som to furt vnímal ako zábavu, ja som to zistil, že chcem veľmi neskoro, že to nie je že chcem, ale musím. Neviem.... vôbec som nezaregistroval hranicu, ani som nechcel registrovať, alebo čo---	
20		úplne mi zmizla. Proste som ako odtrhnutý vagón, už som bol nezastaviteľný. Nechápal som, že... v podstate, že tak ako v práci, frajerka to prestala robiť... oni to tak nemali tak ako ja, ako závisláci. Pofajčia a raz si šluknú a prestanú to robiť. Ja som to nevedel pochopiť, jak to oné---	
25		To boli problémy z toho, všetkým to začalo vadiť, aj im čo boli so mnou, to začalo vadiť, s bratom to boli jednoznačné najprv hádky, potom sa so mnou nerozprával, potom sa začali všetci vyhýbať, s frajerkou, ja som	Vážne

30		sa potom začal vyhýbať im, už keď som videl, že...najprv to bolo také, že som im tvrdil, že to mám pod kontrolou, alebo chceli veriť, alebo ----Veril som tomu aj ja .... Potom keď to už bolo zrejme, že to nemám pod kontrolou, lebo som chodil veľmi rozbitý... som vyzeral ako obluda, mal som 53 kilogramov, ja som si ešte furt myslel, že to zvládam. Už vtedy sa ľudia začali odvracať a prišiel vtedy moment, keď ... ma prvýkrát otec vyhodil z domu, to už medzitým už som stratil robotu u armády,	pozerá priamo do očí
35		už som ani do roboty nechodil vlastne, už keď som prišiel do roboty, tak som trištvrté času prespal, lebo som bol zničený z fetu, čo bolo predtým a oni to dosť dlho tolerovali. Divím sa, že mi to tak dlho tolerovali. Už potom som ani nechodil do roboty,	
40		už mi to bolo jedno a nakoniec .... už bolo pre mňa len fetovanie a pod váhou aj tohto a .... a pod váhou toho, že som si zobral počítač na splátky, po čase som ho prestal platiť a nnn	
45		Mal som trestný čin podvodu a vojenská polícia.... potom zase ponúkli, že odídem na vlastnú žiadosť, ale v podstate to bol vyhadzovač, nnnn a mne už vlastne nič iné neostávala len to prijať. ... Tým pádom som už u armády nebol, bol som iba	
50		neviem koľko presne, fetoval som ďalej, to je jasné a všetkých som klamal, že si hľadám prácu, kašlal som nato, a potom som sa vyparil na týždeň alebo na koľko, nikomu som nič nedal vedieť, ani rodičom, ani bratovi , proste som sa vyparil a vrátil som sa,	
55		bol som úplne zničený, rozbitý a..... sám seba keď som sa videl v zrkadle, tak by som sa ovracal a vtedy vlastne.... vtedy prišlo to, že prišla frajerka k nám domov, videla ma a ... otočila sa , už bolo jasné že som feťák, troska, úplne načisto. Odišla preč,	
60		vtedy ma aj otec vyhodil z domu, to už dlhšie sa vyhrážal, že ma vyhodí, furt som mu tlačil , že si neviem nájsť robotu, tlačil som mu také kaleráby do hlavy, no a na vrch .... tak ma videla mama aj brat a proste... ma vyhodili z domu. Dostal dosť veľkú facku....	
65		nečakal som to.... že ma vyhodia z domu... že frajerka ma nechá a že som zostal bez práce, bez ničoho, domu, bez ľudí okolo seba a že som mal len proste feťákov, s ktorými som sa stretával a to bolo proste, o nich sa nedalo oprieť, to bolo nič..... Keď chceli to boli kamaráti, to neboli takí kamaráti, že keď im povieš , že máš problémy, tak majú problémy pomôcť, si pre nich nikto.	
70		A ja som to .... ja som robil to isté, ako sa hovorí „aký požič, taký vráť“. .... Tak som si začal hľadať také práce ako brigády, rôzne práce, tak som si hľadal, vtedy som si povedal , že to tak nejde ďalej. Mama mi pomohla, dala mi nejakú hotovosť, na začiatok, neviem koľko, aby som si mal čím zaplatiť ubytovňu a tak, nejaké peniaze ešte na jedlo. Vtedy som.... vtedy som to mal a to je zaujímavé, že som cítil nejakú pokoru, že som sa dostal pokoru aj som prestal fetovať na pol roka... Predieral som sa cez také roboty, že ... to bola strašná roboty, brigádničil oval som na špangle, to bola strašná robota, liezlo na nervy... potom som pracoval v sklade, ako hochštajper, v živote by som nepovedal, že také roboty budem, ale bol som rád, že bol aspoň	
75		nejaký príjem a.... a.... furt som vlastne nnn. Potom som sa spojil	

80		s otcom, telefonicky a že mám robotu... a .... že bývam na ubytovni, on potom zmäkol a povedal, že mám ísť domov a tak som išiel.... Už vlastne aj brat mi dal takú šancu, on robil v servise, on mi vybavil prácu tam , že tam majú vlastne voľnú prácu, najprv brigádnicke a chcel som ju, tak som robil l.... dali mi trvalý pracovný pomer, taký normálny. Práca bola fajn, práca sa mi páčila, rád som tam robil a ... vtedy som vďačný za každý deň, čo som tam bol, aj za dobrú výplatu a pracoval som na tom, aby boli vzťahy doma dobré. Pracoval som na tom, aby som dostal frajerku naspäť, bojoval som, neverila mi..... Nakoniec sa mi to podarila a bol som šťastný, že fakt mi nič nechýbalo a dospievalo to tam, že som býval sám v byte a... neviem...	
85		všetko bolo fajn, mal som auto, byt, mal som prácu s príjmom, mal som frajerku a začalo ma to proste , <i>nnn</i> asi som sa mal dobre, alebo čo. Furt som to tak cítil, že niečo tomu chýba... niečo tomu chýba. Zabudol som, ako som spával na rohožke , ničím nezakrytý, len niekde v činžiaku ako pes, len tak.... aby ma nikto nevidel a keď ma niekto videl, tak som utekal, lebo som sa hanbil. Nikdy som neveril, že tak skončím... Tiež som zabudol nato, ako sa mi ťažko získavali všetky tie veci.... tiež sa vytrácalo, potom som začal fetovať a išlo všetko dole vodou a už začali... som kašlal aj na byt, otec mi vravel, že mal by som urobiť tam poriadok, ja jasné, ... v práci začali byť problémy. Najprv som sem-tam meškal, potom častejšie meškať, potom keď sa mi nechcelo, tak som zavolať, že si beriem voľno, takéto maniere, také feťacke, klasika.... Proste na každom fronte som začal mať problémy, hádky s priateľkou, ... vlastne a brat vedel, o čo ide, ten si to už domyslel, naisto to vedel, aj frajerka určite už vedela, akurát som si dával veľký pozor, aby som nedopadol... jediné čo mi z toho ostalo bolo, že ako to robiť tak, aby som nedopadol tak ako minulo. Zostať fetovať a nedopadnúť tak ako minule. .... Aby som sa nedostal... zubami nechtami som sa držal, aspoň som si myslel, že robiť všetko tak, aby ... aspoň som si myslel, že .... <i>nnn</i> . AJ priateľku som si držal... proste veľké hádky, mala ísť ku mne bývať, ale ja som už mal vtedy vlastne rozbehnuté to, že som vyrábal pervitín a tým pádom by som to nemohol spojiť. To by nešlo, tak som ju vodil za nos, tvrdil som, že to nemám dohodnuté s otcom a blbosti som trieskal. Ona začala byť nervózna, lebo som najprv robil tak, že som fetoval cez víkendy, ale to sa nedalo, lebo ona to vždycky zistila, aj rodina, tak som začal robiť tak, že som to otočil cez víkend, keď som sa s nimi nestretával , vtedy nie, že som v poriadku, ale všetci to videli a vedeli.... Cez týždeň tým trpela robota a cez to všetko, že otec sa poznal so šéfom, aj im to začalo byť divné, aj tam som videl, že mi furt dávajú šancu a keď mi naznačili, či náhodou nemám problémy s drogami, tak nie, že mám iné problémy, rodinné, vždy na rodinné až do posledných chvíľ až kým som nastúpil do resocu, teda na detox a sem do resocu. Dal som výpoveď, aj tak som to dopracoval k tomu, že by ma vyhodili, takým spôsobom určite.... No už jedine mama sa	
90			
95			
100			
105			
110			Vážne pozerá
115			
120			
125			

130		so mnou bavila, tak normálne, no nie že normálne, ale ona to vedela... možno som si to len myslel, že mama .... ja som <i>nnn</i> , a je zaujímavé, že ona je alkoholička , mala problémy s alkoholom a dosť veľké, na nej som to videl, vedel som čo robiť, aby sa dostala do poriadku. Boli noci, keď bola napitá, sme sa z bratom striedali, ťahali sme také služby, predtým ako odišla na liečenie do Pezinka. To bolo strašné... zažívať to čo	Díva sa priamo
135		bolo, chcela sa zabíjať, dávať na ňu pozor, ráno ísť do roboty, druhý deň brat ťahal a sme sa striedali a tak... to sú pre mňa také zlé zážitky, také silné. ... Myslel som si, že o mamu prídem, pravdu povediac, neveril som, že prestane.... Nakoniec sa jej to podarilo, doteraz je čistá... z toho mám dobrý pocit, dosť som ju ťutoval, keď sme za ňou chodili, vtedy som to tak videl, že jej je	
140		strašne zle a aj som sa hanbil, že .... priznať, kde je... Vedela to len priateľka a brat, a ešte jeden priateľ... on fetoval a ja som to bral tak, že je to niečo horšie, to je na tom , že som videl, že	
145		človek stratí ľudskú dôstojnosť, videl som hneď pri nej ten pád, že.... koľkokrát bola zničená, že.... <i>nnn</i> tam som to videl, že to je pád, tam to bolo zreteľné.... že alkohol ničí ľudskú dôstojnosť a na sebe som to nevidel. .... že je to strašné. Na sebe som to nevidel, v podstate som vyzeral tak isto ako po tom týždni, <i>nnn</i> .	
150	S.P. D.J.	Kedy si to na sebe videl? Kedy som to videl, kedy som to na sebe videl, že idem do záhuby? ... Neviem, asi hneď, ale nikdy som to nepriznal... nepoprosil som nikdy nikoho o pomoc.... Nikdy som to nikomu nezavesil na nos, ale vedel som to už vtedy, keď sme u nás doma varili pervitín, už to bolo tak, že som nebol ani jeden deň čistý, či to bol víkend, či čo .... Našiel som si cestu, už tam neboli rozdiely či som bol alebo nebol nafetovaný, proste som bol stále.	Tichý hlas
155		Zistil som, že začína niečo v tele odchádzať, sa mi robili ťľaky, ťľaky na tele, na tvári, asi mi kolabovalo celé telo, odchádzala pečeň alebo čo, strácal som rovnováhu a.... cez deň som mal závrate, moje telo mlelo z posledného a nevedel som prestať.	
160		Vždy som si povedal, že dobre zajtra aspoň na mesiac si dám prestávku, lebo moje telo to už nezvláda, že zajtra.... Vždy keď som bol nafetovaný, že zajtra a prišlo zajtra a nič... vždy som si našiel výhovorku, že zajtra... ospravedlnenie, to bolo jedno, vždy bola nejaká vec... aký som rozbitý, furt som si dával ospravedlnenie akurát som zistil po dvoch troch týždňoch, že ja	
165		neviem prestať, že to .... keď som prestal, lebo dostal som sa do takého štádia , že či som sa nafetoval alebo nenafetoval, proste som odpadol, vyplo ma na dva dni a nič ma nebavilo, normálne ma nič nebavilo a furt som len spal, nikoho som nechcel vidieť,	
170		žiadnych ľudí a ... ani keď som bol nafetovaný, som nechcel som vidieť ľudí. Normálne ma nič nebavilo. Keď som nefetoval, dokázal som veľa spať. Minule som sa nad tým zamýšľal, že vtedy som spal tak, že už sa mi nechcelo spať, nič ma nebavilo a tak som sa išiel nafetovať, lebo toto je nato, aby som sa zase unavím, a bude ma zase niečo robiť a tak... Ten istý kolotoč, stále	Priamo pozerá
175		a stále, už sa mi začalo všetko vymykať z rúk , nikto so mnou	

180	nekomunikoval, otec niečo tušil, furt ma chodil navštevovať a cítil tam ten smrad a furt sa ma pýtal, hádzal som výhovorky, že som si vybral štartér a takéto technické veci. Neviem, či mi to žral, ale asi nie, lebo už aj od susedov počul, že sa tam začali zbierať takí ľudia, čo som si voľakedy myslel, že o takého by som ani bicykel neoprel, ani by som sa nepozdravil. Už som klesol až tak, že som si takých ľudí do bytu, vlastne som im buď predávali, alebo sme spolu fetovali, ono sa to vždy sklábilo	
185	a susedia to videli, určite cítili aj ten smrad, ľudia nie sú blbí, mne to bolo jedno.... Ja som nato nepozeral, pre mňa bolo hlavné, že fet a že peniaze z fetu a .... to že je hlavne fet, to som videl a bolo mi vedľajšie, či z toho niečo môže byť..potom došlo to, že ma chytili policajti.... to bola taká prvá silnejšia rana... zase to isté, zas problémy so zákonom, v robote problémy, už som cítil aj na tých ľuďoch, predtým sme sa dobre cítili a už to nebolo dobré, boli odmeranejší, už im na mne niečo nesesedelo, už to bolo na nich cítiť....	
190	Tak som bol čím ďalej sám, išlo to všetko ďalej, obvinenie, jasné... našli mi striekačku, to už bolo hotové, potom, a zlatý kliniec programu bol, že otec došiel a ja som vošiel do bytu a našiel nás, ako tam varíme pervitín. To už som vedel, že je koniec, že je definitívum.	
195	V podstate vďaka týmto veciam, zvratom, či tým že ma otec nachytil, v práci to krachovalo, peniaze krachovali, vlastne, polícia a... veľkú zásluhu má aj moja rodina. Dozvedel som sa, že všetci verili, že nie a až teraz som sa dozvedel, že nie a otec bol posledný, ktorý tomu uveril. ... On tlačil, že treba s tým niečo robiť, nakoniec po tom všetko prišiel za mnou aj s bratom, že nech sa zoberiem a nech idem na detox a do resocu... Povedal som, že pôjdem... nakoniec som prišiel sem. Po detoxe som videl ostatnú rodinu, išli sme na obed a môj bratranec povedal : hlavne neklam a rob všetko, čo ti povedia. Budeš si myslieť, že sú tam všetci (nadávka), ale nakoniec zistíš, že to tak nie je. Na detoxe som sa poslednýkrát videl s priateľkou a začal som ju presviedčať, že ja to zvládnem, že niečo spravíme a že to zastavíme, zahrал som na ňu uvedomelého. Ona mi uverila, že tu budem a sem keď som sem išiel, dal som slovo svojej rodine, že to ukončím a riadne to absolvujem a nie že ukončím, ešte aj keď som ju balamútil, že len 10% dávam tomu, že som dal slovo. Že jasné. Už som chcel ísť po detoxe preč, že ja idem domov, že sem nejdem... za týždeň sa to vo mne otočilo, potom sme išli na ten obed, nakoniec som to otcovi nepovedal, možno to, že som nemal srdce mu to povedať, možno som sa bál mu to povedať, nakoniec som išiel, so všetkými som sa nakoniec pohádal, akurát s mamou nie. ... Tiež preto, že mama vždy proti otcovi, preto som sa s ňou nepohádal. Priateľke som poslal správu, že keď budem v poriadku, tak sa vrátim a vypoľ som telefón....	
200		
205		
210		
215		
220		
225	V podstate som prišiel sem. Tak to bolo, ako to povedal bratranec, nič som nevnímam, nechápal som o čo im ide, všetci robili nejaké veci, a ja načo? Taký strašný fofr mi to pripadal,	

Úsmev
na tvári

Díva sa
priamo

230		ako keď som chodil na strednú školu, tam to bolo také o režime, nikde som to nedával nikdy do ... že niekde inde to tak mohlo byť, alebo som bol natoľko von z toho, už som si riadil svoj život, že som si robil čo chcel, musím robiť niečo, čo je dané a do poslednej bodky, druhý deň som chcel odísť, lebo prečo by som to mal robiť, idem preč a to že, som iní, všetci mi pripadali ako.... Vtedy mi pomohla skupina, keď sa na mňa vytiahlo, že som dal slovo, neviem, kto to vytiahol. To bol štít, do toho som narazil, úplne ma to odzbrojilo, nevedel som čo povedať.	Usmieva sa
235		Myslím, že som sa rozplakal z toho zúfalstva a že nechcem byť ani tu, z ľúlosti. Pre mňa bola prvá fáza najťažšia. Som tu dva roky. Cez dva roky, zo začiatku som si hovoril, že tu nebudem dlhšie ako štyri mesiace, alebo ako šesť mesiacov... už tam bolo iné. Dostal sa tam cieľ a potom sa to vytrácalo a išlo to, ukončiť to, spraviť so sebou niečo a teraz , keď sa na to spätne pozriem, tak úplne porovnáam rozmýšľanie vtedy a teraz, tak to bolo také detskejšie. Ja mám stále také detské.	
240		A to vadí?	
245	S.P. D.J.	Vadí to, vtedy sa upínam na veci, ktoré sú pre život úplne banálne. Nepotrebné, u mňa v ten moment potrebné. Z jednej strany to nie je zlé, bude sranda, keď tak detsky rozmýšľaš. Rád sa smejem.	
250	S.P. D.J.	Súhlasím s tebou, humor je dôležitá vec. Rád sa smejem, rád podpichujem, ale v rámci, ale viem vyjsť z hry a napríklad čo som mal dostať dlhý problém tak nevracat' ľuďom. Ja som si dokázal pamätať dosť dlho a proste mu niečo vrátiť, to bolo aj vonku aj tu. Vždy som mu to vrátil, pamätal som si to. Nerozlišoval som to, že pre dobro alebo zlo., pamätal som si to. Aj vonku, mám to v sebe, že som pomstychtivý.	
255		V poslednej dobe s tým robím, furt je to vo mne, že počkaj, však... ale nemôžem. Teraz to mám tak, že to nechám plávať, ale furt si to pamätám, ale nechcem to už vrátiť. Asi som zákerný, nechcem byť zákerný.... je tam asi toho zo všetkého, je tam aj zákernosť, keď si šetríš, aby si mu to mohol vrátiť, je zákerné. Môžem mu to povedať hneď , radšej si to nechám tak ako ja, som to nečakal a potom, keď to nebudeš čakať, tak ti to vrátim, tak ako ty mne. Aby to pocítil tak ako ja.... Nepamätám si , že by som mal takúto povahovú vlastnosť. Asi to súvisí s fetovaním. Skôr tak, že keď ma niekto podrazil s fetom, tak som mu to vrátil, prišiel som o peniaze, o fet a dlho som na tom pracoval,	
260		aby som mu to vrátil. AJ keď som akože na to zabudol, to bolo cielené, aby som mu to vrátil. Mal som veľa situácií o fete alebo o peniaze. Lebo je to pre mňa zle, chuti som podľať a vtedy som cítil, že konečne. Teraz už to... väčšinou to vrátim ale slovne, ale už také nerobím, že to vrátim a už si nešetrím. Viem to už, už nie som zákerný. Je to síce pomsta, ale už to tak nechcem. Ja už potom na to zabudnem. Zabudnem to vrátiť, ale nezabudnem, že to urobil. Už to nechcem vrátiť. Lebo som vždycky vedel, že je to zle, a vždy som to spravil. A ja som to vedel, že to nemám, že by som to nemal... aspoň si to myslím, že	
265			
270			

275		.... Nie som z toho ani kľudnejší, ani nemám z toho dobrý pocit. Povedal som si , že už to nebudem robiť, tak to nerobím. .. Srandu vraciam, ale špinavosti už nie. .... Asi je to potom furt vo mne, aj keď vraciam srandu. V rámci randy, veľakrát ma sranda pichne , keď to rozoberám, že ako niekto môže srandu na vlastný účet, ja ho tak obdivujem. Dotýkajú sa ma veci, keď niekto... sú určité veci, nie všetky. Napríklad na moje zručnosti. Dohodli sme sa, že spravím obrázky, mám na to ešte dva týždne, potom končím, to sa dá.	Usmieva sa
280		Nikdy som to nerobil, kreslieval som, keď som začal fetovať, tak som prestal, vytratil sa. Mám obavy, že sa to stratilo, že sa do toho neviem vrátiť. A chcem aby tie obrázky boli dobrý výsledok, aby to nebol nejaký šmejd, možno som si dal cieľ, čo nebudem môcť zvládnuť.	
285	S.P.	Čokoľvek , čo bude na tom obrázku bude dobré, dal si slovo a to je čestné.	
290	D.J. S.P. D.J.	Nechcem, aby to bolo odfláknuté. Si v komunite rád? Jasné. Tak ako keď sme boli partia na škole, okruh desiatich chalanov, jeden za všetkých, všetci za jedného. Proste tá súdržnosť, ja čo som si dal za vinu, problém v skupine, že som mal ustriechnuť nového chalana, aby nekradol, ja si to dávam za vinu. Mohol som s niečím robiť, s niečím nie. Takéto veci, keď sa niečo stane, tak takéto veci nnn Ja keď si vytvorím nejakú ilúziu , že o. k. , o druhom som vedel že klame, ale od neho som nečakal, utvorím si ilúziu o ňom, potom prídu výčitky, a vo mne že také, mal si byť prezieravý, načo si veril, to máš zato, Som asi naivný, dôverčivý. Naivita je podľa mňa dôverčivosť , nechcem povedať hlúposť, ale na seba by som povedal, že som hlúpy. Také niečo že povrchnosť, že sa do hĺbky do toho nepozerám. Ja si tak vždy rozdelím ľudí, neviem brať všetkých ľudí rovnako. Ja som nikdy nechápal, že niekto robí rozdiely medzi mužmi a ženami. Napríklad môj otec to robí, môj brat to robí, čo neznášam, keď muž bije ženu. ... To sa mi hnuší. To nikdy neviem pochopiť. Videl som to raz, keď feťák mal frajerku, päšťami ju dobil ja som odišiel, lebo nevedel som čo mám robiť, či ho mám zbiť, nevedel som sa zachovať, vynadal som mu a išiel som preč. Určite za to môže fet, lebo aj ja som mal incident s priateľkou, že bol som nafetovaný, na Vianoce a ona ma čakala, bol som pozvaný a ja som mal... vybavovačky s fetom a je to jedno, bol som nervózny, ona volala a ja že hneď som tam, a ona sa na mňa nahnevala a bol som pred ubytovňou v auto a tam ma našla , vynadala mi .... a ja som bol nervózny z toho, že to nešlo, tak som ju vyhodil surovo z auta. ... Bol som nafetovaný, už si to nepamätám, takto som sa zachoval.... To keď si nato spomeniem, je mi to ľúto, sám nad sebou sa zhrozím . Veľa som všetkým naubližoval okolo, bratovi som pokradol, všetko, že raz mu to vrátim a furt.... Peniaze som ukradol, to bolo v tom období, tie peniaze som vrátil, ešte sme sa o všetkom nerozprávali. Chcel by som všetky podlžnosti riešiť. Veľa som	Priamo pozerá
295			
300			
305			
310			
315			
320			

325		naubližoval všetkým. ...Nechcel som sa vrátiť k fetovaniu.	
330		Musím sa priznať, veľa ľudí mi vadilo, všetci, jedného som mal za debilka, ten mi nevadil, bol vždy ticho. Všetci mi niečo hovorili, najviac som nemal rád jedného, druhého, že furt dirigoval, vytáčalo ma, že on si oblečie handry za sekundu a potom sa tam rozkrikuje. Vtedy som si nikdy neodpustil, niečo povedať, štekal som naňho . Potom som sa snažil robiť veci tak, aby mi to nemohol povedať. Nie vždy sa mi to podarilo, ale snažil som sa to tak robiť. A ešte jeden, ten mi robil problémy, potom zas nie, zas áno. Potom som už pripúšťal k sebe chalanov, nepúšťal som to ako rany pod pás.	
	S.P.	Som rada, že to takto hodnotíš.	
335	D.J.	Ten jeden vyhľadával body, čo rajón, to bod, pozeral každú škáročku, čo je to za buzeranta, ani na vojne sa to nerobilo, ale zas som sa snažil o to, aby nič nenašiel, lebo mi to dvíhalo adrenalín, vyhýbal som sa konfliktom, niečo na to povedať, zvolaná skupina, stred pozornosti, nechcel som byť stred pozornosti, nie som rád, hlavne keď niečo zlé sa na skupine rieši, akoby niekto na mňa položil olovenú tehlu, povedať som nevedel nič, stlačený hrudník, najradšej by som odišiel preč a nebol tam, ale to už je som , že som vedel, že on je takýto. Ale zas na druhú stranu, som si veľmi pochvaľoval, že keď som robil veci a hodnotil jeho merítkom, tak nikto nemal šancu. V podstate ma naučil robil veci riadne, cez to všetko. Ďalšieho som neznášal, hlavne na začiatku, ale tak ku koncu som ho mal rád. Nad ním som najviac rozmýšľal, či sa zmenil on alebo ja? Najviac pri ňom mi to evokovalo, že kto z nás dvoch najviac zmenil. Hocičo povedal, koža sa mi zježila. Uňho som nikdy nevedel, či sranduje, alebo hovorí vážne. Kamenná tvár, on to nijak nerozlišoval. Spravil som z toho kompromis, že asi sme sa zmenili obidvaja. On úplne inak veci riešil, kludne , riešil svoje psychické rozpoloženie. A vidím to teraz na novom chalanovi, že na ňom sa veľa vyvršuje, hocikto, vidím to.... a ja som si našiel cestu, keď sme spolu začali spolu robiť, viac sme sa začali rozprávať a .... ja sa strašne ťažko niekomu otvorím, veľa pozorujem toho človeka, aký je, proste ho pozorujem až neskôr mu začnem hovoriť. Ale zas sú typy ľudí, s ktorými si hneď padnem do oka. To bolo hneď pri filmoch, porozprávať sa aj o technických veciach, jeho mám rád, ako decko, ako ja. SO svojou fantáziou sme uleteli kdekokoľvek, ale nie k fetu. Ten druhý bol taký vážnejší. Minule som rozmýšľal , že koho mám vlastne najlepšieho kamaráta, mám jedného z vonka. Necháva ma pozdravovať, ale tento z resocu bude ten druhý najlepší. Tu prežívam veci inak ako vonku. Mám kamaráta, ktorého priateľka má tiež problémy, a videl som ako to má aj on ťažké. Boli priatelia aj s mojou priateľkou a spolu hovorili o tom, aké majú s nami trampoty. Mal som veľa priateľov, veľa som si ich odfetoval. Aj zo strednej školy. Ja si myslím, že oni to vedia, že to vedeli, stalo sa , že sme sa stretli, dal som mu číslo, že mi on zavolá, ale už nikdy mi nezavola. Tak som rozmýšľal, že on to	
340			
345			
350			
355			
360			
365			
370			

375	S.P. D.J.	tak zahral, čakal som inú odozvu, ale určite to bolo tým, že oni zistili skôr ako ja sám, že fetujem. Jasné. Ja som bol nafetovaný, priateľka to povedala kamarátovi, on to povedal bratovi a on otcovi....	
380		Ako to funguje v rodine ako? Teraz sa rozprávam s mamou, s najbližšou rodinou, nechajú ma pozdraviť, ale inak nič, kamaráti. Priateľka - neviem, o nej nič neviem, neozýva sa, asi ju už nezaujímam, ak to obrátim na seba, ja keby som bol niekde , tak by som čakal, že sa ona ozve. Je to podľa mňa normálne, ja by som to asi tiež neurobil, ísť za mamou. Určite pôjdem za ňou, už len preto, aby to neviselo vo vzduchu, aby som vedel. Žralo by ma to. Tak ma to bude chvíľu žrať a bude pokoj. Uvidím ako to bude, zatiaľ je to tak. Tak som si to uzavrel, že potom. Aj na vychádzkach je to tak, chcel som ju stretnúť, ale teraz sa modlím, aby som ju nestretol, lebo sa bojím toho, lebo keď to dopadne zle, nevedel by som sa sústrediť na toto tu a bol by som vykoľajený. Zas keby to bolo fajn, zas by som bol vykoľajený, možno trochu menej, ale bol. Proste sa bojím, aby sme sa stretli. Týpnam. Otca som nevidel, keď som sem nastupoval, volávame si , on príde v júni na dovolenku, vtedy sa stretneme. Videl som ho na fotkách, všetci nejako zostarli, možno aj ja. Všetci sú so mnou aj mama, babka.	Ticho hovorí
385		Možno zostarli preto, lebo keď fetujem, pozerám sa do zeme, nezaujímajú ma tváre okolo a nezaujímajú ma.	
390	S.P. D.J.	Ako sa cítiš teraz? Ako teraz? ..... Najhoršie je začať, potom už hovorím. Ja som prekvapený zo seba, že čo hovorím, najviac mi robí problém hovoriť o pocitoch. Minule som sa s mamou rozprával o tom, lebo mama hovorí : „že nemajú chlapi hanbu hovoriť o takých intímnostiach so ženami“, tak som sa nad tým tak zamyslel. Pre mňa to nie je intímnosť, pre mňa je najväčšia intímnosť hovoriť svoj pocit, že ako som sa cítil, mne je ťažké povedať, že som plakal, pre mňa je to najväčšia intímnosť, ako čo som s dievčaťom robil. To sme sa zhodli s bratom, takže asi chlapi potláčajú svoje pocity, nedávajú ich najavo. Ja som sa s nikým tak vážne nebavil, bavil som sa o kadečom, ale o tomto nie.	
395		Nechcel som. Proste som studený psí čumák. A to mi hovorila často mama, brat ju objal a ja som sa rozprával tiež, ale .... Nemal som to tak nikdy, aj keď to robím, tak viem, e to musím hovoriť, aby som nebol, mne je ľahšie, keď nie, ale musím, lebo aj mame sa to páči, keď je to tak a nie ako s počítačom keby sa rozprávala. Že ju ani nechytím, ja aj darčeky som nekupoval, kvety? Vždycky keď som kúpil darček, tak to bolo tak, že priateľka kúpila a ja som jej nič nedal. Lebo som peniaze prekašlal inde.	Priamo pozerá
400		Ťažko sa mi hovorí o pocitoch, lebo sa za ne hanbím. Cítim sa zraniteľný, akoby som si dal dole nepriestrelnú vestu, to už hocikto môže s tým naložiť ako chce, môžu ma zraníť. Zle sa v tom cítim. Bojím sa bolesti, že ma niekto zraní, je mi to nepríjemné. Nemám rád nepríjemné veci. Nemám rád keď prší, aj počasie mi ovplyvňuje náladu. Všetky zlé veci sa mi stali, keď	
405			
410			
415			

45		už uzavreté, svoju minulosť, keď sa na to pozerám, tak že pozerám film, kde sú drogy, mi to tak ťukne a vo filmoch sú feľáci tie najväčšie svine, tak som rád, že som už taký nie, že žijem normálny život. Ja som bol taký istý. Že mám svoje ciele , že by som chcel mať do dvoch rokov svadbu, do konca roka si chcem kúpiť auto, také normálne ciele, že už rozmýšľam, že by som si už aj dieťa mohol spraviť, mal som v resoce ten deň taký,	Priamo pozerá
50		že som mal budúcnosť takú neistú. Žil som v strachu, čo bude, až keď som si uvedomil, že chcem byť čistý, tak som mal v sebe strach, že ako to vlastne skončí. Že čo keď mi zase prepne, aj keď to ukončím. Stále je to vo mne, stále menej a menej, už si viac dôverujem, niekedy si aj sám toho bojím, ako to je.	
55	S.P. C.J.	Vieš mi to časovo opísať? Fetoval som vlastne ako malý, vždy som skúšal nejaký únik, mal som dvanásť rokov, keď som skúšal s alkoholom a cigaretami, neviem či skúšal, vlastne som začínal. V 14-15 rokov už som skúsil aj marihuanu, vlastne s tým to išlo, keď som začal fajčiť trávu, skúšal som už všetko pervitín, LSD, ešte počas školy, som si myslel, že sa to dá, ale keď som skončil školu, nemal som robotu, rodičia ma prestali živiť , vtedy som padol na dno, lebo keď som si nevedel zohnať peniaze na dávku, tak som išiel aj do drogérie, vlastne všetko, čo som vedel, aj toulén, tak som bol už troska, behom 5- 6 rokov.... najprv som to bral ako hranie , však ja s tým viem prestať, nevedel som si priznať, že som závislý, že však keď viem prestať s tým na týždeň, tak nie som závislý. Sám seba som klamal. Keď som išiel prvýkrát na liečenie, mal som po vojne asi 21 rokov, to som už fetoval sedem rokov. Nevieť presne čísla, po prvom liečení som ho absolvoval celé, bolo to o tom, že ma tam naši dotlačili, povedal som, že chcem a presviedčal som všetkých, že to zvládnem. Hral som divadielko, ale popritom som tiež fetoval, hneď ako som skončil,	
60		tak som padol a snažil som sa hrať viac divadlo, ako so sebou niečo robiť. Niečo pre seba robiť. Potom to išlo rýchlo, hneď na to prišli doma, vyhodila ma z domu, alebo pôjdem na liečenie, alebo na ulicu. Tam som dostal ultimátum, že môžem ísť na liečenie. Rodičia ma dotlačila, však niekde mám možnosť ísť.	
65		A dostal som sa do resocu. Vlastne v hĺbke duše som chcel byť čistý, vždy, sám som cítil, že keď som fetoval toulén, že som nie nejaký pán, že som troska. Drahé drogy, čo boli vo filmoch, a nie je to vôbec nič, len to, čo som žil ja. Že aj tí ľudia, že fetujú drahé drogy sú také isté trosky ako ja. Nie je to žiadne extra, len spoločnosť to inak berie, asi tak. Že keď si kúpi drahé drogy, je pán a pritom aj ten, čo si kúpi za 5 korún nejaké riedidlo. Verejná mienka je o tom, že aká je troska keď handričku, a pritom je to také isté ako keď šnupe. Je to také isté, len verejná mienka je iná. Keď som bol v resoce, bolo to také lámavé obdobie, vždy som sa nejako posunul, že chcem byť čistý, ale keď to na mňa prišlo, tak som všetko zahodil a musel som zas od začiatku...	
70		stále to bolo o tom, akoby som staval múr a keď som si ho postavil, tak som si ho aj sám zbúral. Bolo to o tom, že som sa	
75			
80			
85			

90		musel sám seba poznať a udržiavať. Stále som chcel klamať, tak to bolo o tom, že som si chcel zľahčiť veci, vždy som nejakú sám so sebou bojovať, preto mi aj dlho trvalo. Trvalo mi to tri roky v resoce. Celé liečenie, resoc je asi obdobie 4-5 rokov.	
	S.P. C.J.	Aké obdobie si po resoce? Štyri roky žijem vonku sám bez resocu. Nemôžem to vlastne povedať že bez resocu, vždy som s niekým v kontakte, aj s chalanmi, aj s vami. Niektorí chalani, s ktorými som bol v resoce, padli, s tými som prerušil kontakty, robia čo predtým, zas si to ospravedlňujú ako pred tým, ja som rád, že vždy keď sú noví chalani, ja sa snažím ich usmerňovať aj mne to pomáha, že ma to nepustí, aby som vypustil niečo, čo nie je pravda, asi to, že si nemôžem urobiť vietor z úst. Pre mňa je spokojnosť to, že ako sa cítim s tým, čo mám okolo seba a v sebe. Asi to, že som sám so sebou spokojný, že idem do roboty, že si večer ľahnem do postele s tým, že zajtra porobím ostatné. Nemám síce veľa peňazí, ale zas som zdravý, keď som chorý, že mám priateľku, stará sa o mňa. Je to fajn. Som spokojný čo mám, že nehľadám nejaké veci, nemám zo seba depky. Patrí tam láska, som spokojný, že som dlhodobo zaľúbený, už sme spolu tri roky, tohto roku sme sa zasnúbili a že aj keď peniaze nie sú, tak je to fajn, vzt'ahy, aj zmyšľanie je iné. Síce ma napadne, ako čo obísť, ale vždy ma napadne, keď chcem niečo obchádzať, tak sa vždy pýtam „ a kam si došiel?“ , stopnem si to. Vždy sa mi na to došlo, nebol som s tým spokojný, takže čo.. . Chodím po pohovoroch, hľadám si prácu a pomáham tatkov, privyrobiť si trocha, ale už to nie je o tom, že idem do herne a búcham do toho automatu, chodím a pýtam, požičiavam si, už to nie je o tom. Síce teraz si musím požičať, ale všetko vrátim ale len z rodiny. A vždy je mi aj tak blbé, snažím sa čo najmenej, je to dobrý pocit, že keď som lietal, že to nie je o tom, že si od mami požičiam, teraz si požičiam čo najmenej, aby som najmenej musel vrátiť. Hneď ako dostanem peniaze, vraciam, je to dobrý pocit, že som už nie tak, ako vtedy, však spravil som ťa a ty to ani pýtať nebudeš. Že to robím pre seba, len vtedy, keď musím.	Usmieva sa
95			
100			
105			
110			
115			
120	S.P. C.J.	Len vtedy. Ako si vnímal seba v komunite? Ja som s komunitou bojoval, priznávam, som bol taký bojovník, cítil som, že som majster... Cítil som sa byť iný, že som cítil, že ja mám pravdu, že ma nechápu. Že ja chcem dobre a že ma nikto nechápe. Vždy to bolo o tom vedomky aj nevedomky som si chcel obraňovať ten svoj fet. Vlastne dobré bolo na komunite to, že mi ukázali pravého mňa. Že som si myslel, že som niekto iný, pritom som bol zákerný, hľadal som komu podkopať nohy, hľadal som, často som hľadal chyby tých druhých a nevidel som seba. Často to bolo moc, čo som robil. Asi to, že teraz to vidím, často sa teraz na tom smejem, s tými čo som vonku, že sa zasmiejem nad tým. Vtedy som bojoval, zastával som si svoje feťácke, hlavne keď som bol vo fete.	Usmieva sa
125			
130			
135			Priamo pozerá

140	S.P. C.J.	Ako ťa rodičia vnímajú teraz? Je tam dôvera, čo sa týka dôvery rodičov ku mne, zvlášť by som to rozdelil ku mamke aj k tatkov, lebo vlastne to bolo , že mamka ma zastávala, tatko ma vyhadzoval z domu. Ku koncu ma mamka vyhodila tiež, teraz je to také, že som už samostatný, že ma pustí, dôveruje mi, tatko je rád, že sa môže na mňa spoľahnúť. Aj mamka, cítim väčšiu dôveru medzi rodičmi a mnou, napríklad aj keď idú na dovolenku, tak ma nechajú samého v baraku, nie s babkou, nie ako vtedy, že našli vykradnutý dom, teraz vedia, že som tam s priateľkou, že urobíme poriadok, že je to o niečom inom. Je tam dôvera. Vlastne je tam aj vzťah, taký rodičovský, snažím sa odviazať, lebo bývam už sám, ale naši vždy, máš čo ješť, nepotrebuješ nič, prídte na kávu a tak, je to fajn.	
145			
150	S.P. C.J.	Seba ako vnímaš? Som dosť veľa vecí popustil, to čo ma držalo v resoce, napríklad že som v resoce športoval, bol som viac poriadkumilovnejší , k niektorým veciam zodpovednejší ako teraz, teraz som sebestačný. Asi veľa rozprávam.	
155	S.P. C.J.	Nie veľa nerozprávaš. A dobré vidíš na sebe? Čo mám dobré? Ja si všímam len to zlé, ale asi to, že sa vedia ľudia na mňa spoľahnúť, vždy sa držím toho, že drogy nie, stále mám to v sebe strach. Neberiem to na ľahkú váhu, chute stále chodia, ale neberiem to na ľahkú váhu, snažím sa s tým stále niečo robiť, rozmýšľam nad sebou a tak.... Asi aj to zdravie, je dôležité. Keď som fetoval, tak som seba videl tak do tridsiatky, potom nemocnica a cintorín to istí. Vtedy som to videl takto. A teraz som prekvapený, koľko toho vládzem, že som celkom zdravý a musím sa pochváliť, že mi zdravie slúži, viem že zabúdam, akurát tatko si nevie zvyknúť, že nezhasínam (chacha).	Usmieva sa
160			
165			
170	S.P. C.J.	Vládzem behať, robiť, oči, a tak... všetko funguje, v mojom veku čo mali to , čo ja, je na tom oveľa horšie, tak som rád, že som sa neodfetoval tak. Že som ešte zachránil niečo, čo sa dá, neviem dokedy, ale dúfam, že najdlhšie. Je niečo, čo je stále také isté? Asi chute, tie sú stále také isté. Sú furt, asi ani neprestanú. Keď cítim chuť v hlave, tak viem, čo mám s tým robiť. Tu som sa to učil, vonku si všetko doťahujem, viem, čo mám robiť. Väčšinou si to strihám, ak sa to viacej vracia, tak sa odpútam, napríklad robím niečo, zavolám chalanom, často si vyťahnem s nimi to, čo bolo, že to hodím na srandu, že iróniu prehodnotím a to ma posúva, nechcem už k tomu klesnúť, čo som robil . Asi to. Nebolo to smiešne, ale mne to pomáha, že som z toho vonku, že teraz tam už nebudem. Mám zo seba dobrý pocit, že sa viem držať. Zlý pocit, že som niektoré veci pustil, asi si to vždy ospravedlňujem s tým, že som nebol v resoce preto, aby som sa naučil upratovať, ale aby som vedel žiť. Drogy? Mám svoju cestu, každému zaberie niečo iné, niekto cvičiť, niekto hudbu a ja sa začnem na sebe smiať, na svojej minulosti. Myšlienky som	Priamo pozerá
175			
180			

35		a tam vlastne to bolo nekontrolované a mohli sme, čo sme chceli. To bol taký pocit, že nie je dohľad a dá sa. Aj s bývalou sme sa rozfetovali, dľovali, vymýšľali, tam nastal hlavný zlom : furt som čakal, že keď budem mimo, že sa to zmení. Lebo celý čas som vedel, že sa to nedá. Vedel ako vedel, nevedel som to zrealizovať. Vedel som, že to nie je dobré, vedel som, že keď budem mimo, bude dobré. Vydržalo to mesiac, nebrali sme heroín, ale zase som pil. Celé to bolo preto, že sme aj chceli uvariť kvôli pôžičke príbuznú, aby sme mohli vyplatiť iné pôžičky. Narodila sa malá a vlastne deti boli na to, aby sme mohli ťahať peniaze od rodičov. A na zakrývanie. ... Popritom som robil v Čechách, bývalá sa začala predávať a mne to nevadilo, lebo boli peniaze, bolo začo fetovať. Myslím, že všetci už vtedy vedeli, že fetujem, už to bolo vidno... Skončilo to tým, že sa ona zbalila a odišla bývať so zákazníkom. Vtedy som sa dostal do resocu, zlomilo sa to, priznal som sa pred rodičmi, fajn bolo, že mi chceli pomôcť, pomohli mi. Bol som na detoxe a sem som sa dostal tak, že bratranec, ktorý so mnou fetoval, tu bol asi 5 rokov predtým, vedel som , že on je čistý a vedel som, že sem, lebo to jediné má zmysel, lebo on je v poriadku. Resoc bol pre mňa taký maják, už som vedel o iných zariadeniach, ale feťáci odtiaľ fetovali, tam to nemá zmysel. Že to je moja záchrana, že tam môžem.... Bol som frajer aj tam, feťák, však čo... Teraz to vidím z iného uhľu. Dostal som sa do resocu, tam	Pozerá priamo
40		hneď na začiatku, ani som sa nemohol s rodičmi rozlúčiť, brácho z resocu ma hneď držal, to som bol nahnevaný, že nemôžem fajčiť. Taká nespravodlivosť. Ale ešte som somroval od mami cigaretu, ale nedala mi, koniec koncov tak to bolo jedno. Tu , keď som bol na začiatku, som bol tak vygumovaný, že som ani nevedel kde som, keby nebol brácho, ktorý mi hovoril, vyzuj sa, odlož si, všetko mi hovoril ako dementovi, to bolo vlastne so mnou, ťahal ma, bol som dosť mimo. Dlhšie mi trvalo, čo som žil. Mal som problém hovoriť o sebe a keď ku mne reagovali, to sa mi zrútil svet, však ja som v poriadku, to nemohli... A pritom som mal kopu problémov, jediný kto bol môj resocký brat, čo ma držal nad vodou....Od začiatku som to mal, že musím, jeden chalan tu bol dva roky vtedy, tak som bol mimo, že čo tu robí, ved' len maximálne 9 mesiacov a to som vedel, že to nie.... Preto som aj šľapal, na začiatku som ani nevedel začo šľapem, ale mal som strach, to mrazenie, keď som si spomenul na	
45		Potom už nie, čo bude, snívačky, úlety, to som mal také snívanie, ako bude lepšie. Skôr o tom, aké hodnoty som mal. Aby som mal značkové veci, auto a všetci sa budú pozerat', čo mám a tak... Tie moje úlety, s tým som bojoval. S robotou som nemal problémy, to som bol naučený z vonka, to ma držalo, furt ma to držalo aj vonku. Aj keď som špekuloval ako jednoduchšie, ľahšie, ale to ma držalo. Mal som hrozný problém prijať, keď sa ku mne reagovalo, stále som sa ofučoval, ako malé decko. To keď mi povedal Štefan, ten to vedel tak do dobrého obaliť, ale Katka to tak na rovinu povedala, tak som bol nahnevaný , .. čo mi	Pozerá priamo
50			
55			
60			Pozerá priamo
65			
70			
75			Pozerá priamo
80			

85	čo má povedať, ja to mám aj tak ináč. Bol som najmúdrejší, tak som aj fungoval, síce v tých praktických veciach som možno aj mal pravdu, ale otáčal som si to do toho, že vo všetkom, o to ťažšie som bral od druhých, keď mi chceli pomôcť, a zistil som, že som nebol ten najmúdrejší. Keď som sa chcel posunúť, nemohol som si myslieť, že som najmúdrejší. Že veď nejde o to,	
90	že som najmúdrejší, ale čo so sebou spravím.... Čo sa týkalo roboty, stále som sa snažil presadiť čo ja, ale už som začal meniť seba, furt som mal problémy, tlakoval som a musel som brať od ostatných, keď som sa chcel posunúť. Najprv som to rozdelil, že od tímu som bral, potom od najstarších, od niektorých áno alebo nie, teda tak, že či sa mi chcelo fetovať a keď nie. Bráchovi som mal najbližšie. Oni keď poučovali, tak len tím. Až pri konci tretej fázy som už začal brať od všetkých. Bola vo mne pýcha. Dlho som to tak mal. Mal so to tak ako na vojne, direktívne : že musí a hotovo. ... Resoc keď som začal vnímať, tak to bolo fajn.	
95	Prvé čo bolo, keď som mal svetlé dni. Že tu mám niekoho blízko seba, taká druhá rodina. A to cítim aj teraz. Také fajn, mám sa s kým porozprávať, netreba veľa slov, stačí niekedy aj pohľad, je to fajn. Keď som začal na vychádzky chodiť, mal som strach z fetu aj z feťákov, to bolo také, že to bolo lákavé, hlavne som riešil bývalú, lebo som vedel, že by ma to lámalo. Preto som sa s ňou nechcel stretnúť a mám to tak aj teraz. Len to najnutnejšie aj teraz. Mám ju tak postavené, cítim, že nie je v poriadku, že fetuje, že má problémy, že sa od nej držím ďalej aj pri ostatných to tak mám, že keď cítim, že nie sú v poriadku, že fetujú, tak som mimo. Koniec v resoce bolo to najlepšie, keď som už všetko vnímal, aj so Štefanom to bolo inak, Nemal som čo schovávať, tie feťácke veci, adrenalín, zo skrývania, mohol som tak v poriadku. Nič som nemusel tajiť, povedať otvorene. Dlho som s tým mal problém, hovoriť otvorene. Aj teraz je to také, že je to otvorené, síce si to chcem riešiť sám, že čakám, kým sa nezhorší až potom poviem, ale viem, že keď sú vážnejšie veci, musím porozprávať. Riešim sám, ale keď neviem, tak mám stále tendenciu do toho feťáckeho, tlakovať a pritom sa dajú veci riešiť úplne inak. Po ukončení to bolo fajn, chýbali mi peniaze, cigarety, tak ma to ťahalo za lepším, že konečne bude to, čo som sníval, handry, auto, lepší život a tak... som išiel do zahraničia robiť. Sloboda, voľnosť, veľa peňazí, možno tam som začal hlúposti robiť so ženami, ale furt som zháňal baby, nie o vzťah išlo, ale o sex. Vtedy prvýkrát som bol s deťmi na dovolenke, síce tam boli aj rodičia, ale s našimi je to také, že síce vychádzame a mamka je direktívna, vždy ona musí mať pravdu a nejako som nemal priestor. Aj mi vyhovuje, že robí veci za mňa, tak z druhej strany nemám voľnosť, do všetkého sa mi stará. Plus aj mínus. Dlho som si v tom nevedel spraviť poriadok. Mám priateľku, už mi prestáva vyhovovať, že mama sa mi do toho stará. Chcel som mať všetkého viac, bol som viac aj s deťmi, keď som bol v zahraničí, chcel som s nimi byť. Tam to bolo o peniazoch, robote a tom, že som si mohol dovoliť všetko,	
100		Úsmev na tvári
105		
110		Usmieva sa
115		
120		
125		Priamo pozerá
130		

135		ale aj tak som všetky peniaze preflákal, myslel som si , že fajn. Nemusel som sa obmedzovať, keď som niečo chcel, tak som si kúpil. To čo peniaze nosia, možno to bolo aj o tom, že nemám hranice, že som nerozmýšľal, či to potrebujem alebo nie. Bol som rád, že som našiel normálnych chalanov, ktorí nefetovali. Mal som aj problémy s feťákmi, lebo ma dali na dom, kde boli samí feťáci, vonku fajčili a vnútri fetovali, čomu som nerozumel	Priamo pozerá	
140		, že .... to bolo prvé čo mi zaplo, držal som sa najďalej a tlačil som , aby ma hneď preložili. Mal som strach aj mi to vadilo. Vedel som, že fetovať nebudem, ale ľahal som sa preč odtiaľ. Bál som sa toho. Vždy keď som prišiel na Pahorok ako frajer, napudrovaný, chalanom som doniesol čosi a bol som rád. Potom prišla rana, že hospodárska kríza. Mal som to tak, že od nového roka začnem šporiť, ale už nebolo z čoho šporiť, lebo nás prepustili. Tak som prišiel domov. Išiel som s resocom na lyžovačku, tiež som bol napudrovaný frajer, to bolo najpozitívnejšie, že som si kúpil lyžiarske veci, ako blbec som si lyže nekúpil, mám palice a lyžiarky, a nemám sa na čom lyžovať. Už neboli peniaze, paradox. Bolo plne prednejších, a tak... Vždy keď som išiel niekde s resocom, tam som sa vracal do toho resockého času, terénky a tak... vracal som sa do toho svojho, pohoda, kľud, aj keď treba riešiť, tu som doma, s tými ľuďmi som doma. Cítim sa s nimi viac rodina ako s vlastnou rodinou....		
145		Potom som začal robiť v Blave, bol som každý víkend doma, bolo fajn, stýkal som sa s chalanom, ktorý tiež riadne ukončil, bolo kopec zábavy, mám ho najradšej, mám ho najbližšie ale on má so všetkými najbližšie, ani neviem prečo. On tu bol najdlhšie, zo začiatku som ho nemusel, bol to zákerák, teraz je mi s ním dobre, bol niekto pri mne, čo mi vedel na rovinu povedať, čo robím , spolu sme robili, bolo to o zábave. Celý čas ma buzeroval za fajčenie a tak...		
150		Aké obdobie si bol v resoce?		
155	S.P. B.M.	18 mesiacov, rok a pol. Nikdy som nerozmýšľal koľko, keď som dostal prvé predĺženie v prvej fáze, tak som pozeral, že čo? Už viacej, čistil som si stôl. Bolo to zákerácke odo mňa, nejako som to tlačil, klamal som, počkal som, kým prestúpim do druhej fázy a až potom som povedal pravdu. Hovoril som si, že však mňa sa to netýka... vyjednal som si to, potom som to cítil, že musím povedať pravdu. Ťažko to išlo, nechcelo sa mi do toho, ale potom som povedal. Potom som si čistil stôl ešte asi 2-3 krát, nikdy to nebolo príjemné povedať, že som klamal a tak...vždy to bolo tak, že som sa hanbil, čo si budú o mne mysliet', ja čo som ku každému reagoval, ja nefungujem. Hanbil som sa. To bolo aj mínus, že ma to ľahalo, keď som hovoril k druhým. Mal som zlé obdobie, bol som na spadnutie, všetko bolo čierne a čakal som, že sa to zlomí, niečo sa udeje, len som zazeral.... potom prišiel Štefan, chalani ma nenechali haluziť, všetci boli zlí. Len sme sa tak rozprávali a zo mňa to odpadlo, neviem, čo povedal, len cítim vtedy aj teraz, že som povedal všetko, odpadlo to a už som sa len hanbil zato. Vždy to bolo tak, že som sa nevedel správať, hanbil		
160				
165				
170				
175				
180				
				úsmev

185		som sa a .... potom bolo chvíľu dobre, posúvalo ma to, že mi tím dôveroval, že mi dali zodpovednosť, nechali ma samého robiť, dôvera, nebolo to nahlas povedané, ale ja som to cítil. Že som si ju zaslúžil, preto ma to ťahalo. Dobré boli aj oslavy, torta od našich, nečakal som, prekvapili ma. Ťažká bola prvá terénka, nevidel som to tak, že ich varím, a pritom to tak bolo, obalamutiť ich, skôr som si myslel, že nie. Až keď ste mi to povedali, že čo som robil, až potom neskôr mi to došlo. Nevidel som to tak,	
190		hneval som sa na teba, že si mi to brala. Teraz vychádzame s rodičmi, som rád, že som viac v práci, potom u priateľky, že už by som nechcel s nimi žiť. Je to také vzácnejšie, a potom je to také jednoduchšie ide, nedostávame sa do konfliktu, možno čo ma mrzí, že viem o ich problémoch, nechcem byť ako medzi dvoma kameňmi. S mamkou niekedy v pohode, ale ona je	Priamo pozerá
195		direktívna, viem, že mi pomáhajú, tak sa snažím vychádzať. S otcom je to voľnejšie, ale rozprávame sa len o obyčajných veciach, s mamkou aj vážnejšie veci rozoberáme. Deti? S deťmi to mám tak, že malý chodí viac, pritúli sa, malá nechce. Mám ich oboch rád, mrzí ma, že malá nechodí, ale nemôžem .... Je to na nej, má sedem.	
200			
	S.P.	Myslíš, že to je na sedemročnom dievčatku?	
	B.M.	No nie, možno aj bývalá má v tom ruky, že keď som mal známosti, tak som deti flákal, aj teraz cítim, že to neviem dať dokopy. Zosúladiť, mám ich rád. Niekedy mám také víkendy, že chcem klud a nie s deťmi, cítim že ich mám rád. Vidím, že sú problémy a cítim, že to budem musieť dať dokopy, lebo bývalá ich zanedbáva, má problémy v škole, aj on sa ťahá ku mne, lebo má oňho niekto záujem, aj keď je živší, budem musieť niečo urobiť. Že aj mám priateľku, ktorú mám rád, je to také fajn, že by sa časom niečo dalo. Možno by som to vedel s ňou vyriešiť v budúcnosti. Tam sa cítim byť u nej menejcenný, lebo ona je zabezpečená, bojím sa, o tom hovoriť, že sa tak cítim. Z nej cítim, že to tak nie je, že len ja mám problém, mužské depresie, alebo čo, potom to vyhráva. Vždy keď sa rozprávame, tak to chápe, väčšinou si to robím sám, tlačím veci... teraz rozoberáme posteľ, aby malý mohol byť s nami. Som vyšťastnený, keď povedala, že môže, len nemáme posteľ pre neho. Nechcem sa cítiť ako príživník, mrzí ma, že jej neviem pomôcť, ona je na materskej, tak zle si pripadám. Snažím sa urobiť nákup, alebo malému niečo, ale je tak, nedá sa mi. Hovorili sme o tom, musím splácať, je to fajn, že to pochopila. Je to úplne iný vzťah ako bývalý, sme spolu síce krátko, ale cítim, že ma má rada. Možno u nej je taká pohoda, hovoril som, že nemám chuť niekedy sa s ňou hovoriť, ale je to v pohode, chápe to. Teraz sa mi to točí všetko okolo nej, svoj život, práca, ktorú mám. Začal som robiť veľa, cítim, že keď potrebujem vypadnúť, tak si viac oddýchnem, cítim sa živšie. Keď som prišiel domov k našim, tak tam bolo napätie. Je to jednoizbový byt, traja ľudia a potom aj moje deti. Naši majú svoj život, teraz je to o pohode. Akceptujeme ma, neruším ju, nie ako ruším, ale skôr tak, že som doma. Vie o mojej	Ticho hovorí
205			
210			
215			
220			Usmieva sa
225			
230			

235	S.P. B.M.	minulosti, zo začiatku som len okrajovo, ale potom si dala veci dokopy, videla , že nepijem. Vždy keď som ľuďom povedal, tak zbledli, tak som sa zo začiatku aj bál jej povedať, takže som ju nechal v tom, že alkohol, ale potom sa pýtala a tak som sa rozhodol, že by to mala vedieť, že keby sa so mnou niečo dialo, musí dať ruky odo mňa preč, zachrániť sa, zobrať malého. Ako vnímaš seba?	Priamo pozerá
240		Myslím, že nie som za vodou, ale že už nedopustím to fetovanie, ťažko sa mi to o tom rozprávalo pred ňou, všetko, to zlé, myslel som, že to musí vedieť, tie najhoršie veci a teraz som cítil, že som s čistým štítom, asi tak ako v resoce, keď som schovával a potom som si musel čistiť stôl. Som s čistým štítom. Bral som to postupne, že klamem. Cítil som, že je to o dôvere, cítil som , že musím aj toto, toto je ďalšia vec, čo sa mi na nej páči, že to prijala. Som spokojný v podstate, mám robotu, ktorá ma baví,	
245		mám priateľku, s ktorou som rád, teraz som mal problémy s peniazmi, stačilo, že mi niekto povedal, že nemal som ani predtým viac, tak mi došlo, že čo ...Veď mám peniaze, auto, splácam a je to v pohode, že mám aj priateľku, vidím, že je to v poriadku, že len som chcel kompenzovať jej výlohy, ale je to o tom, že som muž a ja by som mal. Toto sú veci, ktoré sú fajn, čo som nespokojný je to, že sa nevenujem svojim deťom. Teraz to cítim tak, berie mi to vietor z plachty, teraz neviem ako to mám riešiť, neviem to skombinovať a fňukám . Riešenie je jednoduché. V podstate je to fajn. Vždy ma tlačí niečo, z čoho zutekať, sem-tam sa motám v cigaretách , že by to bolo jednoduchšie, to nemôžem, a tak... Začal som nad tým rozmýšľať, či ma zas teraz to neľahá von. Lebo robota, potom som o tom hovoril aj s priateľkou. Že určite potom bude lepšie, ale teraz musím ešte aj exekúcie, a je rozdiel robiť robotu , ktorú mám rád, ako robiť prácu, ktorá ma nebaví. Myslím, že to pochopila. Sľúbil som si, že do septembra to nechám tak, potom to budem riešiť, tie hodnoty života by boli zas len o peniazoch, všetko som aj tak preflákal, nič som z toho nemal.	
250		Ďakujem ti za rozhovor, za všetko čo si mi povedal.	
255			
260			
264	S.P.		

Tab. 8 Prepis rozhovoru - Participant 6

R	I	Prepis rozhovoru	NK
5	S.P. A.M.	Dobrý deň, začínam náš rozhovor s A.M. Kde by som začal? Ja som to mal tak, že od malička som inak vnímal svet, ináč ako okolie, keď si to pozriem s bratmi so sestrami. Už vtedy mali oni cieľ, ja som nijako nehľadel dopredu, do budúcnosti, alebo za niečím ísť, bral som to tak ľahko, že nič sa nejde, nič sa nedeje, vôbec som nerozmýšľal, že život, že čo to má byť, načo mám byť. Ako by som mal zahmlené myslenie. To mám aj niekedy teraz... tak som si ulietal	Ticho hovorí

10		v hlave zakaždým, myslel som si, že je to také jednoduché, že sa o mňa niekto postará, vychová, tak ja vtom len preplávam a prejde to a koniec....Je mi to teraz také smiešne. Tak som začal vnímať. Myslím, že to aj súvisí s tým, že prečo som začal fetovať a tak, že som nehľadel do budúcnosti, čo bude a že som nerozmýšľal , keď som fetoval tak som si hovoril, že teraz musím fetovať, že keď budem starší, tak čo bude. Že teraz skúsím a hotovo. Starší už nebudem, že to vôbec nebude. Tak	
15		reálne sa na to pozrieť, že čo robím, čo to je a....Zahmlene vidím, ako som v minulosti rozmýšľam, ako som veci bral, pripadá mi to čudné, ako ich vnímam, alebo ich vôbec nevnímam. Že som nikdy necítil také pocity ako majú ľudia, lebo nás dosť bolo. Že sestra zbierala korunky, aby našich potešila, porovnávam to so súrodencami, brat im vyrábal, ďalší sa dal na hudobnú, ja som také pocity nemal. Ja som išiel cez to, že zloštiť ich, nervovať, skrývať sa, niečo zlé robiť, vždy nejaký konflikt, možno zato...	
20		Začalo to ... začalo to tak pomaly, chodili sme sa prechádzať so psami, začali sme chodiť na diskotéky, najprv som nepil, potom ako raz za čas s alkoholom, potom častejšie, potom fajčiť, vždy to išlo s tým pocitom, že skrývať sa, že robím niečo zlé, mal som z toho taký pocit, že som víťaz. Že som niekoho pre..., že mi na to nikto neprišiel, keď aj v škole, že som bol taký frajer, že som niečo dosiahol. Vlastne som išiel ďalej od našich do školy, tam som nejako začal tak inak vidieť svet, že sa to dá aj ľahšie...	
25		Môžem aj o orientácii?	
30	S.P.	Ako chceš.	
35	A.M.	Začal som sa stretávať s chalanmi cez internet, ide to ľahšie, v škole bol internet, tam mi písali taký starší páni, že za peniaze a tak, že to nič, však nebolo nič, niečo som vydrankal , stretnúť sa môžem, len som to využíval. Potom je to ľahšie sa životom predať, napríklad keď budem robiť v bordely za peniaze a budem mať peniaze, budem si môcť dovoliť čo chcem, pôjde to ľahšie... Tak ma to začalo štváť na škole, chcel som ísť, užiť si ten život, drviť sa v škole, poslúchať rodičov, doma a tak... vtedy som pil. Skúsil som marihuanu, ale to som mal také divoké stavy, zle mi bolo z toho. Najviac ma bavilo fajčiť a piť. Bál som sa toho. Najviac ma bavili cigarety. Húliť to viem, ale ja som sa ich stránil, odišiel som zo školy, do Prahy a býval som s jedným feťákom, ten si doniesol ďalšieho a vtedy som sa ešte toho bál, tak som zavolať dokonca na nich políciu. Vtedy ešte nie.	Pozerá okolo seba
40		V treťom ročníku som odišiel do sveta, nechal som našim lístok, zarobím peniaze, budem frajer. Tak som išiel do Prahy, našiel som si normálnu robotu, ale mi to nevyhovovalo, zdalo sa mi že málo, tak som sa popýtal čo a ako, tak som sa išiel pýtať do bordelu, že čo a ako, tam to bolo postavené o tom, že som musel zákazníka čo najviac kúpiť, on to zaplatil, podnik mal peniaze a ja som si tiež zarobiť, týkalo sa to sexu. Tam išlo o to pitie, aj ja to najviac, aby podnik mal z toho čo najviac. Po čase sa mi to začalo priečiť, hnusiť, ja sám seba, aj mi bolo z toho zle tak, tak som sa otrávil tabletkami. To ma na psychiatriu dali, tam mi	Smrká
45			
50			
55			Uhýba

60		zrak
65		
70		
75		
80		
85		
90		
95		
100		
	<p>S.P. Ako ty chceš.</p> <p>A.M. Vytvoril som si imaginárny svet, myslel som, že moja myseľ prejde tam. Odhodil som veci, skočil som, prebral som sa</p>	<p>Pozerá priamo</p>

105		a vôbec mi nedochádzalo, nič ma nebolelo. Potom som precitol, kričal som, ani neviem, kde som nabral silu. Potom som videl, že sa naši starali, oni začali rozmýšľať, že niekam ísť, našli mi resoc.... Tak chceli toto, aby som niekam išiel na dlho.... Naši sa o mňa starali po operáciách, pomáhali mi... Ja som cítil, že oni	Kašle
110		chcú, ja nie. Ľahká cesta. Dostal som sa sem, poradili nám to na úrade. Napísali sme žiadosť, naši povedali, že dobre. Bál som sa fetovať, lebo naši povedali, že ma dajú do väzenia, alebo sem. Tak som prišiel sem. Vedel som, že nemôžem mať pozitívny	
115		moc, lebo ma vyhodíte. A tu... keď som prišiel sem, mal som taký pocit, že tu som prišiel a rozprával na tom na skupinách, a oni mi rozumeli. Začal som rozmýšľať, že ako to je možné. A tu mi každý niečo na to povedal, videl som, že aj iný majú také ako ja. Pritom som cítil, také ticho.	
	S.P.	Čo to je ticho?	
120	A.M.	Ticho, kľud, pokoj. Mal som hluk v hlave, všetci boli proti mne, sám som bol proti sebe a zrazu bolo ticho, akoby zastal čas, bolo mi dobre. Bolo ticho. Cítil som, že som chránený, nebál som sa, lebo som nemal paranoje, jednoducho všetci boli rovnaký, taký	Usmieva sa
		pocit od chrbta, vonku som sa bál, ale tu nie. Nemal som strach, že mi niekto ublíži. Neviem, prečo to bolo. Bol som tu chránený.	
	S.P.	Ako cítiš seba v komunite?	
125	A.M.	Najprv som bol rád, potom som zistil, že môžem aj inak... Obchádzal som, klamal som, zrazu boli veci ľahšie, kým som zistil, že sa to nedá zjednodušiť. Že to je iné, že s tým klamaním, necítil som sa spokojný, chcel som viac, ako vždy. Keď som si to	Priamo pozerá
		porovnal, že to nerobím dobre, že sa nedalo už horšie. To je to viac, už sa nedalo. Keď som povedal pravdu, tak mi odľahlo, úplne iný pocit som mal z toho, že hovorím pravdu, tak som chcel ten pocit, vyčistiť si stôl, veľakrát som si ho čistil, ale	
130		viem, že som mal voľnosť, ticho, že keď som povedal pravdu, bolo dobre. A zase, a zase, prejsť cez to, bál som sa, že ma vyhodíte, že čoho vlastne? Nechcel som odísť, že jednoducho	Smrká
		nevládzem. Tak som sa snažil, aby ma nevyhodili. Vedel som, že kam, ale nie je ako. Potom bolo obdobie to posledné, že sa mi to podarí, že mi je dobre, že som čistý v sebe, neklamať, prekonať seba a to bolo obdobie, že bolo dobre, začal som si všímať, ako	
140		rozmýšľam, darilo sa mi. Bol som rád. Videl som aj seba, aj minulosť inak, kde som, a čo a najviac to, že som videl budúcnosť a brať život inak, ale že sa to dá inak. Začal som cítiť, že čo je normálne. V tom normálnom je veľa vecí, je tam toľko významov. Videl som, že sa so mnou rozprávajú, seba som cítil.	
145		Ja som sa začal cítiť v resoce. Bol som tu 28 mesiacov, vonku som sedem mesiacov.	
	S.P.	Ako sa máš?	
	A.M.	Všelijako. Veľakrát mi veci nedávajú zmysel, alebo jednoducho som strašne rád z toho všetkého, cítim, že je veľa vecí iných, ale	Ticho hovorí
150		bojím sa. Seba sa bojím, neviem sa niekedy ovládať. Robí mi problém sa ovládať, aj som skúšal, že najprv byť ticho a až potom hovoriť. Skúšal som sa zastaviť, že mi hneď utekajú veci	

155		z úst von, neviem vychádzať z ľuďmi , alebo tak nejako, zdá sa mi to niečo nedotiahnuté. Nemám priateľa, že nemám kamarátov, môžem byť nešťastný, lebo keď niekto sa ku mne priblíži, chvíľu sa viem pokiaľ, ale potom si začnem dovoľovať bližšie a bližšie. Hovorím o ľuďoch. Strácam ľudí, preto, že sa neviem ovládnuť. Rozmýšľam nad tým, že s tým robiť, skúšam kúsok a zakaždým je to len malý kúsok, neviem to posunúť viac.	
160		Rozmýšľal som vždy tak, že som odhadzoval ľudí od seba, doma, vždy som bol sám. Neviem sa zaradiť medzi ľudí. Veľakrát chcem zabudnúť na drogy, na minulosť. Som veľmi rád, že sa doma všetko zmenilo, doma sú radi, viem, že sa spoľahnú, držím si veci, ktoré som sa naučil, že ukradnúť, zobrať z domu nesmiem nič, aj mama má alkohol, oco nepije, aj tabletky sú doma ale ja viem, jednoducho viem, že nie. Viem, že nie. Ja viem, že si musím dať pozor ja, nie oni. Mám malé	Priamo pozerá
165		klamstvá, niečo treba zakryť, napríklad to, že som inak orientovaný, že som nie na dievčatá. Nemôžem to napríklad staršej povedať. S tým si to zakrývam, aby som to nemusel povedať. Orientáciou. Nemôžem otvorene o tom hovoriť, neviem to. Napadla ma spojitosť, že radšej oklamem ako vysvetľovať. Bojím sa toho. Mal som obdobie, že som sa zato nehanbil, ale teraz mám také, že by som tie veci skryl, v tom zmysle, že sa aj hanbím za minulosť. Nechcem o tom hovoriť,	
170		keď som s niekým, opýta sa ma, bojím sa toho. Keby som sa priznal, tak by bolo fajn, bolo by zasa ticho. Teraz mám také obdobie, chcem to skryť. Keď som ukončil, tak som išiel na rovinu, ale teraz som zistil, že to ľudia berú nie tak, že šťuchajú,	
175		pichajú do mňa, aj tí, čo chodím do fitka, ale som zistil, že to nerobí dobrotu, že poviem na rovinu, ale vždy sa to vracia z každej strany a ja neviem, čo s tým. Ja som zvolil takú taktiku, že som išiel s takými vecami dopredu, že som jednoducho povedal, že som bol v resoce a že som čistý, prestali sa mi ozývať. Teraz to mám tak, že si dávam pozor, čo poviem a až	
180		vtedy, keď zistím, že mu môžem dôverovať, až potom mu poviem, že čo... Že to najprv zistím, či mu môžem povedať. Keď som končil resoc, bolo mi ľahšie, keď som išiel na rovinu, aj teraz je to tak, keď som úprimný. Nechávam to tak, lebo sa bojím toho, že zostanem sám. Viem to pochopiť, prečo ľudia tak reagujú. Zatiaľ neviem, čo s tým, ľahšie by mi bolo. Je to môj	
185		pocit z ľudí. Že som pokazený. Viem, že si závislý, ale pre mňa nie si pokazený.	
190	S.P. A.M.	Ja to tak cítim, možno je to len a len o mne. Mám taký pocit , že nie som plnohodnotný. Ja si to predstavujem tak, že má školu, zarába, nemá problémy so sebou, taký plynulý bez ničoho.... Tak si to jednoducho predstavujem. Vidím chyby na sebe. A páči sa mi , že niekedy sa zastávim, čo rozmýšľam, tak ma to baví, nikdy som to nerobil. O sebe rozmýšľam, o druhých, tak normálne. Je to len kúsok, ale .... Veľa vecí vidím, aké hodnoty mám. Pozriem sa, že vidím tie zlé veci, školu, nemám to, čo	Priamo pozerá
195		chcem.	

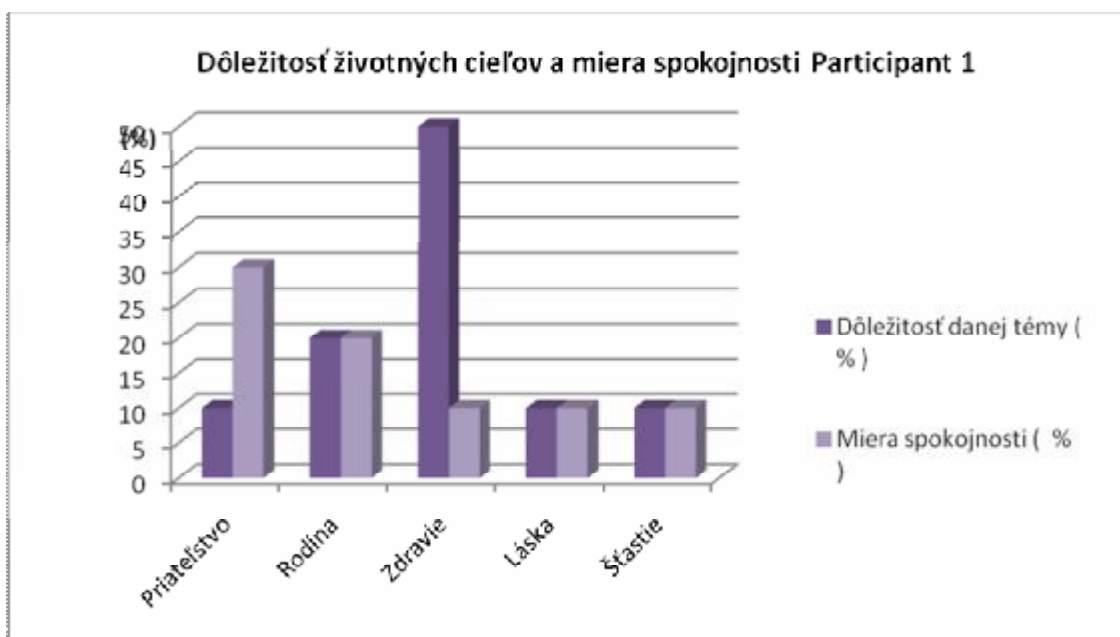
200	S.P. A.M.	Skús teraz päť dobrých vecí. Prvá, že žijem. Že rodičia, že je to inakšie, že mám ciele, ktoré chcem, také dopredu, že keď sú prekážky, že viem, čo chcem, ako to spravím, v pozadí je to moje. Ten domček, ktorý mám vysnívaný, že je to moje, že niečo, čo je moje. Kde ja budem , budem mať bývať, keď si to ja kúpim, že to nezmizne. Jednoducho, že to bude moje. Keď si to porovnam, že sa mi páči, ako robím, že viem robiť. Opak je , robiť, spraviť niečo s vlastnými rukami, že je fajn, že robím a myslenie, to je fajn. Aj zlé si nesiem so sebou. Aj dobré.	Usmieva sa
205			
210	S.P. A.M.	Je fajn, že máš ciele. Mám teraz zlé obdobie, že sa bojím. Cítim sa slabý. Viem, že je viac riešení. S.P.: Ďakujem ti za tvoju úprimnosť.	Priamo pozerá

4.2 Obsahová analýza dotazníka SEIQoL

Participantí spolu uviedli v dotazníku SEIQoL nasledovné životné ciele :

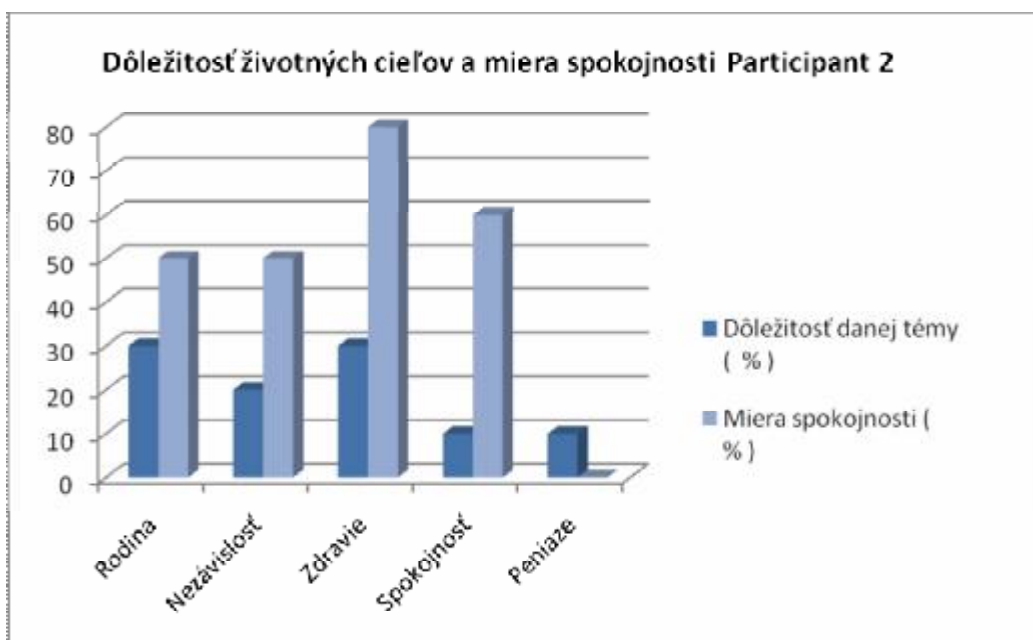
Priateľstvo ako vzťahy , rodina ako vzťahy, zdravie ako celková zdravotná pohoda, láska ako partnerský vzťah, šťastie, spokojnosť ako práca na sebe, peniaze ako finančné zabezpečenie , voľný čas ako relax , práca ako zamestnanie , osamostatnenie sa ako nezávislosť a sex. Participantí uviedli spolu 10 kategórií životných cieľov. V nasledujúcich grafoch zobrazujeme mieru spokojnosti a dôležitosť životných cieľov každého participanta samostatne.

Participant 1 posudzuje za najdôležitejší svoj cieľ zdravie , upredňosňuje priateľstvo a rodinu.

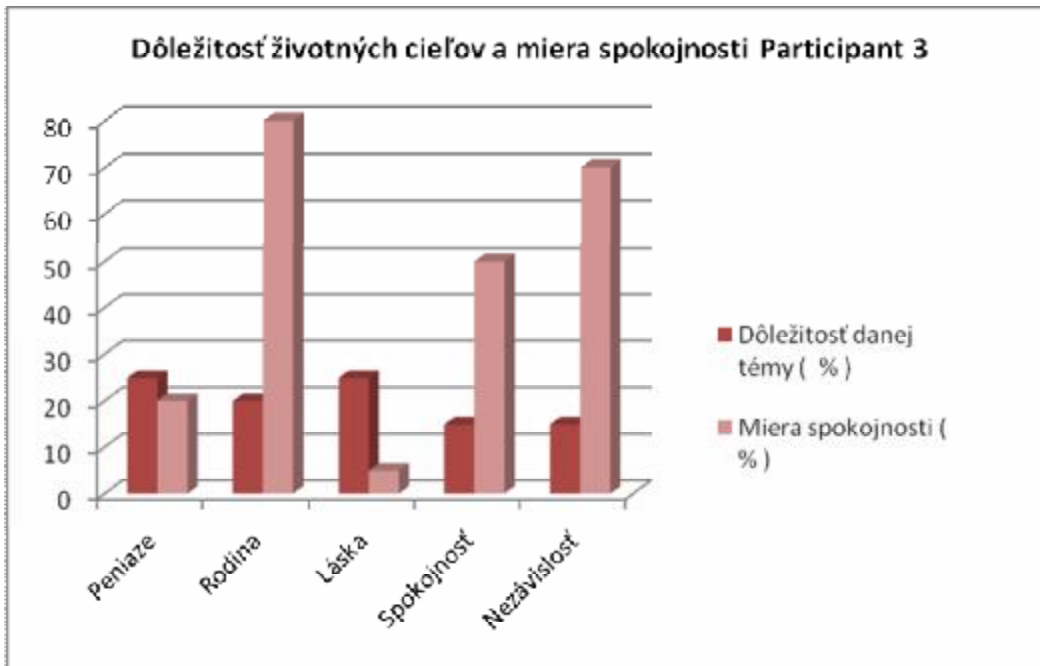
Graf 1 Dôležitosť životných cieľov a miera spokojnosti Participant 1

Participant 2 hodnotí ako najdôležitejší zmysel života vyrovnané zdravie a svoju rodinu.

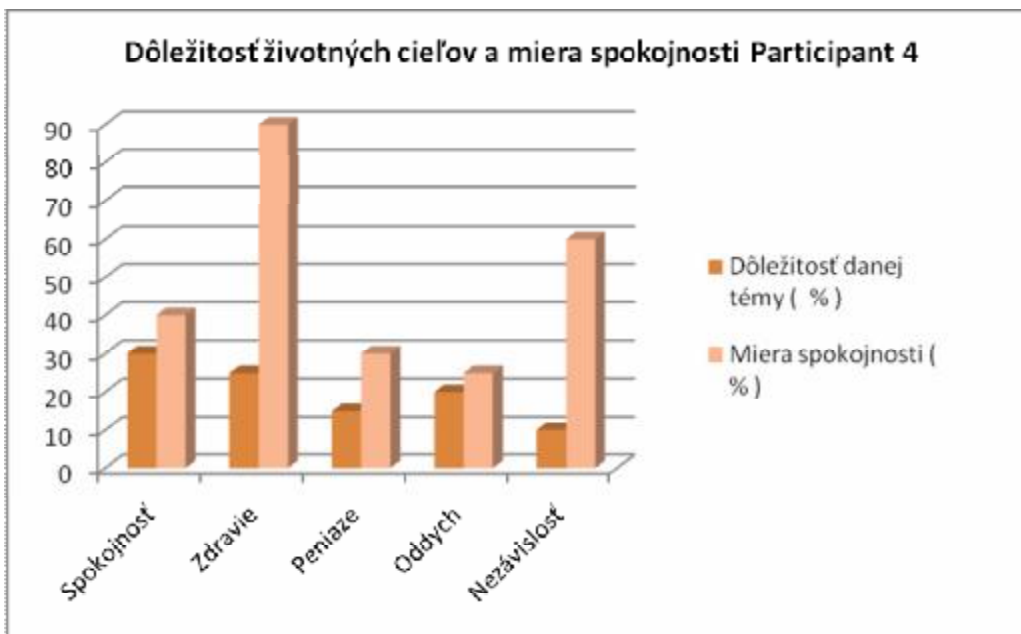
Graf 2 Dôležitosť životných cieľov a miera spokojnosti Participant 2

Participant 3 udáva životné ciele rovnomerne medzi lásku a peniaze.

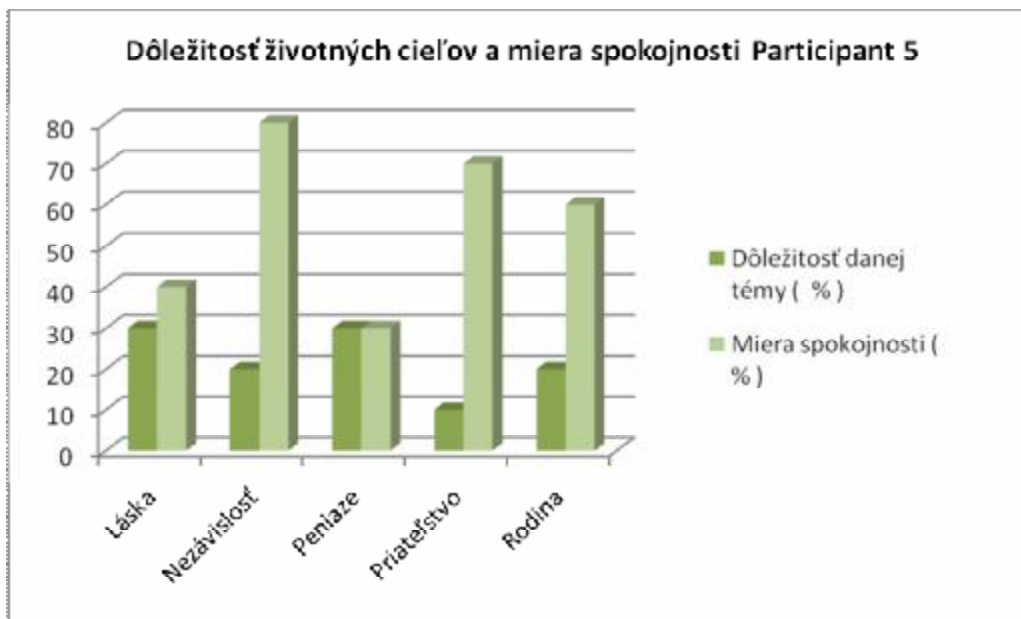
Graf 3 Dôležitosť životných cieľov a miera spokojnosti Participant 3

Participant 4 dôležitosť svojich životných cieľov udáva ako svoju vlastnú spokojnosť a zdravie.

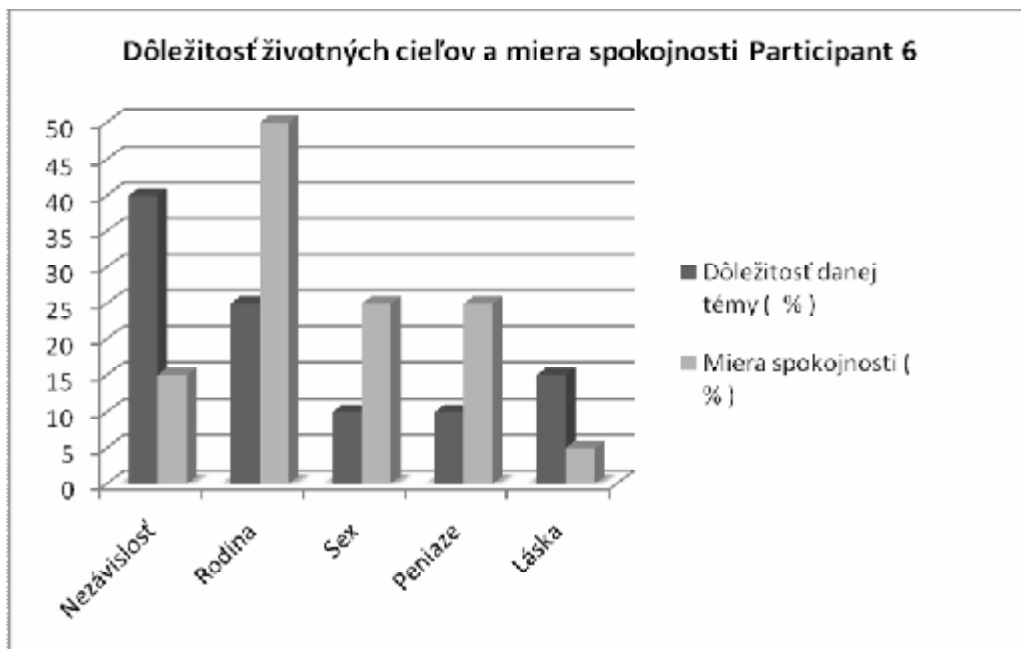
Graf 4 Dôležitosť životných cieľov a miera spokojnosti Participant 4

Participant 5 rovnomerne posúdil dôležitosť svojich cieľov v kategórii láska a peniaze.

Graf 5 Dôležitosť životných cieľov a miera spokojnosti Participant 5

Participant 6 považuje za najdôležitejší životný cieľ nezávislosť a rodinu .

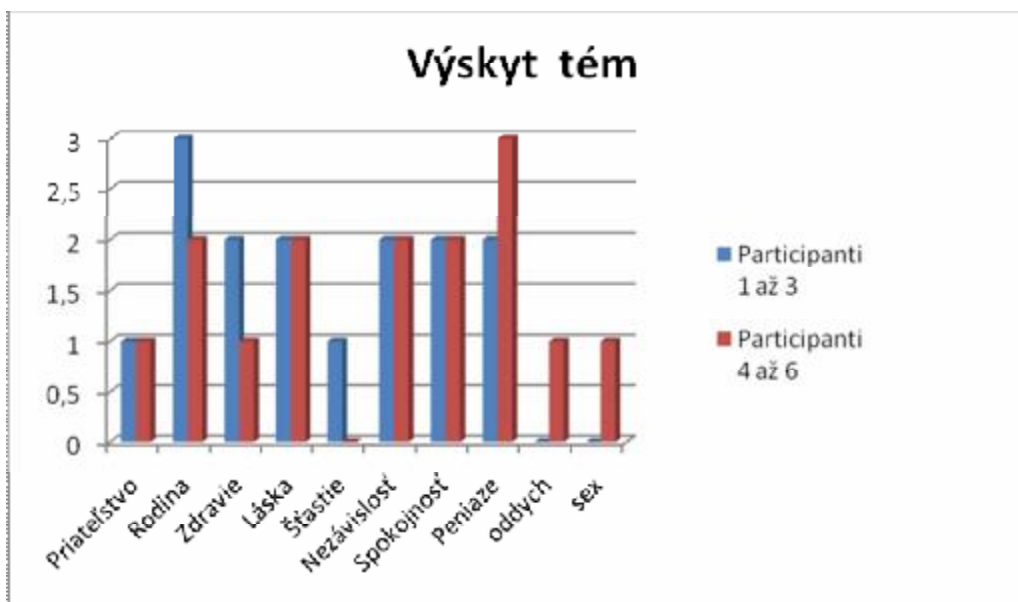
Graf 6 Dôležitosť životných cieľov a miera spokojnosti Participant 6

Dôležitosť životných cieľov určili účastníci medzi rodinu, nezávislosť a peniaze ako materiálne hodnoty.

Graf 7 Výskyt životných tém participantov

Graf určuje výskyt životných tém z pohľadu participantov počas resocializačného procesu a participantov po ukončení .

Graf 8 Výskyt životných tém jednotlivých participantov

5 DISKUSIA

V diskusii by sme sa radi venovali interpretácii výsledkov na základe kvalitatívneho prístupu. Ako sme mali možnosť vidieť, empirická časť nášho prieskumu sa týkala jednotlivých zážitkov participantov. Zdá sa, akoby každý z nich prežíval svoju drogovú závislosť sám. Pravdou je, že prežívanie je veľmi individuálne a jedinečné. Participanti hodnotia situácie, ktoré prežili rozdielne, v závislosti od predchádzajúcich skúsenosti. Významnú úlohu tu zohrávajú emócie. Záleží teda na tom, ktoré oblasti života hodnotia jednotlivci a aký význam zohrávajú v ich hodnotovom systéme. Význam diplomovej práce súvisel s kvalitou života počas a po ukončení života. Resocializácia je dôležitá na úrovni doliečovania drogovu závislých osôb. Len okrajovo naznačuje v empirickej časti také javy ako je čestnosť, láskavosť, striedmosť, pokora a odpúšťanie.

Na začiatku našej diplomovej práce sme dávali do pozornosti ciele, ktoré priamo ovplyvňovali kvalitu života či správanie jednotlivcov.

Pri prepise sa často vyskytovali slangové slová, pre ujasnenie významu uvádzame nasledovný význam slov : zhúlili (fajčenie marihuany), oblbol (klamanie), žúrovanie (zábava), flash (príjemný pocit pri drogovaní), dílovať (dealerstvo – predávanie), fet (drogy), feťáci (narkomani), rehák (heroín), požičiavačky (požičiavanie financií), brácho (brat), resoc (resocializácia), šálím, balamútim (klamem), sranda (zábava), závisláci (ľudia, závislý podľa diagnózy), čumák (nos), buzerant (homosexuál), blbosti (hlúposti), fofr (rýchlo), tajno (tajomstvo), prekašlat' (oklamať), depky (depresie), sociálky (sociálne dávky), somroval (žobroniť), snívačky (sny), ofučoval (urážal sa), tlakovať (mať v sebe napätie), terénky (terénna terapia), Blava (Bratislava), haluziť (snívať), vyšťastnený (byť šťastný), fitko (posilňovňa), šťuchať (biť), zákerák (byť zákerný), fasa (dobro), detox (detoxikácia).

Po prepise jednotlivých narácií sme sa pokúsili nachádzať javy, ktoré sú akoby zašifrované v texte prepisovaných rozhovorov. Tie sme nazvali významovými kategóriami .

Na to, aby sa mohol úsek textu považovať za významovú kategóriu, musí splniť podmienku, že sa daný jav opakuje (Gavora, 2004). Po prepisovaní nahrávky sme urobili nasledovný zoznam kategórií :

- Úprimnosť pri naratívnom interview
- Vyrovnávanie sa s drogovou minulosťou
- Hodnotenie resocializačného procesu

- Vnímanie rodiny a vzťahov

Jednotlivé významové kategórie sú súčasťou čiastkových cieľov, ktoré nadväzujú na otázky stanovené v prieskume.

Úprimnosť

Všetci participanti pôsobili vo svojej výpovedi úprimne a otvorene. Rozprávanie prežívali veľmi emotívne, pozorovali sme u nich úľavu, že môžu rozprávať. Občas sa zdali byť neistý daným výberom okruhu svojho rozprávania, akoby čakali, že ich niekto zastaví a nedovolí im pokračovať. Častejšie sa to objavovalo pri participantovi 6, ktorý vyzdvihoval aktuálne obdobie ako nie dobré.

Vyrovnanie sa s drogovou minulosťou

Šiesti participanti opisovali svoju drogovú minulosť bez zábran. Prvých traja opisovali svoju drogovú minulosť zoširoka, dávali im veľký priestor. Podrobne a dlho rozprávali o tom, ako vnímali drogy, ako prežívali obdobie aktívneho užívania drog, časovo si upratovali spomienky v súvislosti s užívaním drog. Participant 1 hovoril o svojej minulosti striedavo v prítomnom a minulom čase. Slovám dával intonáciou silu hlasu, občas hovoril ticho, občas rozhodne. Bolo cítiť z neho odpor voči sebe samému. Participant 2 prežíval rozprávanie väčšinou s úsmevom na tvári. Jeho hlas bol sekavý, dýchavičný a často hovoril o drogách v spojitosti s inými ľuďmi, hovoril o tých druhých. Rozprávanie participanta 3 tri bolo veľmi racionálne, celý rozhovor bol v minulom čase, drogovú minulosť opisoval rozvážne, zrozumiteľne a jasne. Všetci prví traja participanti dávali veľký priestor počas rozhovoru drogovej závislosti a prví traja participanti sú aktuálne v resocializačnom procese. Participant 4 hovoril o drogách ako o niečom, čo patrí k jeho osobe. Vyrovnané, bez zaváhania. Zrovnával priebežne pocity počas užívania drog a pocitmi, ktoré má v súčasnosti. Zaujímavý bol jeho postreh akoby ujma na znehodnotení drogových závislých, ktorí nemali prostriedky na drahé drogy. Participant 5 hovoril veľmi racionálne a rázne. Pripúšťal svoju zraniteľnosť, ale tiež vyzdvihoval svoje rozhodnutie o ovládaní svojho života sebou samým. Spomenul, že má problém s cigaretami a že to rieši, aj keď nie vždy úspešne. Participant 6 pôsobil veľmi neisto, drogovej minulosti neprípisoval takú váhu ako svojej orientácii. Akoby chcel negovať svoju závislosť. Bolo cítiť z neho nepokoj, neistotu a neprijatie skutočnosti, že je drogový závislý.

Hodnotenie resocializačného procesu

Participant 1 hovoril o komunite ako o priateľstve, videl súdržnosť v komunite v nadväznosti na drogovú minulosť. Hovoril o klientoch v zariadení všeobecne, komunitu vnímal ako rodinu. Hovoril o svojom strachu, že ho túžba po drogách a jeho vlastná

agresivita stratia zábran. Režimový proces z pohľadu svojej nervozity vnímal ako súčasť a barlu, ktorá ho drží v resocializácii. Participant 2 hodnotil seba a resocializáciu veľmi formálne, svoje fungovanie ospravedlňoval užívaním drog, zároveň pripúšťal, že sa cíti byť „normálnym človekom“.

Participant 3 podrobne hodnotil členov v komunite, každému pripisoval osobitosť podľa toho, ako ich on vnímal. Otvorene hovoril o svojom rebríčku hodnôt v rámci jednotlivých členov komunity. Zrovnával resocializačný proces k obdobiu počas školy. Plynulo prechádzal od komunity k sebe samému cez pozitívne aj negatívne vlastnosti.

Participant 4 s prehľadom zrovnával komunitu, resocializačný proces a svoje fungovanie počas trvania doliečovania ako boj. Opisoval svoje pôsobenie v programe ako veľmi kľúčové, seba poznávacie. Aj po ukončení vníma komunitu ako svoju súčasť života. Hovoril o vzťahoch, ktoré po ukončení resocializačného procesu zotrvali.

Participant 5 hovoril o resocializačnom procese ako o vnútornom boji s drogami, otvorene hovoril o svojich praktikách ohľadom klamstiev a plynule prešiel do skutočnosti, že zariadeniu dôveruje, i keď mal vždy problémy s prijímaním spätných väzieb. Komunitu vníma ako svoju rodinu.

Participant 6 nazval seba a proces resocializácie ako „ticho, klud“. Komunitu vnímal ako niekoho, kto mu rozumie a kto vie ako mu je. Opisoval svoje pôsobenie v resocializácii ako pravdu, odľahčenie, seba nájdenie.

Vnímanie rodiny a vzťahov

Participant 1 vnímal svoju rodinu a vzťahy v nej narušené svojím užívaním drog. Porovnával správanie rodičov a súrodencov počas obdobia, keď bol užívateľom drog a teraz, keď je v resocializácii. Negatívne hodnotil seba, svoje zlyhanie. Bolo cítiť jeho výčitky za svoju minulosť.

Participant 2 hodnotil vzťahy v rodine ako ideálne, opisoval správanie rodičov a svojej ženy, ale bez vlastného prežívania. Akoby mapoval situáciu. Vidí rozdielne správanie rodiny pri konci svojho užívania drog a teraz, keď je v resocializačnom procese.

Participant 3 hodnotí vzťahy v rodine teraz ako veľmi pozitívne, vidí na sebe zmeny a rád by na sebe pracoval, aby sa vzťahy zmenili. Zároveň pripúšťa, že v súčasnosti nechce riešiť vzťahové problémy, má obavu zo seba, že by proces v resocializácii potom už nezvládol.

Participant 4 zrovnával vzťahy k dôvere. S prehľadom hovoril o svojej spokojnosti, že má priateľku, rodinu a že je rád, že sa vzťahy zmenili preto, že prestal užívať drogy.

Participant 5 opisoval vzťahy v rodine ako problémové, cíti potrebu sa osamostatniť, ale tiež vnímal aj rešpektovanie svojich rodičov s právom na život. Nerobilo mu problém opisovať svoje nedostatky vo vzťahoch k svojim deťom, priznať svoj podiel na ich riešení aj v súvislosti s užívaním drog.

Participant 6 hovoril úprimne o problémoch, ktoré má vo vzťahoch. Orientoval sa na svoje intímne vzťahy, hovoril o tom, že vníma svoju inakosť a nepokoj. Zmeny vo vzťahoch v rodine hodnotil veľmi pozitívne, hovoril o dôvere medzi rodičmi, súrodencami a ním.

Interpretácia výsledkov ohľadom vyhodnotenia dotazníka SEIQoL je len informatívna a má jednoznačne kvalitatívny význam, nakoľko sa diplomová práca týka hlavného cieľa a to porovnania vnímania subjektívnej kvality života klientov v procese resocializácie a po jej ukončení. Pri všetkých participantoch sa objavilo spolu desať životných tém, ktoré vnímali ako dôležité vo vzťahu k subjektívnemu vnímaniu. Dôležitosť výskytu témy bola vyvážená a jednoznačne preferovaná rodina, nezávislosť a peniaze.

Rozdiely ohľadom výskytu tém medzi participantmi v procese resocializácie a po jej ukončení sú informatívne. Kvalita ich vnímania sme rozdelili medzi prežívanie počas resocializačného procesu a po ukončení. Rozdiely vznikli len pri hodnotách, ktoré sa dotýkali vzťahov v rodine a v materiálnom zabezpečení. Výsledky získané metódou SEIQoL nie sú štatisticky významné, nakoľko ide o malú vzorku participantov, ale i napriek tomu klienti, ktorí sú v procese resocializácie kladú väčší dôraz na urovanie vzťahov, ktoré boli narušené drogovou minulosťou. Participantmi, ktorí ukončili resocializačný proces kladú dôraz na materiálne zabezpečenie, čo jednoznačne vyplýva aj zo snahy o nezávislosť. Vyrovnané bolo vnímanie subjektívnej kvality života v oblasti vzťahov na úrovni partnerstva a lásky, spokojnosti so sebou samým, nezávislosti a osamostatnenia sa. Nezávislosť a spokojnosť si participantmi ujasňovali vo vzťahu životných cieľov ako snahy žiť zmysluplne a integrovať sa do spoločnosti.

Obidve použité metódy sa týkali kvalitatívneho prístupu. Naratívne interview sme považovali za jedinečný prístup, nakoľko nestanovoval limity rozhovoru. Bol podmienený drogovou minulosťou samotných participantov, ale nadväzoval len na časť životného príbehu. Samotná téma porovnania subjektívneho vnímania kvality života nadväzovala na bakalársku tému, bola voľných pokračovaním výsledkov, ktoré súviseli s metódou spracovania dát pomocou dotazníka SEIQoL. Voľne nadväzovala na rozprávanie jednotlivých participantov.

Naša práca v empirickej časti nadväzuje na myšlienky autorov posudzujúcich zmysel života podľa jednotlivých teórií. Navzájom sa výsledky prelínajú a potvrdzujú už známe výstupy ohľadom zmyslu života. Praktická časť empirie ukazuje, že subjektívne vnímanie kvality života je podmienené skutočnosťou, ako jednotlivec zvláda problémy života. Jednotlivé opisy sa do istej miery prekrývajú. Výsledky, ktoré sme získali na základe pravidiel prepisu naratívneho interview poukazujú na rozdiely medzi vyrovnaním sa s drogovou minulosťou participantov v režime a participantov po ukončení resocializačného procesu. Bývalí klienti sa dotýkali okrajovo životného štýlu počas užívania drog. Klienti, ktorí sú aktuálne v doliečovaní hovorili o prežívaní hlavne v tieni drogovej závislosti. Subjektívne vnímanie kvality života je teda podmienené aj osobnostnými faktormi, životnými skúsenosťami a sociálnym prostredím, v ktorom sa klient nachádza. Práve to je oblasť, ktorá má aj do budúcnosti neobmedzené možnosti skúmania. Myslíme si, že múdrosť každého jedinca sa rozvíja práve v nepriaznivých podmienkach, v situáciách neúspechu, ktoré vedú k ďalšiemu poznávaniu seba samého. Porovnávanie resp. meranie kvality života sa musí sústrediť na celosť života, ktorý jednotlivec prežíva. Radi by sme poukázali na potrebu individuálneho prístupu ku klientom. Naša práca poukázala na vnímanie drogovu závislých osôb. Veríme, že naša práca do určitej miery ovplyvní názor verejnosti prípadne odbúra predsudky na užívateľov drog, ktorí potrebujú pomocť a ktorí sa zúčastňujú doliečovacieho procesu. Často sú ľudia, ktorí sa dostali na hranicu a snažia sa zmeniť svoj životný štýl, na úrovni tých, ktorí nie sú schopný zastaviť svoju drogovú závislosť. Veríme, že táto práca bude prínosom na reálny obraz človeka, ktorý potrebuje pomoc.

ZÁVER

Subjektívna kvalita života sa zameriava na hodnotenie priebehu života v súvislosti s drogovou minulosťou. Celý proces vnímania zahŕňa emočné odpovede, spokojnosť, vyrovnanie sa so svojou minulosťou. Ide o situácie, keď je kvalita života podmienená prežívaním, ktoré ovplyvnili život účastníka. Preto môžeme aj uvažovať o subjektívnej kvalite života ako o životnom štýle jednotlivca a to počas kariéry drogovej závislosti, počas liečby a doliečovania a po ukončení doliečovacieho procesu. Myslíme si, že kvalita života a jeho subjektívne vnímanie je zamerané na účelnosť v súlade s potrebami účastníkov. Preto aj vnímanie kvality života je sústredené na jednotlivé úseky, ktoré jednotlivec prežíva. Pri osobných výpovediach účastníkov sa životné ciele uvádzali rozvinutejšie. Nami zvolené metódy považujeme za uspokojivé. Početnosť v rámci použitia dotazníka SEIQoL je bezvýznamná, ale jednoznačne vhodným spôsobom nadväzovala na atmosféru, ktorá bola potrebná pri naratívnom interview. Účastníci boli uvoľnení a úprimní. Pravdivá výpoveď bola dôkazom dôvery, sebapoznania a túžby zmeniť svoj život. Zaznamenávanie osobnej výpovede poskytovalo možnosť nielen pravdivo zaznamenať výpoveď klienta, ale tiež pokračovať v načatom empatickom správaní. Empatia vyjadruje účasť v komunikácii, vyjadruje prijímanie človeka takého aký je.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

- BUDA, B. 1994. *Empatia, psychológia vcítania a vžitia sa do druhého*. Nové Zámky: Psychoprof, 1994. ISBN 80-967148-0-5.
- GAVORA, P. 2007. *Sprievodca metodológiou kvalitatívneho výskumu*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2007. ISBN 978-80-223-2317-8.
- HALAMA, P. 2007. *Zmysel života z pohľadu psychológie*. Bratislava: SAP – Slovak. Academic Press, s.r.o., 2007. ISBN 978-80-8095-023-1.
- HROZENSKÁ, M. a kol. 2008. *Sociálna práca so staršími ľuďmi a jej teoreticko-praktické východiská*. Martin: Vydavateľstvo Osveta, 2008. ISBN 978-80-8063-282-3
- KALINA, K. 2008. *Terapeutická komunita*. Praha: Vydavateľstvo Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2449-2.
- KALINA, K. a kol. 2008. *Základy klinickej adiktologie*. Praha: Vydavateľstvo Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1411-0.
- KŘIVOHLAVY, J. 2003. *Psychologie zdraví*. Praha: Vydavateľstvo portál, 2003. ISBN 80-7178-774-4
- LABÁTH, V. 2004. *Rezidenčná starostlivosť*. Bratislava: OZ Sociálna práca, 2004. ISBN 80-89185-03-7.
- LAJCHOVÁ, E.- FANDELOVÁ, E.- JUHASOVÁ, A. *Vybrané kapitoly zo psychopatológie*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2004. ISBN 80-8050-719-8.
- NEŠPOR, K. 2007. *Návykové chovanie a závislosť*. Praha: Vydavateľstvo Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-267-6.
- PAVELOVÁ, L.- TVRDOŇ, M. 2006. *Komunitná sociálna práca*. Nitra : Univerzita Konštatntína Filozofa , 2006. ISBN 80-8050-983-2.
- PRAŠKO, J.- MOŽNÝ, P.- ŠLEPECKÝ, M. a kolektív. 2007. *Kognitívne behaviorálna terapia psychických porúch*. Praha/Kromeríž : Triton, 2007. ISBN 978-80-7254-865-1.
- RUISEL, I. 2008. *Osobnosť a poznávanie*. Bratislava : Vydavateľstvo Ikar, 2008. ISBN 978-80-551-1599-3.
- ŠALINGOVA, M.- MANÍKOVÁ, Z. 1990. *Slovník cudzích slov*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1990. ISBN 80-08-00006-6.
- SILVERMAN, D. 2005. *Ako robiť kvalitatívny výskum*. Bratislava : Vydavateľstvo Ikar, 2005. ISBN 80-551-0904-4.

- STRIEŽENEC , Š.1996. *Slovník sociálneho pracovníka*. Trnava: Vydavateľstvo AD, 1996. ISBN 80-967589-0-X.
- TOKÁROVÁ, A. a kol. 2003. *Sociálna práca. Kapitoly z dejín, teórie a metodiky sociálnej práce*. Prešov : Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, 2003. ISBN 80-968367-5-7.
- VEREŠOVÁ, M. 2004. *Mediátory užívania drog*. Nitra: FSVaZ UKF v Nitre , 2004. ISBN 80-8050-767-88.
- YALOM, I. 2004. *Chvála psychoterapie*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-894-5.
- ZIKMUND, V. 2001. *Kvalita života a medicína*. Medicínsky monitor, 2001.

PRÍLOHY

Príloha A

Formulár pre zisťovanie kvality života metódou SEIQoL

Meno a priezvisko:

dnešný dátum:

rok narodenia:

Dôležitosť danej témy v %	Životná téma – o čo vám v živote ide a o čo vám ide predovšetkým (najviac)?	Miera spokojnosti v % (V každom riadku od 0 do 100%)

Súčet % vo všetkých piatich riadkoch v ľavom stĺpčeku musí byť rovný 100%.

Miera spokojnosti so životom:

←.....→

Je to tak zlé, ako len to je možné
dobré môže byť

Je to tak dobré, ako len to

Celková hodnota QL:

Celková miera spokojnosti so životom:

Príloha B

Dôležitosť životných cieľov a miera spokojnosti jednotlivých participantov

Tab. 9 Dôležitosť životných cieľov a miera spokojnosti Participant 1

Participant 1 Dôležitosť životných cieľov a miera spokojnosti

životná téma	Dôležitosť danej témy (%)	Miera spokojnosti (%)
Priateľstvo	10	30
Rodina	20	20
Zdravie	50	10
Láska	10	10
Šťastie	10	10

Tab. 10 Dôležitosť životných cieľov a miera spokojnosti Participant 2

Participant 2 Dôležitosť životných cieľov a miera spokojnosti

životná téma	Dôležitosť danej témy (%)	Miera spokojnosti (%)
Rodina	30	50
Nezávislosť	20	50
Zdravie	30	80
Spokojnosť	10	60
Peniaze	10	0

Tab. 11 Dôležitosť životných cieľov a miera spokojnosti Participant 3

Participant 3 Dôležitosť životných cieľov a miera spokojnosti

životná téma	Dôležitosť danej témy (%)	Miera spokojnosti (%)
Peniaze	25	20
Rodina	20	80
Láska	25	5
Spokojnosť	15	50
Nezávislosť	15	70

Tab. 12 Dôležitosť životných cieľov a miera spokojnosti Participant 4
Participant 4 Dôležitosť životných cieľov a miera spokojnosti

životná téma	Dôležitosť danej témy (%)	Miera spokojnosti (%)
Spokojnosť	30	40
Zdravie	25	90
Peniaze	15	30
Oddych	20	25
Nezávislosť	10	60

Tab. 13 Dôležitosť životných cieľov a miera spokojnosti Participant 5
Participant 5 Dôležitosť životných cieľov a miera spokojnosti

životná téma	Dôležitosť danej témy (%)	Miera spokojnosti (%)
Láska	30	40
Nezávislosť	20	80
Peniaze	30	30
Priateľstvo	10	70
Rodina	20	60

Tab. 14 Dôležitosť životných cieľov a miera spokojnosti Participant 6
Participant 6 Dôležitosť životných cieľov a miera spokojnosti

životná téma	Dôležitosť danej témy (%)	Miera spokojnosti (%)
Nezávislosť	40	15
Rodina	25	50
Sex	10	25
Peniaze	10	25
Láska	15	5

Príloha C

Výskyt životných tém participantov

Tab. 15 Výskyt životných tém participantov

životná téma	Výskyt témy
Rodina	5
Nezávislosť	5
Peniaze	5
Láska	4
Zdravie	3
Spokojnosť	3
Priateľstvo	2
Šťastie	1
Oddych	1
Sex	1

Príloha D

Výskyt životných tém jednotlivých participantov

Tab. 16 Výskyt životných tém jednotlivých participantov

životná téma	Výskyt témy	Výskyt témy
	Participant 1 až 3	Participant 4 až 6
Priateľstvo	1	1
Rodina	3	2
Zdravie	2	1
Láska	2	2
Šťastie	1	0
Nezávislosť	2	2
Spokojnosť	2	2
Peniaze	2	3
oddych	0	1
sex	0	1

Príloha E

Zahájenie rozhovoru pri participantoch, pri ktorých pobyt trvá

Ahoj

- Som veľmi rada, že si súhlasil a že si ochotný podieľať sa na obsahu mojej diplomovej práci
- Prv ako začneme by som ťa rada oboznámila s témou, ktorá súvisí s tebou : budeme sa rozprávať o tvojej kvalite života, o tvojom subjektívnom vnímaní kvality života , o твоjich skúsenostiach a hodnotách v živote, ako vnímaš seba v nadväznosti na doliečovanie v resocializácii, ako vnímaš postoje svojej rodiny k sebe samému, ako prežíváš čas v komunite a ako si spokojný so svojimi životnými cieľmi
- Náš rozhovor je zameraný na tvoj životný príbeh, všetko čo povieš bude tvoja výpoveď a je len na tebe, či môžem náš rozhovor nahrávať a či súhlasíš s jeho zaznamenaním na diktafón, s jeho prepisom a zverejnením v diplomovej práci
- Pokiaľ je pre teba prijateľná táto možnosť zaznamenávania ,môžeme zmeniť tvoje meno v rámci ochrany osobných údajov.
- Ak súhlasíš, prosím podpíš súhlas so zaznamenávaním nášho rozhovoru na audio pásku, jeho prepisom a skutočnosťou, že si porozumel všetkému ohľadom naratívneho interview a že tvoje rozprávanie je o tom, ako vidíš seba a svet z tvojho pohľadu. Je na tebe, čo považuješ za dôležité, významné a zásadné. Je to tvoja autentická výpoveď.
- Chcela by som sa ti poďakovať, že si súhlasil s rozhovorom a že si ochotný o sebe rozprávať.

Zahájenie pri participantovi, ktorý sa aktuálne zúčastňuje resocializačného procesu

Dátum a miesto uskutočnenia rozhovoru

Súhlas s uvedením iniciálok a podpis participanta

Príloha F

Zahájenie rozhovoru pri participantoch, pri ktorých pobyt skončil

Ahoj

- Som veľmi rada, že si prišiel a že si ochotný podieľať sa na obsahu mojej diplomovej práci
- Prv ako začneme by som ťa rada oboznámila s témou, ktorá súvisí s tebou : budeme sa rozprávať o tvojej kvalite života, o tvojom subjektívnom vnímaní kvality života , o твоjich skúsenostiach a hodnotách v živote, ako vnímaš seba v nadväznosti na doliečovanie v resocializácii, ako vnímaš postoje svojej rodiny k sebe samému, ako si prežíval čas v komunite a ako si spokojný so svojimi životnými cieľmi teraz po ukončení
- Náš rozhovor je zameraný na tvoj životný príbeh, všetko čo povieš bude tvoja výpoveď a je len na tebe, či môžem náš rozhovor nahrávať a či súhlasíš s jeho zaznamenaním na diktafón, s jeho prepisom a zverejnením v diplomovej práci
- Pokiaľ je pre teba prijateľná táto možnosť zaznamenávania ,môžeme zmeniť tvoje meno v rámci ochrany osobných údajov.
- Ak súhlasíš, prosím podpíš súhlas so zaznamenávaním nášho rozhovoru na audio pásku, jeho prepisom a skutočnosťou, že si porozumel všetkému ohľadom naratívneho interview a že tvoje rozprávanie je o tom, ako vidíš seba a svet z tvojho pohľadu. Je na tebe, čo považuješ za dôležité, významné a zásadné. Je to tvoja autentická výpoveď.
- Chcela by som sa ti poďakovať, že si prišiel do zariadenia a že si ochotný o sebe rozprávať.

Zahájenie pri participantovi, ktorý už ukončil resocializačný proces

Dátum a miesto uskutočnenia rozhovoru

Súhlas s uvedením iniciálok a podpis participanta